

การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้าง
เขื่อนสิริกิติ์กรณีพระราชพัสดุ แปลง 505, 506

นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2552

**Political Role of District Teapla People Uttaradit Province to be Affected by the
Space Consumption of a State Following the Sirikit Dam Building: The Case
of Royal Conversion Package 505, 506 Teapla District, Uttaradit Province**

Mrs. Wariyapon Khawnwong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

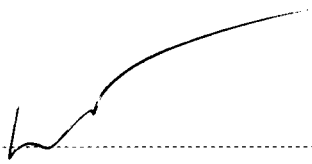
ชื่อและนามสกุล นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์

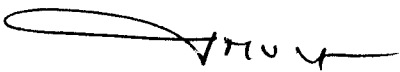
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ช โสธร ผู้ทองคำ

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ช โสธร ผู้ทองคำ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ อนุมัติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครองสาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์ชูปนรรต พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
วันที่ 20 เดือน กันยายน พศ. 2553

ชื่อการศึกษา ค้นคว้าอิสระ บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ศึกษา นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ โสธร ตู้ทองคำ ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาสามวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ จำนวน 12 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 12 คน และนักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา จำนวน 4 คน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์แบ่งได้ 6 รูปแบบ คือ การชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกิน การรวมตัวของประชาชนเพื่อจัดตั้งเป็นเครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน การส่งตัวแทนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ และการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ (2) ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่สำคัญ ได้แก่ รัฐให้ความสนใจในการนำปัญหาดังกล่าวไปแก้ไขมากขึ้น ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของรัฐ โดยการแต่งตั้งประชาชนผู้ได้รับผลกระทบร่วมเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ และเกิดการ บูรณาการการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินจากทุกภาคส่วน

คำสำคัญ บทบาททางการเมือง การจัดสรรที่ดินทำกิน เขื่อนสิริกิติ์ ประชาชน อุตรดิตถ์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ชโยธร ผู้ทองคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และให้คำปรึกษา รวมถึงติดตามความก้าวหน้าการศึกษาครั้งนี้ว่า อิสระในครั้งนี้ยิ่งอย่างใกล้ชิดตลอดมา แม้ว่าการศึกษานี้จะเป็นการศึกษาในระบบทางไกลที่ต้องอาศัยความเพียรพยายามเป็นอย่างยิ่ง การที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ กระตุ้น ติดตามผลงาน นับแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ นับว่าเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคุณศิวัช พุบินทร์ เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ ที่ทำการปกครอง จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการศึกษา ตลอดจนคอยให้คำแนะนำการศึกษาครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณคุณเอกวัฒน์ มานะแก้ว ฆนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ พร้อมด้วย คุณพัชรี พันธุ์แดงไทย บรรณารักษ์ ประจำสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ รวมถึง ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้มีน้ำใจเสียสละเวลา และให้ความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานที่คอยเป็นกำลังใจในช่วงที่ ทำการศึกษา เสียสละด้านทรัพยากร และเวลาที่ต้องเสียไปกับการศึกษาในครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษา และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดทำการศึกษาครั้งนี้ว่า อิสระในครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

วริยาภรณ์ ขวัญวงศ์

กรกฎาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
กรอบการวิจัย	6
ขอบเขตการศึกษา	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดบทบาทและบทบาททางการเมือง	10
แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม	21
แนวคิดเรื่องประชาสังคม	30
แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล	31
แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดี	35
แนวคิดการเมืองภาคประชาชน	36
แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง	40
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	42
ประวัติและข้อมูลอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	46
ประวัติข้อมูลของเขื่อนสิริกิติ์ และหลักการทั่วไปของการสร้างเขื่อน	50
ข้อมูลที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และหลักการทั่วไปของที่ราชพัสดุ	58
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	70
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	70

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจาก การสร้างเขื่อนสิริกิติ์	76
ผลกระทบจากการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์	105
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	131
สรุปการวิจัย	132
อภิปรายผล	140
ข้อเสนอแนะ	145
บรรณานุกรม	147
ภาคผนวก	158
ก แบบสัมภาษณ์	159
ข แผนที่	171
ค ตัวอย่างหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	173
ประวัติผู้ศึกษา	202

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ภาพองค์ประกอบหลักของระบบราชการแบบมีส่วนร่วม	35
ภาพที่ 2.2 ภาพแผนที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	49
ภาพที่ 2.3 ภาพการดำเนินการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์	51
ภาพที่ 2.4 ภาพถ่ายบริเวณเขื่อนสิริกิติ์	52
ภาพที่ 2.5 แสดงที่ราชพัสดุแปลงทะเบียน ที่ อด 505 และ อด 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	68
ภาพที่ 2.6 แสดงภาพถ่ายทางอากาศเขตที่ราชพัสดุแปลงทะเบียน ที่ อด 505 และ อด 506 ในโครงการเขื่อนสิริกิติ์	69

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง พลเมืองของประเทศนั้นจะมีการพิทักษ์และการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของคนและบุคคลอื่นอย่างสูง รวมถึงความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นอย่างมาก ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมาก็คือประเทศนั้นจะมีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพและมีความมั่นคงอยู่ในระดับสูง ระบอบการปกครองสมัยใหม่ไม่ว่าจะมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงไร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความสำคัญของประชาชนมากกว่าระบอบการปกครองในอดีต เพราะประชาชนกำลังกลายเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความตื่นตัวมากขึ้นทุกที แทนที่จะปล่อยนิ่งอยู่เฉยหรือไม่ให้ความสนใจปล่อยให้ชนชั้นปกครองบริหารประเทศไปโดยลำพังเหมือนเดิม ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกัน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการปกครองหรือบรรลุในวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 ที่มีรัฐธรรมนูญทั้ง 18 ฉบับ อำนาจอธิปไตยที่ว่าด้วยอำนาจของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่จากที่ผ่านมามีอำนาจดังกล่าวไม่ได้ตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่กลับตกอยู่กับชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครอง เช่น ข้าราชการ การกำหนดนโยบายของรัฐไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีเจตนารมณ์ที่มุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งระดับประเทศ รวมถึงระดับท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจด้านการปกครองไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งกำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดการตัดสินใจทางการเมือง การวาง

แผนพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ”
(สำนักงาน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2541 : 30-31) มาตรา 79 ได้กำหนดให้รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน และปัจจุบันยังได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 58 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน” และตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ข้อ 4.2 กล่าวคือ ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดและส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักการคุ้มค่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของการที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อลดช่องว่างความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐกับประชาชน และลดแรงต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ ดังกรณีที่ประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ประชาชนแสดงบทบาททางการเมืองต่อภาครัฐในกรณีดังกล่าว โดยมีหนังสือถึงหน่วยงานของรัฐ เพื่อแจ้งปัญหา ข้อเท็จจริง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทราบปัญหาและนำไปสู่การแก้ไข มีหนังสือร้องเรียน การชุมนุมเรียกร้อง การยื่นถวายฎีกา การประชุมประชาคมของราษฎร ผู้ได้รับผลกระทบ ตลอดจนการรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาชน และการส่งตัวแทนของประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบเข้าไปมีส่วนร่วมเข้าในกระบวนการพิจารณาหาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์)

ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต 505, 506 ตำบลร่วมจิตร และตำบลท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นที่ดินที่อยู่สองฝั่งทางหลวงสายแซดเคิ้ล-ท่าปลา- เขื่อนดิน ระยะทางยาวประมาณ 14.2 กิโลเมตร รวมเนื้อที่ 1,420-2-45 ไร่ ได้มาโดยกรมชลประทานจัดซื้อและจับจองไว้เมื่อ พ.ศ. 2502 เพื่อใช้กิจการโครงการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ผล

การดำเนินการ โครงการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้ต้องอพยพราษฎรที่อาศัยอยู่เหนือเขื่อนออกจากพื้นที่ เนื่องจากจะต้องกักเก็บน้ำ โดยทาง ราชการได้ช่วยเหลือจ่ายค่าชดเชยความเสียหายในทรัพย์สินและช่วยเหลือจัดที่ดินทำกินในรูปของนิคมสร้างตนเอง มีเนื้อที่รายละเอียด 15 ไร่ และจัดพื้นที่รองรับต่อจากพื้นที่ของที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลงดังกล่าวตลอดเส้นทาง ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ ได้ขยับขยายเข้ามาทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุทั้ง 2

แปลงดังกล่าว อันเนื่องมาจากการมาอยู่บริเวณเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ต่อมาเกิดความเจริญเพิ่มมากขึ้น จึงมีราษฎรจากส่วนอื่น ๆ ตลอดจนนายาษาที่น้องของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งหน่วยงานราชการ ศาสนสถาน เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ราชพัสดุดังกล่าว จนทำให้ราษฎรเริ่มพยายามต่อต้าน ร้องเรียนขอกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุดังกล่าว ต้องการให้ทางราชการนำที่ดินราชพัสดุมาจัดสรรให้กับราษฎร ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทางราชการพยายามทำความเข้าใจ ตลอดจนเข้าดำเนินการสำรวจข้อเท็จจริงในการถือครองที่ดินราชพัสดุทั้ง 2 แปลงของราษฎรมาโดยตลอด จนกระทั่งหน่วยงานของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมธนารักษ์เข้ามาดำเนินการสำรวจรังวัดจัดทำแผนที่รายละเอียดการทำประโยชน์ในที่ราชพัสดูอีกครั้ง โดยดำเนินการเพิ่มพื้นที่ในคราวเดียว จากการสำรวจรังวัดทำแผนที่ มีราษฎรเข้าครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว จำนวน 710 ราย ภาครัฐได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาให้แก่ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ แต่ก็ยังไม่อาจดำเนินการแก้ไขปัญหาได้

ในขณะนั้นเองประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเริ่มมีการรวมตัวกันร้องเรียนต่อทางราชการ อีกหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่ง พ.ศ. 2546 มีการหยิบยกปัญหาการถือครองของราษฎรดังกล่าวเข้าสู่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาคกรนุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) เพื่อแก้ไขปัญหาคกรถือครองที่ราชพัสดุนายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 ในห้วงดังกล่าวประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเริ่มให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามากขึ้น จะเห็นได้จากการที่ประชาชนเริ่มให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลรายชื่อราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ตรวจสอบรายชื่อราษฎรและพื้นที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุดังกล่าว การชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล การยื่นคำร้องขอปรับปรุงแก้ไขบัญชีรายชื่อ การติดตามผลการดำเนินการ และนักการเมืองท้องถิ่นเริ่มให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐ โดยนายศรีชัย ศรีชัยเกตุ และนายวารุจ ศิริวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่รัฐในการตรวจสอบจัดทำข้อมูลบัญชีรายชื่อราษฎรผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุ จนสามารถแบ่งกลุ่มราษฎรที่ครอบครองในที่ราชพัสดุดังกล่าวเป็น 3 กลุ่มใหญ่ 7 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ราษฎรที่ได้รับผลกระทบ จากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์และเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านครบ 15 ไร่ แต่ไม่สามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ได้ หรือได้รับการจัดสรรที่ดินครบ 15 ไร่ แต่ทำประโยชน์ได้บางส่วน ก็ให้ดำเนินการถอนสภาพที่ราชพัสดุ เพื่อให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่ราษฎรในส่วนที่ยังขาดให้ครบจำนวนเนื้อที่ 15 ไร่ ตามเจตนาการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎร

กลุ่มที่ 2 ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ก่อน พ.ศ. 2502 ให้ดำเนินการนำเข้าสู่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร.) เพื่อพิสูจน์สิทธิตามมาตรการของ กปร.

กลุ่มที่ 3 ราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์หลัง พ.ศ. 2502 ให้ดำเนินการจัดให้เข้าตามระเบียบของทางราชการ

ในระหว่างดำเนินการตรวจสอบรายชื่อผู้ครอบครองที่ราชพัสดุของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ทำให้ผลการดำเนินการของคณะอนุกรรมการของ กปร. ได้ระงับไประยะหนึ่ง ต่อมาคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐเริ่มติดตามผล โดยการประชุม และมติที่ประชุมคือมอบหมายให้จังหวัดรวบรวมหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ของราษฎรตามแผนที่และบัญชีรายชื่อที่ได้สำรวจไว้เมื่อ พ.ศ. 2548 และจาก พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา จังหวัดอุตรดิตถ์ให้ความสำคัญกับประชาชนมากขึ้น โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลของราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน ให้มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐานอีกครั้ง และครั้งนี้ราษฎร ผู้ได้รับผลกระทบเริ่มมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาครัฐมากขึ้น โดยราษฎรผู้ได้รับผลกระทบส่งตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมร่วมกับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์) ซึ่งตัวแทนราษฎรยังมีความต้องการให้มีการแก้ไขบัญชีรายชื่อและพื้นที่การครอบครองทำประโยชน์ โดยขอให้มีการสำรวจใหม่ทั้งหมด ที่ประชุมได้มีการพิจารณากันอย่างกว้างขวาง ในที่สุดสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดทำรายละเอียดและข้อมูลพื้นฐานจากการมีส่วนร่วม โดยการนำบัญชีรายชื่อราษฎรผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุ แปลงที่ 505 และ 506 ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) และแผนที่ครอบครองทำประโยชน์ที่กรมธนารักษ์จัดทำขึ้นใน พ.ศ. 2541 แบบการมีส่วนร่วมจากราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ

โดยการประกาศจังหวัดฯ เพื่อกำหนดให้ราษฎร ตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจน และพิจารณา
ดำเนินการขอแก้ไขเพิ่มเติม

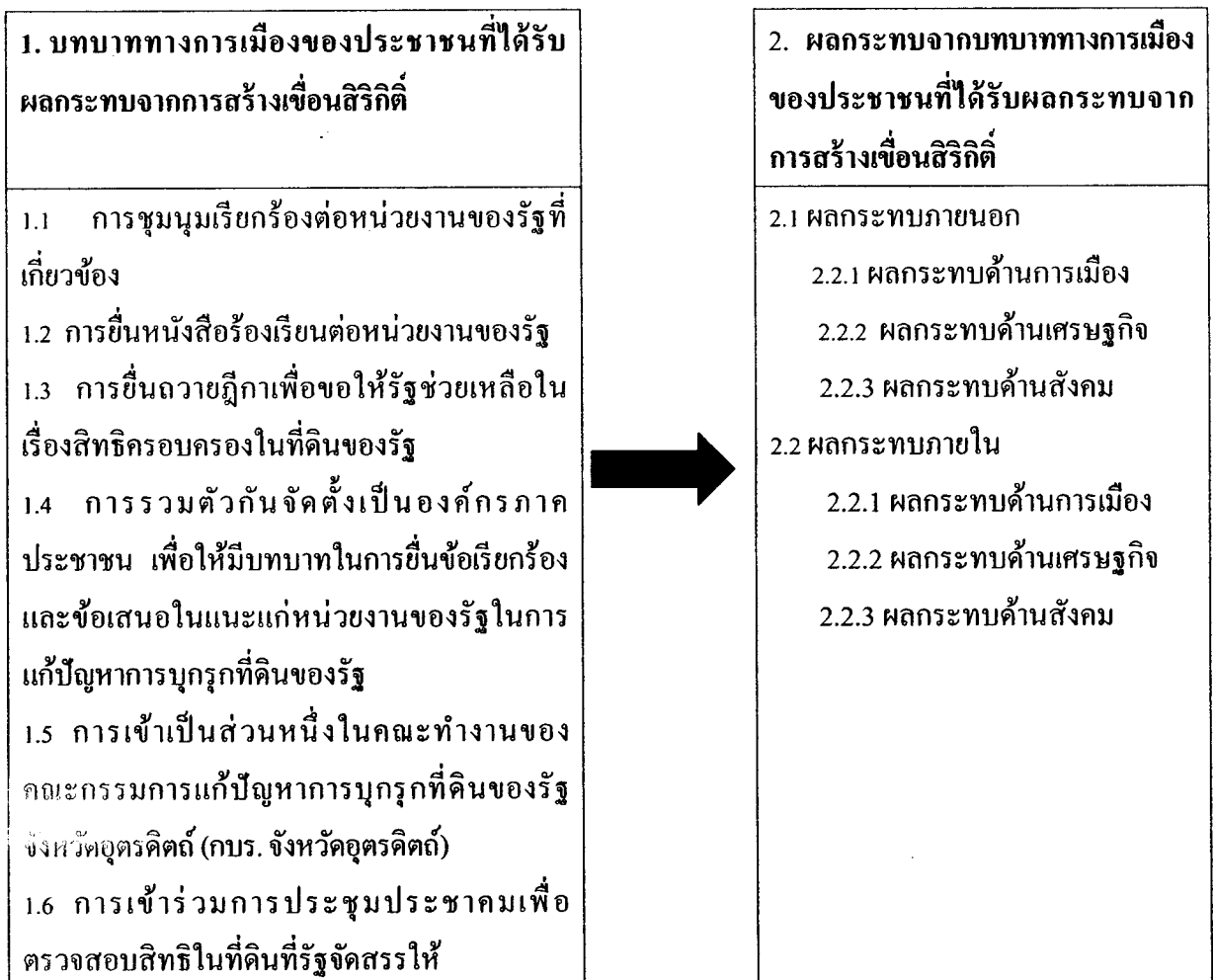
จากการประชุมดังกล่าว ตัวแทนราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งภาครัฐเองเริ่มให้ความสำคัญกับวิธีการ
ดังกล่าว จนนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหา โดยให้ผู้ได้รับผลกระทบทุก ๆ คนมีส่วนร่วมใน
การจัดทำรายละเอียด ทั้งทางด้านการครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน และการตรวจสอบรายชื่อ
ของผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นและผู้แทนจากหน่วยงานราชการที่มีนายกเทศมนตรี
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมดำเนินการ โดยเริ่มจากการให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน
ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อมูลราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ในขณะเดียวกัน
ก็มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล และยื่นคำร้องขอปรับปรุงแก้ไข
บัญชีรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น
ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อทางราชการ โดยผ่านตัวแทนของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ เสนอ
ในที่ประชุมคณะอนุกรรมการของ กพร. จนในที่สุดปัญหาจึงได้รับการแก้ไขไปในทิศทางเดียวกัน

จากกรณีดังกล่าวพบว่าประชาชนของอำเภอท่าปลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหนือพื้นที่
ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ที่ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เหนือพื้นที่
ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ย้ายไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดให้ แต่เมื่อประชาชนไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้
กลับพบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เสื่อมโทรม ลาดชัน ขาดแหล่งน้ำ ไม่สามารถทำกินได้ รวมถึง
พื้นที่ดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคม การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ประชาชน
ดังกล่าวเข้าไปทำประโยชน์ในราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 ที่รัฐกันไว้ให้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า
สองข้างทางติดถนนใหญ่ และเมื่อภาครัฐตรวจสอบแล้วพบว่าประชาชนได้เข้าไปบุกรุกพื้นที่ราช
พัสดุดังกล่าว ถึง 710 ราย ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างภาครัฐกับประชาชน เป็นระยะเวลา
สิบกว่าปีที่ภาครัฐพยายามทำความเข้าใจให้ประชาชนได้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และรัฐได้หา
แนวทางให้ความช่วยเหลือ แต่กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ จน
นำมาซึ่งการชุมนุมเรียกร้อง การยื่นถวายฎีกา และสุดท้าย รัฐเริ่มให้ความสำคัญกับประชาชนมาก
ขึ้น จึงให้ประชาชนส่งตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคณะอนุกรรมการแก้ไข
ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ (กพร. จังหวัดอุตรดิตถ์) จนในที่สุดทิศทางการ
แก้ปัญหาดังกล่าวก็ดำเนินการไปได้ด้วยดี โดยมีส่วนราชการ ตัวแทนประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ
และนักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ให้ความร่วมมือและสามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ ราช
พัสดุ แปลง อด 50 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3. กรอบการวิจัย

จังหวัดอุตรดิตถ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเอา แนวคิดทางการเมืองมาอธิบาย โดยแบ่งหัวข้อ ออกเป็นสองส่วนดังนี้

ส่วนแรก เป็นการกล่าวถึงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้นำเอาแนวคิดเรื่องบทบาทและบทบาททางการเมือง แนวคิดเรื่องการเมือง แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม แนวคิดเรื่องประชาสังคม มาอธิบายถึงบทบาททางการเมืองในแต่ละบทบาทของประชาชนอำเภอท่าปลา ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ได้แก่

- 1.1 การชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ
- 1.3 การยื่นถวายฎีกา
- 1.4 การรวมตัวกันของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจัดตั้งเป็นองค์กรภาคประชาชน
- 1.5 การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กบร. จังหวัดอุตรดิตถ์)
- 1.6 การเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

ส่วนที่สอง เป็นการกล่าวถึงผลกระทบจากบทบาททางการเมืองในแต่ละบทบาทของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยผู้ศึกษาได้นำเอาทฤษฎีของฮันติงตัน และ โดมินิเกซ (Huntington and Dominiquez) ในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ยังนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี แนวคิดประชาสังคม และแนวคิดการเมืองภาคประชาชนมาอธิบายผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนดังกล่าว บทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้เกิดผลกระทบ ดังนี้

2.1 ผลกระทบภายนอก หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั่วไป ส่งผลกระทบทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เช่น ภาครัฐนำปัญหาของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มาประชุมและพิจารณาหาทางแก้ไข การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ การบูรณาการการแก้ไขปัญหาของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากทุกภาคส่วน ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณจากการตรวจสอบ

ข้อเท็จจริงจากที่ประชาชนรับผลกระทบจากการ สร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้คนในสังคมเริ่มเปิดกว้างในการติดตามข้อมูลข่าวสาร มากขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน เป็นต้น

2.1 ผลกระทบภายใน หมายถึง ปัจจัยภายในกลุ่มของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบภายในทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เช่น เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องที่คนทำกิน เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สังคมมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น เป็นต้น

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าวิจัยออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา

จังหวัดอุตรดิตถ์ และศึกษาถึงผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4.1 ขอบเขตด้านเวลา เป็นการศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2553

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาที่ศึกษาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรร

พื้นที่ทำกินของรัฐและเข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียน ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4.4 ขอบเขตด้านประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม (1) ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ (2) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง (3) นักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ที่ราชพัสดุ หมายถึง ที่ราชพัสดุ แปลง ที่ อต 505 และที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
2. ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ หมายถึง ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และได้เข้าไปทำประโยชน์หรือเข้าไปทำการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การทำการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการวิจัย คือ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุ แปลง อต 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการของประชาชน ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือ
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการการแสดงบทบาทของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ
4. ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชน อำเภอท่าปลาที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
5. สามารถนำผลงานวิจัยดังกล่าวไปปรับใช้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ผลการศึกษา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว รวมถึงจากเอกสาร คำสั่ง และระเบียบที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 บทบาทและบทบาททางการเมือง
- 2.2 แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดเรื่องประชาสังคม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
- 2.6 แนวคิดการเมืองภาคประชาชน
- 2.7 แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง
- 2.8 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 ประวัติและข้อมูลอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- 2.10 ประวัติข้อมูลของเขื่อนสิริกิติ์ และหลักการทั่วไปของการสร้างเขื่อน
- 2.11 ข้อมูลที่ราชพัสดุแปลง 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และหลักการทั่วไป
ของที่ราชพัสดุ

2.1 บทบาทและบทบาททางการเมือง

2.1.1 บทบาท

2.1.1.1 ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 453) ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู บทบาทนักการเมือง

และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 602) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น

จูดสัน อาร์ แลนดิส (Judson R. Landis 1986 : 43) ให้คำนิยามของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมหรือการประพฤติก่อนหน้าที่เป็นเจ้าของสถานภาพพิเศษนั้น หรือการประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพนั้น บทบาทหมายถึงข้อจำกัดแห่งพฤติกรรมระหว่างบุคคลซึ่งผูกพันกับบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวบางประการ ซึ่งประเภทดังกล่าวคือ “สถานภาพ” (Status) หรือ ตำแหน่ง (Position)

อุทัย หิรัญโต (2526 : 197) อธิบายว่า บทบาทหรือหน้าที่ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ มีหน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

ภิญโญ สาร (2526 : 283) ให้ความเห็นว่า บทบาทหรือหน้าที่ หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดว่าบุคคลตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งควรกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และบทบาทหน้าที่มีอยู่ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ

ทองคุณ หงส์พันธ์ (2523 : 7) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับงานโดยตรง และงานพิเศษที่ต้องกระทำ

พนม ลิ้มอารีย์ (2524 : 345) ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า หมายถึง การกระทำซึ่งแสดงออกโดยตำแหน่งที่แน่นอนที่บุคคลนั้นเป็นอยู่ เมื่อไรก็ตามที่เขาแสดงปฏิริยาตอบสนองตามสิทธิ และหน้าที่ในวัฒนธรรมที่เขาอยู่ เรากล่าวได้ว่า เขาแสดงบทบาทซึ่งเขาจำเป็นต้องแสดง ซึ่งการแสดงบทบาทตามฐานะของคณนั้น แต่ละคนจะต้องพัฒนาการแสดงบทบาทของตนโดยอาศัยการเรียนรู้ในแต่ละวัฒนธรรมที่ตนอาศัยอยู่

สงวนศรี วิรัชชัย (2527 : 23-24) อธิบายว่า ถ้าจะพิจารณาลักษณะของบทบาทที่ปรากฏอยู่ในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบบทบาทอยู่หลายรูปแบบหลายลักษณะ คือ

1) บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่า เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้น ๆ

2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับคาดหวังนี้มีและสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวัง อาจจะไม่ตรงกับ

บทบาทที่กำหนดไว้ เพราะคนบางคนอาจมีการ คาดหวังมากหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3) บทบาทตามอุดมคติของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Roles) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าคนมีหน้าที่ควบคุมปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดและก็จะอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้รับคาดหวัง

4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งใดปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัว ผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมของตนได้

5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้ทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติ การรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้ และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริง ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่าง ดังนั้น เมื่ออยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาท โดยแสดงพฤติกรรมแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

โสภา ชูพิกุลชัย (2522 : 45) อธิบายความหมายของบทบาทว่าเป็นการแสดงออกหรือการกระทำตามหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้กระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ของสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน

พัทธา สายหู (2516 : 68) อธิบายว่า บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคล และเปรียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น ๆ เป็น (ละคร) อะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลย ในความหมายเช่นนี้ บทบาท ก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยัง อยู่ใน “บท” นั้น

สุพัตรา สุภาพ (2522 : 52) กล่าวถึงบทบาทและสถานภาพว่าการที่คนเรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่า บุคคลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นและมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2516 : 29-31) อธิบายคำว่า “บทบาท” ตามแนวคิดทางสังคมวิทยาว่า “บทบาท” (Role) โดยทั่วไปอาจ พิจารณาความหมายได้ 2 นัย คือ นัยแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม บทบาทหมายถึงตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือการประทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) อีกนัยหนึ่ง บทบาท หมายถึง แบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติทางสังคม ดังนั้น สังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของบทบาทที่ควรจะเป็นเอาไว้ เมื่อสถานการณ์เป็นแหล่งรวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้ว บทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหวของสถานภาพ คือการใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังคับเกิดผลนั้น คือสถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร สรุปได้ว่าบทบาทคือสิทธิ หรือหน้าที่ที่บุคคลที่อยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม จะต้องกระทำตามที่สังคมกำหนดขึ้นมาควบคุมกับสถานภาพหรือตำแหน่งนั้น ๆ

ทิตยา สุวรรณะชญ (2527 : 162-168) ได้ให้ความเห็นในเรื่องฐานะ (Status) และบทบาท (Role) ไว้ว่า ฐานะไม่ใช่ตัวตน แต่เป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ของคนที่ตั้งดำรงตำแหน่งนั้น ต้องปฏิบัติ ส่วนบทบาทคือการประพฤติตามสิทธิหน้าที่ดังกล่าว และยังถือว่าฐานะตำแหน่งและเป็นแบบฉบับที่เป็นเครื่องหล่อหลอมพฤติกรรมของคนเพื่อที่จะให้พฤติกรรมของคนที่ต้องสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้องกัน ดำเนินไปตามที่เข้าใจ และผสมผสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนที่บุคคลจะเข้าไปสวมตำแหน่ง หรือฐานะนั้น ๆ บุคคลที่อยู่ในฐานะตำแหน่งใดย่อมจะต้องทำหน้าที่ ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทไปตามแบบฉบับ และคน ๆ หนึ่งจะต้องมีฐานะตำแหน่งที่ตัวเองจะต้องเข้าดำรงเป็นชุด ๆ ส่วนจะมากหรือน้อยแค่ไหนก็แล้วแต่คน ๆ นั้น หรือชนิดของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่

เบลีโอ (Berio 1966 : 153) อธิบายเรื่องบทบาทไว้ ดังนี้

1) บทบาทที่กำหนดไว้ คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจน บุคคลที่อยู่ใน

บทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2) บทบาทที่กระทำจริง คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงที่มีอยู่ในบทบาทนั้น ๆ

3) บทบาทที่ถูกคาดหวัง คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นในตำแหน่งนั้น ๆ ควรจะกระทำอะไร

เลวินสัน (Levinson 1964 : 284-285) สรุปความหมายของบทบาทเป็น 3 ประกอบ คือ

ตามอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ และ “บทบาทที่เป็นจริง” (Actual Role) หรือ บทบาทที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยเขากล่าวว่า “บทบาทที่เป็นจริง” เป็นผลรวมของ

- 1) บทบาทตามอุดมคติ
- 2) บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง
- 3) อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่
- 4) ปฏิกริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ทิชยา สุวรรณชญ (2527 : 43) กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง บทบาททางสังคมไว้ดังนี้

- 1) มีสถานภาพ(Status) อยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง
- 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-To-Role) ประจําอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
- 3) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะและตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น
- 4) การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้น ได้มาจากสังคม

(Socialization) ในสังคมนั้น ๆ

- 5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่น่าอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของ

ของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกริยาของคน ที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็น บุคลิกภาพของตนเองและบุคลิกภาพของผู้อื่น ที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดจากการติดต่อทางสังคม

ปพาณี ฐิติวัฒนา (2523 : 10) ให้แนวคิดเกี่ยวกับฐานะตำแหน่งและบทบาทตามแนวคิดของลินตัน (Linton) ว่า สังคมต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติคอบได้ของคนในสังคมนั้น ถ้าหากคน ไม่มีการกระทำคอบได้แล้ว แนวความคิดในเรื่องฐานะตำแหน่งและบทบาทจะไม่เกิดขึ้น สถานภาพนั้นเป็นนามธรรม ซึ่งหมายถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกระสวนใดกระสวนหนึ่ง จะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ ว่ามีภารกิจหน้าที่อย่างไรบ้าง ฉะนั้น เมื่อดำรงตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่มาควบคู่กับตำแหน่งคือบทบาทของตำแหน่ง เพราะว่าทุก ๆ ตำแหน่งจะต้องมีบทบาทกำกับบทบาทและตำแหน่งจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2.1.1.2 องค์ประกอบของบทบาท

บทบาทที่บุคคลพึงกระทำนั้น จะต้องมีส่วนประกอบในการพิจารณาบทบาทที่แท้จริง ซึ่ง พัทธนี วรกวิน (2522 : 36) จำแนก องค์ประกอบของบทบาท ดังนี้

- 1) ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน ได้แก่

ส่วนของบทบาทที่กฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้ทำหรือประพฤติ ถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน ก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่ได้แสดงบทบาทในตำแหน่งนั้น ๆ

- 2) ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดเสียมิได้ ได้แก่ ส่วนของบทบาท

ที่สำคัญ ถ้าขาดส่วนนี้แล้วจะทำให้บทบาทของตำแหน่งผิดไป

- 3) ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท ได้แก่ บทบาทที่แม้ขาดหายไป หรือมิได้แสดงบทบาทนี้ ก็ไม่ทำให้บทบาทที่ต้องการแสดงผิดไป

2.1.1.3 การแสดงบทบาท

การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะเฉพาะของสังคม บุคลิกภาพและความจำเป็น เป็นต้น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522 : 34-35) แบ่งการแสดงบทบาท ออกไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) บทบาทตามความคาดหวัง (Expected Role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น
- 2) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่าตนควรมีบทบาทอย่างไร
- 3) บทบาทที่แสดงจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งเป็นบทบาทตามที่คนอื่นคาดหวัง หรืออาจเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจเป็นบทบาททั้งที่คนอื่นและตนเองไม่ได้คาดหวัง

อัลพอร์ต (Allport 1960 : 188-184) อ้างใน ชื่นสุข ฤกษ์งาม (2537 : 8) อธิบายว่า การแสดงบทบาทขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการด้วยกัน คือ

- 1) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) บทบาทตามการคาดหวังนี้ถูกกำหนดขึ้น โดยกลุ่มสังคมและเป็นไปตามสถานภาพที่บุคคลนั้นดำรงอยู่

2) การรับรู้บทบาท คือ (Role Conception) การที่บุคคลรับรู้หรือเห็นว่าตนเองควรมีบทบาทอย่างไร การรับรู้นี้จะดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ชีวิตค่านิยม และประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ โดยจะสอดคล้องกับบทบาท

3) การยอมรับบทบาท (Role Acceptance) คือ การยอมรับว่าเป็นบทบาทของตนเองเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นพิจารณาแล้วว่า บทบาทนั้นมีความสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิดของสังคม เป็นบทบาทที่คาดหวังของสังคม

4) การปฏิบัติตามบทบาท (Role Performance) คือ ปฏิบัติตามบทบาทของบุคคลซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการที่กล่าวมาแล้ว และการปฏิบัติตามบทบาทจะมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับความเข้าใจ การรับรู้ และการยอมรับบทบาทนั้น

2.1.1.4 ลักษณะบทบาท

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทที่บุคคลแสดงออกมา นักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะบทบาทที่บุคคลแสดงออกแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มที่มีความคิดเห็นว่า บทบาทมี 2 ลักษณะ มี ทิตยา สุวรรณะชญ (2527 : 9) ระพี สุวรรณะชญ (2521 : 5) และศุพล พุฒคำ (2522 : 19) กล่าวไว้คล้ายกันว่าบทบาทมี 2 อย่าง คือ บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำจริง ไม่ใช่เพียงระดับความคิดเท่านั้น และบทบาทตามอุดมคติ คือ ตามการคาดหวัง (Deal Role) เป็นบทบาทที่บุคคลควรปฏิบัติตามที่สังคมคาดหวัง กล่าวคือ เป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดเห็นส่วนบุคคลเพื่อสนองตอบต่อสิ่งเร้า แต่ยังไม่ได้กระทำจริง

(2) กลุ่มที่มีความคิดเห็นว่า บทบาทมี 3 ลักษณะ มี บรูม และเซนสนิค (Broom and Selznick 1970 : 35) และเบลิโอ (Berio 1966 : 75-36) ได้กล่าวว่า บทบาทมี 3 อย่าง คือ

(2.1) บทบาทที่กำหนดไว้ในสังคม หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed Role Of Ideal Role) เป็นบทบาทที่สังคมจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้กับตำแหน่งทางสังคมไว้

(2.2) บทบาทตามความรู้สึกที่ได้รับรู้ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แสดงออกโดยการวินิจฉัยของคน กล่าวคือ บุคคลแต่ละคนนั้นจะมีความเชื่อแตกต่างกัน ภาพพจน์ที่เกิดขึ้นของแต่ละคนก็แตกต่างกัน ดังนั้น บทบาทที่แสดงออกจึงเป็นไปในทิศทางที่อาศัยสิ่งที่ตนรับรู้เป็นพื้นฐาน

(2.3) บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้ปฏิบัติไปจริง ซึ่งบางครั้งการแสดงบทบาทก็ เป็นเรื่องที่นอกเหนือจากความคาดหวัง และการรับรู้เหมือนกัน ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพเฉพาะตัว และประสบการณ์ในอดีตของเขาด้วย

2.1.1.5 ตัวกำหนดบทบาท

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทที่บุคคลแสดงออกมาพอสรุปได้ 2 แนวทาง ใหญ่ ๆ คือ

5.1 บุคคลแสดงออกตามสถานภาพ หรือตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

5.2 บุคคลแสดงบทบาทออกตามบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ

เมอร์เรย์ (Murray 1968 : 415) กล่าวถึงความคาดหวัง (Expectation) ว่า หมายถึง ระดับผลงาน

ที่บุคคลกำหนด หรือความคาดหมายว่าจะทำได้ เพื่อให้บุคคลทำงานที่ตนเคยทำและคาดหวังนั้น

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังจะเกี่ยวข้องอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ

1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคม

2) บทบาทที่คาดหวังเป็นบทบาทที่ต้องแสดงความคาดหวัง ในขณะเดียวกันเจ้าของสถานภาพนั้นก็สามารถที่จะรับรู้ตนเองมีบทบาทอย่างไร และสามารถคาดหวังตัวเองว่าควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

3) บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายและความสำคัญของบทบาทได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีสภาพตามที่สังคมกำหนด และในขณะเดียวกันก็ต้องมีความผูกพันกับบุคคลอื่น ดังนั้น บทบาทจึงขึ้นอยู่กับสภาพของบุคคลเจ้าของบทบาทในสองสถานภาพ คือ ในด้านสังคมที่มีโครงสร้างและหน้าที่เป็นตัวที่กำหนดสถานภาพ และในด้านความผูกพันกับปัจเจกบุคคลอื่น ๆ ที่มีสถานภาพที่แตกต่างกัน การที่บุคคลใดจะแสดงบทบาทของตนออกมาต้องนึกถึงสถานภาพทั้งสองสถานภาพที่เรียกว่าความคาดหวัง ไม่ว่าจะเป็นความคาดหวังทางโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมหรือความคาดหวังกับปัจเจกบุคคลอื่น ๆ เมื่อความคาดหวังนั้นเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้อง บทบาทที่แสดงออกมาตามความคาดหวังนั้นก็จะได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นบทบาทที่ถูกต้อง หากไม่เป็นไปตามความคาดหวังนั้น สังคมก็ไม่ยอมรับ และจะเป็นบทบาทที่ไม่ถูกต้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสิ่งที่โครงสร้างทางสังคมได้กำหนด

หน้าที่ หรือคาดหวังไว้ว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการ จับกุมการเล่นการพนัน แต่กลับกลายเป็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ได้เป็นผู้ที่จัดให้มีการเล่น พนันเสียเองอย่างนั้นสังคมไม่ยอมรับ และ ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่ง โครงสร้างทางสังคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่หรือคาดหวังไว้ว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้จะต้องเป็นผู้ดูแล และอนุรักษ์ป่าไม้มิให้ถูกทำลาย แต่หากเจ้าหน้าที่ป่าไม้กลับเป็น ผู้ค้าไม้เสียเองสังคมย่อมไม่ยอมรับ เป็นต้น

2.1.2 บทบาททางการเมือง

บทบาททางการเมืองเป็นการแสดงออกที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือมี อิทธิพลในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจจะแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น การชุมนุมเรียกร้อง การยื่น หนังสือร้องเรียน การยื่นถวายฎีกา การประชุมประชาคม เป็นต้น เพราะฉะนั้น บทบาททาง การเมืองจึงเกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และความสำนึกทางการเมือง วิทยา นาศิริกรกลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ (2539 : 305) กล่าวว่า ในการทำความเข้าใจเรื่องบทบาททางการเมือง จะต้องทราบถึงเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความสำนึกทางการเมือง ตลอดจนมีความเข้าใจถึงพรรค การเมือง รวมไปถึงกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมไทยและอิทธิพลต่อระบบการเมืองการปกครอง เช่น กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ระบบราชการ รวมทั้งการแสดงประชามติ หรือมติ มหาชน หรือการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ และจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อาทิ “หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อ ศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกัน และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การ โฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

มาตรา 65 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการร่วมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้าง เจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 69 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2550 : 26-55) จึงสามารถแยกออกได้ดังนี้

1) สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิและหน้าที่ของประชาชน ความหมายของ “สิทธิ” สรุปได้ดังนี้ สิทธิ คือ ความชอบธรรมอันพึงจะได้รับ ประโยชน์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้และมีบทคุ้มครองให้กับบุคคล

สิทธิ คือ อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐ ๆ หนึ่ง (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2536 : 13)

สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมทางนิตินัยหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองไม่ให้เกิดการละเมิด รวมทั้งบังคับไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2543 : 147)

หน้าที่ หมายถึง สิ่งที่บุคคลในรัฐหนึ่ง ๆ พึงจะต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อความสงบเรียบร้อยและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

หน้าที่ หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์โดยตรงของการมีสิทธิ หน้าที่เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องทำให้ประเทศและสังคมอยู่ร่วมกันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2543 : 149)

คำว่า “เสรีภาพ” เป็นการได้มาซึ่งโอกาสต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของบุคคล รัฐบาลจะต้องเป็นผู้ให้โอกาสเหล่านั้นแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง (จรรยา สุภาพ 2534 : 26)

เสรีภาพ คือ การที่มีสิทธิจะทำจะพูดได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในทางนิตินัย หมายถึง ความมีอิสระที่จะทำหรืองดเว้นการกระทำในขอบเขตของกฎหมายที่กำหนด

เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมายถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามปรารถนา
2. โดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง และ
3. จะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย

การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องมีขอบเขต คือ

1. ไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

2. ต้องไม่เป็นการขัดต่อความ
ศีลธรรมอันดีของ
- สงบเรียบร้อยและ
ประชาชน

3. ต้องไม่ขัด หรือแย้งต่อกฎหมายที่บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพนั้น

เมื่อบุคคลมีสิทธิและมีเสรีภาพตามกฎหมายกำหนด บุคคลก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตน เพราะสิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กัน บุคคลมีสิทธิทางกฎหมายซึ่งถือว่ามีประโยชน์แก่ตนเอง บุคคลมีเสรีภาพตราบใดที่ไม่ไปละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของคนอื่น สิทธิเสรีภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีอิสระในการกระทำได้โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ในทางกลับกัน เมื่อสังคมคุ้มครองบุคคลได้มีสิทธิเสรีภาพแล้ว บุคคลก็จำเป็นต้องมีหน้าที่ต่อสังคม หรือช่วยเหลือส่วนรวมด้วยจึงจะทำให้ประเทศชาติเป็นปึกแผ่น มีความสุข มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอันจะเป็นผลดีต่อบุคคลทุกคนนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2543 : 147)

สิทธิและหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญของอำนาจทางการเมือง การใช้สิทธิคือการยอมให้เสรีภาพที่จะปฏิบัติภายในขอบเขตสิทธินั้น ส่วนหน้าที่คือการกำหนดให้บุคคลใดหรือกลุ่มใดสามารถใช้สิทธิที่ตนมีอยู่อย่างเสรี รวมทั้งการคุ้มครองป้องกันรักษาสิทธิของตนด้วย ฉะนั้น สิทธิและหน้าที่จึงเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนกันและกัน เมื่อใดสิทธิเกิดขึ้น หน้าที่ก็จะเกิดตามสิทธินั้น (ปรีดี เภษมทรัพย์ 2536 : 33)

สิทธิเสรีภาพของประชาชนจะมีด้านใด มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของรัฐนั้น ๆ

สำหรับการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นประชาชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มใหญ่ การเสนอข้อคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของชุมชน สังคม และประเทศชาติ การแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นความต้องการนี้อาจแสดงออกได้หลายทาง เช่น การพูด การอภิปราย การเขียน การพิมพ์ เป็นต้น (จรูญ สุภาพ 2534 : 43)

2.2 แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม

2.2.1 ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” หรือ Democracy ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demos แปลว่า ประชาชน กับ Kratos แปลว่า การปกครอง ซึ่งรวมกันหมายถึง การปกครองโดยประชาชน ดังนั้น หากกล่าวง่าย ๆ ประชาธิปไตยก็คือรูปแบบหนึ่งของการปกครองที่ประชาชน

มีอำนาจ โซเวอริเอียน (Sovereign 1998 : 34) แต่เป็นความหมายที่ก่อให้เกิดความสับสนว่าใครคือประชาชน และประชาชนมีส่วนร่วมได้ มากแค่ไหนในสถานการณ์ใด ในที่นี้รวมเรื่องกฎหมาย ระเบียบ ความสำคัญกับรัฐหรือไม่ เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหรือไม่มีมาตรการดำเนินการอย่างไรกับผู้ไม่เข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น ดังนั้นนักทฤษฎีทั้งหลายจึงให้คำจำกัดความของคำว่าประชาธิปไตยไปในหลายลักษณะสำหรับ โจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter อ้างใน Sorensen 1942 : 9) ประชาธิปไตยเป็นเพียงวิธีการทางการเมืองสำหรับการเลือกผู้นำทางการเมือง ประชาชนสามารถเลือกผู้นำของเขาจากผู้สมัครเข้ามาในการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ ไป ประชาชนก็สามารถเปลี่ยนผู้นำของเขาได้ กล่าวคือประชาชนสามารถเลือกผู้นำของเขาได้ โดยใช้การเลือกตั้ง

เดวิด (David Held 1987 : 99) ได้รวมแนวคิดเห็นของลิเบอรอล (Liberal) และมาร์กซิสต์ (Marxist) เข้าด้วยกัน และให้ความหมายว่าแต่ละบุคคลควรมีเสรีภาพและความเท่าเทียมกันในการกำหนดแนวทางของชีวิตของตนเอง นั่นคือ พวกเขาควรมีความพอใจกับสิทธิที่เท่าเทียมกันในกรอบและโอกาสที่ให้แก่พวกเขา ครอบคลุมที่ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

โรเบิร์ต เอ. คอฮ์ล (Robert A. Dahl 1971 : 3) ให้คำจำกัดความว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองระบอบหนึ่ง ที่ทางรัฐบาลต้องตอบสนองความชอบของประชาชน ที่ถือว่าเป็นความเท่าเทียมของการเมืองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย ความรับผิดชอบนี้ คือ ประชาชนต้องมีโอกาสในการกำหนดความพอใจของเขา นั่นคือต้องประกันว่าประชาชนมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกัน มีเสรีภาพในการแสดงออกสิทธิในการลงคะแนน มีแหล่งทางเลือกของข้อมูล มีเสรีภาพมีการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ผู้นำทางการเมืองมีสิทธิในการแข่งขันเพื่อการเลือกตั้ง และมีสถาบันในการดำเนินการตามนโยบายที่มาจากเลือกตั้งและการแสดงออกของประชาชน

กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง (2532 : 22-23) ศึกษาเรื่องหลักการขั้นมูลฐานประชาธิปไตย จะมีลักษณะดังนี้

1) เชื่อว่ามนุษย์มีความรู้ มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุและผลในการค้นหาความจริงออกมาเป็นข้อตกลงที่มีหลักเกณฑ์ ตลอดจนสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขของส่วนร่วมได้

2) มนุษย์มีความเป็นอิสระและมีเสรีภาพที่จะสามารถเลือกใช้ชีวิตของคนในการทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และจะต้องรับผิดชอบในการกระทำอย่างนั้นของตนเองด้วย

3) ยอมรับว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันทั้งทางกฎหมายและทางการเมือง กล่าวคือกฎหมายคุ้มครองคนทุกคนเหมือนกันทุกคน ควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือยากคิมิเงินอย่างใด

4) การตัดสินใจปัญหาสำคัญของ สังคมมาจากประชาชน โดยมอบหมายให้ตัวแทนดำเนินการแทนตน เพราะทุกคนไม่สามารถจะตัดสินใจปัญหาทุกเรื่องได้โดยตรง

5) อำนาจทางการปกครองของรัฐ เกิดขึ้นจากการให้ความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง

6) สิทธิในการคัดค้าน ประชาชนมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการคัดค้านหรือเปลี่ยนรัฐบาลตามช่องทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตย กำหนดเป็นกติกากการปกครองของประเทศ หากไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้

2.2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับการทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย จากนั้นดังกล่าว การมีส่วนร่วมจึงประกอบไปด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตใจไม่เพียงแต่เฉพาะด้านการเงิน

2. การกระทำการให้ เมื่อผู้ที่มีส่วนได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์แล้วก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อมีความเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้กระทำให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้ที่มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบของกลุ่มนั้นแล้ว เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

สุภาภรณ์ งบประมาณ (2547 : 11) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมจากความหมายข้างต้นว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยการกระทำการวางแผนดังกล่าวในช่วงเวลา และลำดับ เหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ)

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24-25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการการดำเนินงานรวมถึงประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาชุมชน โดยยึดหลักว่าสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนและการปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชน

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2540 : 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่คนในชุมชน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรจัดตั้งไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจเอกชนหรือภาคสังคมในลักษณะ ที่เป็น “หุ้นส่วนกัน” เพื่อรวมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยรักความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย

เออวิน (Erwin 1976 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และ สนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานองค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อคิน รพีพัฒน์ (2532 : 32) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาซึ่งความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และการ กระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองเป็น ตัว ของตนเอง

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาส แสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย กระบวนการที่ทุกฝ่ายควรเข้า ร่วมตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตระหนัก รับรู้และ เรียนรู้การปรับเปลี่ยนร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

2.2.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และรับผิดชอบใน โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งระบบนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัย ส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในด้านบุคคลและกลุ่มคน ซึ่ง เป็นการรับรู้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้คือ

ทัตดาว บุญปาล (2530 : 27) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลนั้นมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่า บุคคล ที่มีสถานภาพทางสังคม นอกจากนั้นแล้วได้มีการศึกษาแหล่งอำนาจและการตัดสินใจใน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จำนวน 13 ตัวแปร ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

ความรู้และความ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่ง ก็คือการศึกษาและเงินเป็นสิ่งที่แสดงถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจ แหล่งอำนาจ ทั้งสอง ชนิดนี้ ถ้าผู้ใดได้ครอบครองหรือมีไว้ก็จะเป็นผู้ มีบทบาทสูงในชุมชน โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร

นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแล้ว คุณลักษณะทางสังคมไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนนิสัย ประเพณีในบุคคลหรือกลุ่มคน ก็อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมเช่นกัน โคเฮน และอัฟฮอร์ฟ (Cohen and Uphoff 1980 : 17-19) เสนอถึงบริบทของการมีส่วนร่วมว่าในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางการเมือง
4. ปัจจัยทางด้านสังคม
5. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม
6. ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

และยังกล่าวต่อว่ามีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา สิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ บุคคลภายนอกสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ยังมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สภาพภายในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

ฮันติงตัน และ โดมินิเกซ (Huntington and Dominiquez) (1975 : 55) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยการกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ ทั้งที่สมัครใจหรือไม่

สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการ รมรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อให้แน่นแฟ้นหรือ กดดันรัฐบาล การประท้วง การใช้ความ รุนแรง

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2545 : 26) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในทางการเมืองการปกครองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุม และตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วย มิใช่เพียงมี อำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือ รูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทาง การเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง อาทิ การออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงน่าจะอยู่ตรงกลาง ระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทนหรือประชาธิปไตยโดยอ้อมที่ประชาชนมีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งอย่างเดียวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทน ซึ่งประชาชนได้มีส่วน ร่วมในทางการเมืองในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรงควบคู่กันไปด้วย

รีคเคอร์ (Reeder 1974 : 32) สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้ายตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคล และกลุ่มบุคคลดู เหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อมั่นพื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้อง กับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริม ปกป้องและรักษาเป้าหมาย ของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บางครั้งมี รากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีพฤติกรรมตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องมีพฤติกรรมในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจาก ผู้อื่น
6. การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควร จะต้องกระทำเช่นนั้น

7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่ม บุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบังคับให้ทำ

8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ที่เรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาสตามที่โครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้

10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนมีความสามารถ

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติงาน เมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุน

ปาริชาติ วิถัยเสถียร และคณะ (2543 : 149-158) สรุปและอธิบายปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับงานด้านอื่น ๆ ใอย่างน่าสนใจ โดยแบ่งปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้อง

- การกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม และการเมือง

- การสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่าง ๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวย และเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

- มีการติดตามประเมินผล และการให้การสนับสนุนในภายหลัง

2. ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้อง

- มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
- เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์
- เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น
- มีการติดต่อ ประสานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น

- ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้อง

- ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุก ๆ

ด้าน

ในชุมชน

- มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ของกระบวนการมีส่วนร่วม
- ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งจะ เป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วม

ในงานพัฒนา

- รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา
- เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วิทยาการใหม่ ๆ วัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- มีความจริงใจ และมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา
- ดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. ปัจจัยจูงใจ

- การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา
- โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

สากล สติติวิทยานนท์ (2522 : 166-167) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน เกิดจากการสนใจและความห่วงใย และความกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญสอดคล้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ของส่วนรวม

2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมยังอาจเกิดจากแนวคิดอื่น ๆ เช่น

1. ความศรัทธาที่มีความเชื่อถือบุคคลสำคัญ ถึงศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร เป็นต้น

2. ความเกรงกลัวที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับหรือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีศรัทธา หรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนมีหลายรูปแบบและวิธีการแตกต่างกัน ไปในแต่ละระบบการเมืองและบริบทแวดล้อม ทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามอาจแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็น 2 รูปแบบ คือ (จันทนา สุทธิจารี 2524 : 412-414)

รูปแบบที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบทางการ โดยมีกฎหมายรองรับให้ กระทำได้ หรือต้องกระทำ วิธีการที่สำคัญ และยอมรับปฏิบัติใช้ทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย มี ดังนี้

ก. การเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางทฤษฎีสามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

ข. การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในประเด็นหรือเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูด อภิปราย เขียน พิมพ์ ในระบอบ ประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้สำคัญมาก เพราะเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาล จะมีโอกาสรับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ วิจาร์ณ ท้วงติง และทำงานของรัฐบาลจาก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต่อการปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ค. การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดย การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำหน้าที่ บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค ส่วนของประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ใด ในช่วงที่เลือกตั้ง สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงค้นหาเสียงช่วยพรรคนั้น ๆ

ง. การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมา รวมกันเฉพาะอาชีพการงาน หรือมีผลประโยชน์หรือความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และใช้พลัง ของกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ ของตน

รูปแบบที่สอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการเป็นการมีส่วนร่วมที่ กฎหมายห้ามไว้อย่างชัดเจน หรือมิได้มีกฎหมายรองรับว่าให้กระทำได้ ได้แก่

ก. การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย กับนโยบาย หรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้อง

ต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย หรือกระทำ การสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้มาชุมนุม

ข. การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่น การนัดหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับรัฐบาล เป็นวิธีแสดงออกของประชาชน โดยการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐหรือปฏิบัติการที่ละเมิดกฎหมายโดยอ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นสาเหตุ

2.3 แนวคิดเรื่องประชาสังคม

คำว่า "ประชาสังคม" มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ "สังคมประชาธรรม" (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม 2541 : 15) "สังคมราษฎร์" (เสนาห์ จามริก 2530 : 215) "วิถีประชา" (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2540 : 45) "อารยสังคม" (เอนก เหล่าธรรมทัศน์ 2540 : 179) และ "สังคมเข้มแข็ง" (ธีรยุทธ บุญมี 2547 : 25) เป็นต้น

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540 : 122) ให้ความหมายของ "ประชาสังคม" หรือ "อารยสังคม" ที่ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคม เน้นเรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่างหรือ ความแตกแยกภายใน อย่างไรก็ตามมุมมองของ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับประเด็นของ "คนชั้นกลาง" "การมีส่วนร่วม" "ความผูกพัน" และ "สำนึกของความเป็นพลเมือง" กล่าวคือ "ประชาสังคม" โดยนัยยะนี้ มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้นแต่รวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็น เครือญาติหรือเป็นแบบคู่หน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ Citizenship นั่นเอง นอกจากนี้ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ยังได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญถึงรากฐานของคนไทย และสังคมไทยว่าคนไทยส่วนมากยังมีระบบวิธีคิดว่าตนเองเป็นไพร่ (client) หรือคิดแบบไพร่ที่จะต้องมิูลนายที่ดี โหยหาคนดี จึงมักขาดสำนึกของความเป็นพลเมืองและมองปัญหาในเชิงโครงสร้างไม่ออก

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540 : 50) และนายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ (2542 : 12) กล่าวถึง "ประชาสังคม" โดยเน้นที่การปรับใช้ในบริบทของสังคมไทยค่อนข้างมาก โดยที่ชัยอนันต์ สมุทวณิช มองว่า "ประชาสังคม" หมายถึงทุก ๆ ส่วนของสังคมโดยรวมถึงภาครัฐ ภาคประชาชนด้วยถือว่าทั้งหมด เป็น Civil Society ซึ่งแตกต่างจากความหมายแบบตะวันตกที่แยกออกมาจากภาครัฐหรือนอกภาครัฐ แต่หมายถึงทุกฝ่ายเข้ามาเป็น partnership กัน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2540 : 50)

โดยนัยยะนี้ชัยอนันต์ สมุทวณิช ให้ ความสำคัญกับ Civic movement หรือ "วิถีประชา" ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง ปราศจากการจัดตั้ง

นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ (2542 : 48) ให้ความหมายของ "ประชาสังคม" หมายถึง "การที่ผู้คนในสังคม เห็นวิกฤตการณ์ หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มี วัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็น กลุ่มหรือองค์กร (Civic group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการ โดย มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)"

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2541 : 162) ให้ความหมายของ "ประชาสังคม" ว่าหมายถึง "สังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของ ประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลาย ที่ประชาชนจัดขึ้น" โดยนัยยะของความหลากหลายขององค์กรนี้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม องค์กร ชมรม สมาคม ซึ่งล้วน แต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นเสมือน "สังคม" ของ "ประชา" หรือ Society ของ Civil นั่นเอง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good governance)

2.4.1 ความหมายของธรรมาภิบาล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2543 : 19 - 20) กล่าวถึงความหมาย ธรรมนูญหรือธรรมาภิบาล ไว้หลายประการ ดังนี้

1. ประชาธิปไตย หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

2. ประชาธิปไตย หมายถึง การที่กลไกของรัฐทั้งทางการเมืองและการบริหารมีความแข็งแกร่ง มี ประสิทธิภาพ สะอาดโปร่งใส รับผิดชอบ หรือ

3. ประชาธิปไตย หมายถึง การบริหารหรือการปกครองที่ดี หรือการปกครอง หรือการบริหารที่ เป็นธรรม โดยจะมีองค์ประกอบ 3 ประการ ความโปร่งใส (Transparency) การตรวจสอบได้ (Accountability) และความมีประสิทธิภาพ (Efficiency)

เกษียร เตชะพีระ (2546 : 6) กล่าวถึงในความหมายของธรรมาภิบาลหรือ
 ธรรมรัฐ โดยเสนอความหมายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. ธรรมรัฐอำนาจนิยามหมายถึง
 การมองธรรมรัฐในทัศนะของฝ่ายมั่นคง เช่น กองทัพ ฝ่ายปกครอง และภาคราชการ โดย
 สัมพันธ์กับการอธิบายบทบาทของทางราชการ ในการสร้างธรรมรัฐในสังคมไทย ในที่นี้หมายถึง
 รัฐเป็นเจ้าของธรรมรัฐ การสร้างธรรมรัฐในภาครัฐคือการใช้กลไกทางการเมือง ได้แก่
 รัฐธรรมนูญ ระดับภาครัฐบาล ก็คือ การปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กลงและทำให้เกิด
 ประสิทธิภาพมากขึ้น การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในวงราชการ และการสร้างความโปร่งใสในการ
 บริหารงานราชการ โดยเฉพาะระบบข้อมูลสาธารณะที่ประชาชนพึงรู้ 2. ธรรมรัฐเสรี
 นิยามหมายถึงการมองธรรมรัฐในแง่ของนักธุรกิจ นักจัดการสมัยใหม่ เป็นแนวคิดเรื่องการเปิดเสรี
 โดยเป็นเรื่องของการบริหารให้เกิดผลสำเร็จโดยไม่เกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งมี
 องค์ประกอบที่จำเป็นต้องมี ได้แก่ การมีส่วนร่วมจากประชาชน (Participation) มีหลักการและ
 ความรับผิดชอบ (Accountability) การสามารถคาดการณ์ได้ (Predictability) และมีความโปร่งใส
 (Transparency) ตลอดจนต้องมีระบบกฎหมายที่มีความยุติธรรม (Rule of Law) 3. ธรรมรัฐชุมชน
 นิยาม หมายถึง ธรรมรัฐในแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ การเสริมความเข้มแข็งให้แก่ภาคสังคมที่
 จะไปตรวจสอบภาครัฐและเอกชนได้ โดยให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างกลุ่ม
 ต่างๆ เพื่อให้เกิดการถักทอทางสังคม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาสังคม โดย
 สัมพันธ์กับประชาธิปไตย

ปรัชญา เวสารัชช์ (2537 : 45) กล่าวถึงในความหมายของการบริหารจัดการที่ดีซึ่ง
 หมายถึงกลไกการทำงานของหน่วยงานใดๆ ไม่ว่าจะรัฐบาล ระบบราชการ หรืออะไรก็ตาม ที่มี
 รูปแบบวิธีการบริหารจัดการที่ดี โดยพิจารณาถึง สามเรื่องหลัก ๆ ได้แก่ หลักการที่ดี วิธีการที่ดี
 และผลลัพธ์ที่ดีมีคุณภาพด้วย ก็จะต้องมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล เป็นธรรม โปร่งใส
 และมีความรับผิดชอบ

จากความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่นักวิชาการ
 และหน่วยงานต่างๆ และอีกหลายๆท่านได้ให้ความหมายไว้นั้น พอสรุปได้ว่า การบริหารงาน
 ของภาครัฐในทุก ๆ ด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม
 ร่วมจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน อย่างจริงจังและ
 ต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มี
 เสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

2.4.2 ลักษณะเงื่อนไขของธรรมาภิบาล

ลักษณะเงื่อนไขของธรรมาภิบาล มีหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ (วิศรา รัตนสมัย 2543 : 26)

1. หลักการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation)

หลักการมีส่วนร่วมของสาธารณชน คือ กระบวนการที่ประชาชนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ อย่างเท่าเทียมกัน (Equity) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าร่วมทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสรีนี้รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนและให้เสรีภาพแก่สาธารณชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่สาธารณชนจะมีส่วนร่วมคือการมีรูปแบบการปกครองและบริหารงานที่กระจายอำนาจ (Decentralization)

2. หลักความสุจริตและ โปร่งใส (Honesty and Transparency)

หลักความสุจริตและ โปร่งใส คือ กลไกการบริหาร ที่มีความสุจริต และ โปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกา และการดำเนินงานที่เปิดเผยมองตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรีเป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้

3. หลักพันธะความรับผิดชอบต่องังคม (Accountability)

หลักพันธะความรับผิดชอบต่องังคม ความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชนโดยมีการจัดองค์กร หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นการดำเนินงานเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม ในความหมายนี้จะรวมถึงการที่มี Bureaucracy Accountability และ Political Accountability ซึ่งจะมีความหมายที่มากกว่าความรับผิดชอบเฉพาะต่อผู้บังคับบัญชาหรือกลุ่มผู้เป็นฐานเสียงที่ให้การสนับสนุนทางการเมือง แต่จะครอบคลุมถึงพันธะความรับผิดชอบที่มีต่องังคมโดยรวม การที่จะมีพันธะรับผิดชอบต่องังคมเช่นนี้ องค์กรหน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องพร้อมและสามารถที่จะถูกตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงานทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรสาธารณะ ซึ่งคุณลักษณะของความโปร่งใสของระบบจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความรับผิดชอบ

4. หลักกลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy)

หลักกลไกการเมืองที่ชอบธรรม คือ เป็นกลไกที่มีองค์ประกอบของผู้ที่เป็นรัฐบาลหรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง แต่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนว่ามีความสุจริต มีความเที่ยงธรรม และมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้

5. หลักกฎหมายที่ยุติธรรมและ ชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability)

หลักกฎหมายที่ยุติธรรมและชัดเจน คือ มีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรม สำหรับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ซึ่งกฎหมายมีการบังคับใช้และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกฎหมายที่ชัดเจนซึ่งคนในสังคม ทุกส่วนเข้าใจ สามารถคาดหวังและรู้ว่าจะเกิดผลอย่างไร เมื่อดำเนินการตามกฎหมายของสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นการประกันความมั่นคง ความศรัทธา และความเชื่อมั่นของประชาชน

6. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness)

หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการให้สาธารณะที่ให้ผลลัพธ์ เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน (ด้านการเมือง สังคมวัฒนธรรม และ เศรษฐกิจ)

วิชา ไชยสาร (2545 : 62) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาส เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด แนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ คือ

ระดับการให้ข้อมูล เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียว แต่เป็นระดับที่สำคัญ เพราะเป็นการเริ่มต้นที่ส่วนราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการอื่นๆ ต่อไป

ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน/โครงการ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ อาจดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับการร่วมมือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทหรือฐานะหุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

ระดับการเสริมอำนาจประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นระดับของการมอบอำนาจการตัดสินใจให้ประชาชนเป็นผู้กำหนด

รูปที่ 2.1 ภาพองค์ประกอบหลักของระบบราชการแบบมีส่วนร่วม

ที่มา : www.parliament.go.th/parcy/889.0.html

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานข้าราชการพลเรือนเป็นผลมาจากการประชุม ประจำปีระหว่างส่วนราชการกับสำนักงาน ก.พ. เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (พ.ศ. 2542) ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (กัลยา เนติประวัติ 2544 : 11 - 13)

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายถูกต้อง เป็นธรรม การกำหนดกฎกติกา และการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึง สิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร ทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การได้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติหรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยการรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

2.6 แนวคิดการเมืองภาคประชาชน

2.6.1 ความหมายของการเมืองภาคประชาชน

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552 : 140) กล่าวว่า โดยทฤษฎีแล้ว “การเมืองภาคประชาชน” คือ การเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง (Participatory Democracy) ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคลื่อนไหวของสาธารณชนทั่วไปในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจการสาธารณะ และการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง หรือเพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพวกเขา จากคำนิยามข้างต้น จะเห็นว่า การเมืองภาคประชาชนเป็นเรื่องของการใช้สิทธิพื้นฐานในระบอบการเมืองเปิด หมายถึง ระบอบการเมืองที่รองรับสิ่งนี้ได้ จำเป็นต้องมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. จะต้องมีการดำรงอยู่ของพื้นที่สาธารณะ (Public Space) สำหรับการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีของสาธารณชน ได้แก่ เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการแสดงความ

คิดเห็นของปัจเจกบุคคลหรือหมู่คณะในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวมและ ลักษณะถูกผิดคือชี้ในสังคมการเมือง

2. จะต้องมีกรอบรับ โดยกฎหมายถึงสิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของ ประชาชนหมู่เหล่าต่าง ๆ ที่กระทำโดยสันติ ตั้งแต่สิทธิในการประชุม การชุมนุมประท้วง ไป จนถึงการนัดหยุดงาน หรือการปฏิเสธคำสั่งรัฐ การเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาชนมีแนวโน้มจะทำให้ขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐลดลง จึงมีนัยในการปรับลดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ไปสู่ทิศทางที่สังคมเป็นฝ่ายกำหนดตัวเองได้มากขึ้น อีกทั้งกำหนดรัฐได้มากกว่าเดิม

ธีรยุทธ บุญมี (2543 : 13) กล่าวว่า โดยทั่วไป “การเมืองภาคประชาชน” มีชื่อเรียก หลายชื่อตามเป้าหมายที่แตกต่างกัน อาทิ

(1) “การเมืองภาคปริวิตถลสาธารณะ” (Public Sphere) ที่มุ่งสร้างพื้นที่ เวที กลไก ส่วนกลางที่ไม่ใช่รัฐสภาที่จะถกเถียง สร้างประเด็นต่าง ๆ ขยายสิทธิอำนาจต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม

(2) “การเมืองภาคประชาสังคม” (Civil Society) หรือ “การเมืองภาคพลเมือง” (Citizen Politics) ที่เน้นการมีส่วนร่วมที่แข็งขันของบุคคล องค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่จะถกเถียง และบรรลุดูข้อตกลงในประเด็นปัญหาต่าง ๆ หรือผลักดันบางประเด็นให้เป็นนโยบายของรัฐ

(3) “การเมืองภาคประชาชน” (People’s Politics) หรือ “ขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคมรูปแบบใหม่” (New Social Movements) ที่มุ่งเคลื่อนไหวสร้างจิตสำนึกคนในประเด็น ผลประโยชน์ร่วมของมนุษยชาติอันได้แก่ สภาพแวดล้อมโลก การควบคุมทุนโลก การคัดค้าน โลกาภิวัตน์ เป็นต้น

2.6.2 ลักษณะของการเมืองภาคพลเมือง (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ 2546 : 437 -439)

1. เป็น “การเมืองแนวใหม่” โดยมีการย้ายศูนย์กลางไปที่ “ขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคมรูปแบบใหม่” ซึ่งการเคลื่อนไหวนี้ ภาคประชาชนจะเป็นผู้แสดงออกซึ่งความต้องการที่จะ กำหนดประเด็นต่าง ๆ ในสังคม โดยพื้นที่ของการเคลื่อนไหวจะอยู่นอกการเมืองภาครัฐ

2. เป็นการเมืองที่มุ่งตอบสนองผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

3. เป็นการสร้าง “กลุ่ม” หรือ “กระบวนกรทางสังคม” ให้เป็น “ชั่วอำนาจที่สาม” ขึ้นมา แทนที่พรรคการเมือง

4. เป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ขัดแย้งใหม่ คือ “ภาคสังคม” กับ “รัฐ” โดยปฏิเสธการต่อสู้ ทาง ชนชั้น ซึ่งมุ่งหวังว่าภาคสังคมที่อยู่นอกรัฐสามารถทำให้รัฐตอบสนองความต้องการของ ประชาชน ส่วนใหญ่ได้

5. เป็นรูปแบบการต่อสู้ที่ แปรเปลี่ยนมาจากพลังการต่อสู้ขนาดใหญ่หรือ การปฏิวัติในอดีต มาเป็นขบวนการแบบใหม่ที่มี การกระจายตัวแบบหลากหลายเพื่อแก้ปัญหา เฉพาะหน้าหรือวิกฤตมากมายที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการต่อสู้ในเชิงอนุรักษ์และสังคมสังเคราะห์ เรียกว่า การเคลื่อนไหวในปัญหาสังคม

6. การเมืองภาคประชาชนไม่ใช่สิ่งที่จะมาหักล้างการเมืองของนักการเมืองหรือการ เลือกตั้งและไม่ใช่สิ่งที่จะมาแทนกันได้

7. เป็นการเมืองที่จะต้องเลิกพึ่งพาประชาธิปไตยตัวแทน การเมืองแนวใหม่เป็นการ ผสมผสานประชาธิปไตยแบบตัวแทนกับประชาธิปไตยทางตรงมาอยู่ในระบบเดียวกันคือตัวเรา เป็นตัวแทนให้กับตัวเรา

8. เป็นการเมืองใช้สิทธิเสรีภาพของพลเมือง รัฐธรรมนูญต้องมีหลักสำคัญ คือ การ รับรองสิทธิเสรีภาพและการกำหนดหน้าที่ของพลเมืองและการก่อตั้ง องค์กรกลไก และ กระบวนการที่ใช้ในการควบคุมตรวจสอบการตัดสินใจในการกระทำขององค์กรทางการเมืองและ ข้าราชการประจำ เพื่อให้การใช้อำนาจนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย มีความเป็นธรรมและ ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2.6.3 ความสำคัญของการเมืองภาคประชาชน

ธีรยุทธ บุญมี (2543 : 14-17) กล่าวว่า การเมืองแบบผู้แทนกำลังลดบทบาทลง เพราะ การเมืองลักษณะนี้ไม่เพียงพอที่จะตอบปัญหาทุกเรื่องแก่ผู้คนได้ การเมืองภาคประชาชนนับวันจะ ทวีความสำคัญขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

ประการที่หนึ่ง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์เกิดกระแสท้องถิ่นนิยมที่หลากหลายกระแส ซึ่งมีความซับซ้อนในหลายประเทศที่ไม่สามารถจัดการกับความหลากหลายที่ต่างแสวงหา ประโยชน์และความชอบธรรมให้กับตนเอง การเมืองแบบตัวแทนหรือระบบราชการไม่สามารถ แก้ปัญหาได้ จึงต้องอาศัยการเมืองภาคประชาชนขับเคลื่อนให้เกิดความขัดแย้งนั้นลงตัว

ประการที่สอง ในโลกยุคใหม่เกิดขบวนการถดถอย คือ โลกถดถอยจากความเชื่อเดิม และถดถอยจากกรอบอำนาจและปฏิบัติเดิม ๆ เช่น รัฐเริ่มถดถอยจากความเป็นชาติให้เป็นรัฐร่วมของ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ถอยออกจากอำนาจในการควบคุม อธิปไตยเหนือพรมแดนในบางเรื่อง เช่น รัฐในยุโรปเริ่มถดถอยจากความเป็นชาติตนและถอย อำนาจในการควบคุมสกุลเงินตราเดิม อำนาจในการตั้งภาษี การตรากฎหมายบางด้าน เช่น สิทธิ มนุษยชน สภาพแวดล้อมในส่วนของไทยที่กำลังถดถอยออกจากความเป็นรัฐชาติไทยให้เป็นรัฐ ร่วมของความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมไทย กับส่วนอื่น ๆ ต้องถดถอย

อำนาจจากการกำหนดภาษีแก่อาเซียน เป็นต้น สิ่งที่มาแทนที่คือภาคประชาชน ควรสนับสนุนการเมืองภาคประชาชนให้เข้มแข็ง ให้สังคม เข้มแข็ง วัฒนธรรมที่หลากหลายและเข้มแข็ง

ประการที่สาม การเมืองในโลกจะขยายจากการเมืองอำนาจไปสู่การเมืองวัฒนธรรมและสังคมมากขึ้น ที่มุ่งเข้าสู่อำนาจซึ่งจะมีแรงกดดัน 2 ทาง คือ ทางแรกเป็นกระแสหลัก คือเอื้อผลประโยชน์แก่ตลาดหรือภาคเอกชน โดยผ่านข้ออ้างการเสริมความเติบโตทางเศรษฐกิจ และทางที่สอง แรงกดดันให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้น ในอนาคตการเมืองแบบผู้แทนจะถูกเพิกเฉยจากประชาชนหันมาให้ความสนใจการเมืองทางสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น รัฐถูกมัดมือมัดเท้าจากทุนการเงินโลก ไม่สามารถสร้างระบบสวัสดิการหรือความสุขทางวัตถุแก่ประชาชนได้ คนจะหันมาให้ความสำคัญกับการแสวงหาความต้องการของตัวเอง ผูกพันกับกลุ่มสัญลักษณ์ เช่น เป็นสมาชิกชมรมมวยจีน สมาชิกพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เป็นต้น แม้ว่าการเมืองแบบตัวแทนยังมีอำนาจระดับประเทศ แต่พื้นที่เครือข่ายภายในกับพื้นที่เครือข่ายภายนอกประเทศของการเมืองทางสังคมวัฒนธรรมจะขยายตัวเพิ่มขึ้นและกินพื้นที่ใหญ่กว่าการเมืองแบบตัวแทนในที่สุด

2.9.4 บทบาทของการเมืองภาคประชาชน

จุมพล หนิมพานิช (2548 : 312-313) กล่าวว่า บทบาทฐานะของการเมืองภาคประชาชนโดยทั่วไปมีดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การเมืองภาคประชาชน เป็นกระบวนการของประชาชน อธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งจะช่วยจัดปัญหาที่ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ก่อขึ้นหรือรับผิดชอบไม่ได้ทั่วถึง ในการนี้จะเท่ากับการโอนอำนาจอธิปไตยที่ตกค้างอยู่กับรัฐมาสู่ประชาชนมากขึ้น และเป็นการถ่วงดุลกลไกตลาดที่รับมอบอธิปไตยจากรัฐไทยไปแล้วบางส่วน ตลอดจนช่วยขยายระบอบประชาธิปไตยออกไปจากระบอบของชนชั้นนำให้เป็นระบอบที่ประชาชนมีอำนาจจริงมากขึ้น

ประการที่สอง การเมืองภาคประชาชน โดยธรรมชาติแล้วเป็นขบวนการพหุลักษณะ (Pluralistic Movement) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประชาชนที่มีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ (Identity) วิถีชีวิตและผลประโยชน์ที่แตกต่างหลากหลาย จึงไม่อาจยอมรับข้ออ้างความชอบธรรมที่เลื่อนลอย โดยเฉพาะในนามของชาติที่เป็นนามธรรมได้ การเมืองภาคประชาชนเป็นผลประโยชน์ในลักษณะการรวมเป็นรูปธรรมและไม่ทอดทิ้งผู้ใด อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบเป็นรากฐานความชอบธรรมใหม่ในกระบวนการใช้อำนาจของรัฐและรัฐบาล

ประการที่สาม การเมืองภาคประชาชนเป็นกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือก (Alternative Development) ไม่สามารถขึ้นต่อกลไกตลาดเสรีตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-

Liberalism) โดยปราศจากเงื่อนไขและไม่ สามารถเดินตามแนวทางบริโภคนิยมของระบบทุนโลกาภิวัตน์อย่างไร้ขอบเขต จึงมีบทบาททั้ง ถ่วงดุลอิทธิพลของทุนข้ามชาติ พิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแก้ไขปัญหาคาความยากจนในเชิงโครงสร้างไปในเวลาเดียวกัน

2.7 แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่างๆ เป็นระบบย่อยของระบบการเมืองและการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคล อัลมอนด์ (Almond 1963 Retrieved May 2010, 30 from <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php>) ได้ชี้ให้เห็นความโน้มเอียงหรือท่าทีในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลได้ 3 รูปแบบ คือ

1) ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ (Cognitive Orientation) คือความรู้และความเข้าใจของบุคคลที่มี ต่อการเมือง

2) ความโน้มเอียงด้านการแสดงความรู้สึก (affective orientation) คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ การเมือง

3) ความโน้มเอียงด้านการประเมิน (evaluative orientation) คือความสามารถของบุคคลในการใช้ ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจ

นอกจากนี้ อัลมอนด์และเวอร์บา (Almond & Verba 1963 Retrieved May 2010, 30 from <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php>) แบ่งประเภทของวัฒนธรรมการเมือง ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ
2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า
3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

จากประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 ประเภท อธิบายได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (parochial political culture) หมายถึง การที่คนในสังคมมีความ โน้มเอียงต่อความรู้สึกต่อระบบการเมืองน้อยมาก กล่าวคือ บุคคลแทบจะ ไม่มี ความสัมพันธ์กับระบบการเมืองเลย เขาจะ ไม่คิดว่าการเมืองในระดับชาติจะกระทบเขาได้และเขาก็ไม่หวังว่าระบบการเมืองระดับชาติจะตอบสนองความต้องการอะไรของเขา สังคมที่อาจมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ คับแคบก็คือบรรดาสังคมเผ่าทั้งหลายในแอฟริกาหรือชาวเขาต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งคนในแต่ละเผ่าอาจ ไม่ได้เชื่อมโยงกับระบบการเมืองระดับชาติเลย มีการรับรู้ที่แคบอยู่แต่ในเฉพาะกิจการของเผ่าคน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบมักจะปรากฏในสังคมที่ไม่มี

การแบ่งแยกบทบาททางการเมืองออกจาก บทบาทอื่น กล่าวคือ การเป็นหัวหน้าเผ่า เป็น การผสมผสานบทบาทต่างๆ ทั้งในด้าน การเมือง-เศรษฐกิจ-ศาสนาเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น ความโน้มเอียงทางการเมืองของคนในสังคมจึงแยกไม่ออกจากความโน้มเอียงทางสังคมและศาสนา

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (subject political culture) หมายถึง เมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมรู้สึกสถาบันทางการเมืองเฉพาะอย่าง และมีความรู้สึกต่อมันไม่ว่าแง่บวกหรือแง่ลบ อีกทั้งสามารถประเมินค่าว่าชอบธรรมหรือไม่ แต่เขาจะมีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง โดยทั่วไป และกับปัจจัยนำออกของมันเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้รองรับผลจากระบบการเมืองโดยที่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตนต่อระบบ แม้เขาจะเคารพเชื่อฟังระบบแต่ก็มองว่าตัวเองแทบจะไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อระบบ

3. วัฒนธรรมการเมืองประเภทมีส่วนร่วม (participant political culture) หมายถึง เมื่อคนในสังคมมีความรู้สึกเกี่ยวกับระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของมันมาก จะเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมือง

ในสภาพความเป็นจริง ไม่มีสังคมใดที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเหมือนกันกับตัวแบบข้างต้นไปเสียทีเดียวหรือวัฒนธรรมการเมืองอย่างเดียวกันทั่วสังคม สิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าคือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม แบ่งได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ-ไพร่ฟ้า (parochial-subject) มีลักษณะ ประชาชนพลเมืองกำลังเริ่มผูกพันน้อยลงกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบของท้องถิ่นตนเอง และเริ่มมีความจงรักภักดีมากขึ้นต่อสถาบันทางการเมืองปกครองของส่วนกลาง แต่ความสำคัญว่าตนเองเป็นพลังทางการเมืองหนึ่งยังคงมีน้อย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีการยอมรับนับถือและปล่อยให้อภิสิทธิ์ชนทางชนชั้นทางการเมืองทำการปกครองไปโดยคนไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้คือแบบที่ปรากฏมากในช่วงแรกๆ ของการรวมท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นอาณาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยโบราณ

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่-มีส่วนร่วม (subject-participant) มีลักษณะ ประชาชนพลเมืองจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พวกที่มีความเข้าใจถึงบทบาททางการเมืองบ้าง การนำเข้ามาและความไวต่อสถาบันทางการเมืองทุกชนิด และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมทางการเมือง กับอีกพวกคือยังคงยอมรับในอำนาจของอภิสิทธิ์ชนทางการเมืองและมีความเฉื่อยชาทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏในยุโรปตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส เยอรมันนี และ อิตาลี ในศตวรรษที่ 19 เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ-มีส่วนร่วม (parochial-participant) มีลักษณะที่พบในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่แต่เดิมอำนาจของรัฐบาลกลางอ่อน มี

ท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมแบบค้ำเคบค้ำรง อยู่มาก เมื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสมัยใหม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมจึงเกิด ปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมใหม่กับวัฒนธรรมเก่าที่ค้ำเคบ ปัญหาในกรณีนี้มีใช้แต่ปัญหาการสร้างกระบวนการในการที่ประชาชนจะเข้าร่วมทางการเมืองเท่านั้น หากแต่รวมถึงปัญหาในการสร้างโครงสร้างด้านปัจจัยนำออกหรือด้านการปกครองควบคู่กันไปด้วย

อัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond & Verba 1963 : 23) มองว่าวัฒนธรรมการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประชาธิปไตยมากที่สุดคือวัฒนธรรมการเมืองแบบผสม หรือ ที่เรียกว่า Civic Culture ซึ่งเป็นอัตราส่วนการผสมผสานของวัฒนธรรมการเมืองค้ำเคบ: ไพร์ฟ้า: มีส่วนร่วม ในอัตราส่วน 10 : 30 : 60 วัฒนธรรมการเมือง (Political culture) เป็นผลิตผลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย ดังนี้

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ (History Development)
2. สภาพทางภูมิศาสตร์ (Geography)
3. เชื้อชาติ (Ethics)
4. โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง (Socio-Economic structure)

2.8 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สกล แก้วปวงคำ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของปลัดอำเภอในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของปลัดอำเภอกับการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เป็นบทบาทหนึ่งในการเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม ลดความขัดแย้งระหว่างประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิโดยเป็นธรรมและเสมอภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนองค์กรในการประนีประนอมข้อพิพาท

ทรงพล ตุ่มทอง (2542 : 57 - 58) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณีเทศบาล ตำบลศรีราชา ผลการศึกษาพบว่าระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล การทำหน้าที่สื่อข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับเทศบาลและการติดต่อกับเทศบาลอยู่ในระดับต่ำ และในกรณีการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกกิจกรรมประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง

ท้องถิ่น พบว่า เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

ปรัชญา ศรีภา (2540 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน มี 5 ปัจจัย คือ ระดับการศึกษา อุทิศตน ทัศนคติ การติดต่อ สื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำในอุดมคติ

นภคณ จริยะกุล (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่สมรสแล้วมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงกว่าคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีสถานภาพโสด และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสูงกว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง

นริศ จำนุรักษ์ (2538 : 62-65) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบลอยู่ในระดับต่ำ สำหรับความต้องการมีส่วนร่วม ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงโดยมีความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด และจากการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านภูมิหลังกับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า เพศ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม การฝึกอบรม ความคิดเห็นต่อการพัฒนาชนบทในรูปแบบประชาชนมีส่วนร่วม และการได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

บรรเจิด อนุเวช (2543 : 116 - 121) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การ

บริหารส่วนตำบลในทุกกิจกรรม โดยมากกว่า ครึ่งหนึ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ชักชวนให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง ร่วมกิจกรรม ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น แข็งความ ต้องการและให้ข้อคิดเห็นต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ถูกต้อง ภูมิหลังของประชาชน ด้าน เพศ การศึกษา รายได้ ภูมิลำเนาและการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมใน การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ยกเว้นในเรื่องอายุ

แพทยา แก้วพวง (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ มีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ การมีระดับการศึกษาสูง การมีฐานะการดำรงชีพสูง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มาก

เดช อิงคสิทธิ์ (2542 : 89- 90) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน การปกครองท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับต่ำ สำหรับการมี ส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการเลือกตั้งตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารมีค่ามากที่สุด รองลงมาคือด้าน การให้ความร่วมมือกับเทศบาลและด้านการติดตามดูแล ความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนน้อย ที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ เทศบาล คือ การผ่านสังคมประกิตทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ความ เข้าใจในอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

สมบุญ ณกนหงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าบุคลากร ในชุมชน โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านลักษณะความเป็น ผู้นำ ด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเอง ด้านโอกาส พบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน และด้าน ความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน และพบว่าบุคลากรในชุมชนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มี ส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

สามารถ ก้อนจันทร์ (2541 : 58-61) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ ส่วนระดับการมีส่วน

ร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า อายุ อาชีพ และระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น

สุรปรีชา ลาภบุญเรือง (2530 : 65-67) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภออมลาคไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก และปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพทางสังคมและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

วิทยา บุญยะเวชชีวิน (2543 : 87 - 88) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาคือการชักชวนให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และน้อยที่สุดคือการร่วมชุมนุมหรือเดินขบวนขับไล่สมาชิกสภาเทศบาลหรือเจ้าหน้าที่เทศบาล สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลบางปู คือ การผ่านสังคมประภิตทางการเมือง การผ่านการบ่มเพาะทางการเมือง การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยและการเข้าถึงข่าวสารทางการเมือง

สุรพล สายสัมพันธ์ (2530 : 56-57) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรที่เหมาะสมในการพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านอายุต่ำกว่า 35 ปี มีส่วนร่วมในกิจกรรมสูงสุด กรรมการหมู่บ้านจะมีส่วนร่วมใน โครงการที่หมู่บ้านริเริ่มจัดทำมากกว่า โครงการประเภทอื่นๆ

อำพร กุดแดง (2547 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาประชาคมกับกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาคมระดับหมู่บ้านระดับตำบล และระดับอำเภอมิบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอยู่ในเกณฑ์สูงมาก เพราะปัญหาความต้องการของประชาชนจะผ่านการประชุมประชาคมในหมู่บ้านเสนอปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผ่านตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เข้าสู่การประชุมในระดับประชาคมตำบล และอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนในชุมชนย่อมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าคนต่างถิ่น การทำให้ชุมชนรู้จักการแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง โดยภาครัฐเป็นหน่วยงานเสริมด้วยงบประมาณบางส่วน

ดังนั้น งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาถึง บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษา กรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งก่อนการสร้างเขื่อน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่เหนือเขื่อนสิริกิติ์มีวิถีชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ มีอาชีพที่หลากหลาย ทั้งทำนา ทำไร่ หาปลา ล่าสัตว์ และเก็บหาของป่า ซึ่งแม้ชาวบ้านจะมีรายได้น้อยจนถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มผู้ยากจน แต่ในความเป็นจริงชาวบ้านมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่เมื่อรัฐอนุมัติให้ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สภาพวิถีชีวิตดังกล่าวถูกทำลายลง ชาวบ้านถูกอพยพออกจากพื้นที่ไปอยู่ในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน แต่เนื่องจากที่ดินที่นำมาจัดสรรให้มีลักษณะเป็นลูกครึ่ง มีทรายจัด บางแห่งเป็นลานหินที่มีความลาดชันสูง ประกอบกับเป็นพื้นที่ทุรกันดาร ทำให้ชาวบ้านบางคนไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการทำการเกษตรได้อีก นอกจากนั้นชาวบ้านที่ได้รับการจัดสรรที่ดินแล้วบางส่วนก็ไม่สามารถทนต่อสภาพความแห้งแล้งทุรกันดาร ต้องอพยพออกจากนิคมสร้างตนเองไปตาบเอาคาบหน้า ส่วนที่ถูกอพยพก็ต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน โดยเฉพาะกรณีที่มีชาวบ้านบางส่วน เข้าไปบุกรุกพื้นที่ที่รัฐกันไว้สำหรับเป็นที่สาธารณะประโยชน์เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากินแทนที่ที่รัฐได้เคยจัดสรรให้ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเรื่องการทับที่ดินทำกินของชาวบ้าน เมื่อมีที่ดินทำกินมีน้อยลง การทำมาหากินเริ่มฝืดเคือง ข้าวก็ต้องซื้อ ปลาที่หาได้น้อยลง ชาวบ้านก็เริ่มมีหนี้ ไม่ว่าจะ เป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน หนี้ ธกส. เป็นต้น เมื่อเงินกลายเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ผู้คนในวัยทำงานจึงต้องรับจ้าง ทั้งรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้าน รับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน และไปทำงานต่างจังหวัดอื่นๆ ตามการ ชักชวนของเพื่อนผู้ไปทำงานอยู่ก่อน การกำหนดอนาคตตนเองไม่ได้ อันเนื่องมาจากการไม่รับรู้ข้อมูล ไม่มีส่วนร่วมรับรู้และกำหนดโครงการที่จะเข้ามาในชุมชน ทั้งโครงการสร้างเขื่อนและโครงการจัดสรรพื้นที่ให้แก่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้ชาวบ้านอยู่ในวังวนความยากจน การไร้ที่ดินทำกินหรือการมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอของเกษตรกร ถือเป็น การไร้หลักประกันในด้านอาชีพที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีพของเกษตรกร อีกทั้งยังไร้หลักประกันไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

2.9 ประวัติและข้อมูลอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอท่าปลาในอดีตเป็นเขตการปกครองขึ้นอยู่กับจังหวัดน่าน โดยรวมแขวงศรีสะเกษกับแขวงท่าปลาเข้าด้วยกัน แต่เนื่องจากการติดต่อระหว่างจังหวัดน่านกับอำเภอท่าปลาไม่สะดวก เพราะระยะทางไกลมาก ใน พ.ศ. 2466 อำเภอท่าปลา จึงได้โอนมาขึ้นกับจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลท่าปลา หน้าที่ว่าการอำเภอจะเป็นแม่น้ำน่าน มีสถานีตำรวจอำเภอท่าปลาอยู่ทางทิศตะวันตก ที่ว่าการอำเภอท่าปลาเก่า จะเป็นอาคารทรงไทย แบบ

ปั้นยา อากาศชั้นเดียวได้สูง คล้ายกับที่ว่า การอำเภอพิชัย ที่ว่าการอำเภอลับแลในอดีต การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอท่าปลาเก่ากับ จังหวัดอุตรดิตถ์ ติดต่อกันได้ 2 ทาง คือ ทางน้ำโดยล่องลำน้ำน่านใช้เรือต่อลงมาระยะเวลาการเดินทาง 4 คืน ทางบกใช้เวลาเดินทาง 2 คืน ทางเข้าอำเภอท่าปลาเก่าปัจจุบันคือทางเข้าอุทยานลำน้ำน่าน บ้านห้วยเจริญ หมู่ที่ 8 ตำบลผาเลือด (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php>)

2.9.1 ที่มาของคำว่า “ท่าปลา”

ที่มาของคำว่า “ท่าปลา” มีที่มาจาก 3 คำนาน ประกอบด้วย

1. บริเวณริมลำน้ำน่าน จะมีสถานที่แห่งหนึ่งหินใต สีสขาว เหมือนตาปลา อยู่ใต้น้ำลึก มีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์มาก หินนี้จะขึ้นมาได้เพียงวันเดียว คือ วันมหาสงกรานต์ คนที่จะลงไปเอาหินใตสีขาวจะต้องทำพิธีบวงสรวงเสียก่อน โดยจะนำเหล้าไปสกดจึงจะได้ บริเวณนี้เรียกว่า "บ่อแก้วตาปลา" ต่อมาเรียก

เพี้ยนเป็น “แก้วท่าปลา” และหมู่บ้านนี้เรียกต่อมาว่า “บ้านท่าปลา”

2. ในเดือน 12 น้ำจะเริ่มลดลงและใสมาก ชาวบ้านจะนำสวิงและเครื่องมือหาปลาอื่น ๆ มา รอปลาขึ้นน้ำ ในช่วงที่รอปลาอยู่นั้น เขาเรียกว่า “รอถ้าให้ปลาขึ้น” หมายถึงรอคอยให้ปลาขึ้นและจับปลาบริเวณนี้ จึงเรียกว่า “ท่าปลา” (รอท่าปลาขึ้น)

3. เดิมเรียกว่า “ทับป่า” (จากการสอบถามได้ความว่าเป็นกองทัพพายุกทัพมาเพื่อจะตีเมือง ก่อนตีเมืองได้หยุดพัก)เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยที่ขึ้นอยู่กับจังหวัดน่าน มีชื่อหมู่บ้านทับป่าหมู่บ้านทับหลวง ปัจจุบันทั้งสองหมู่บ้านจมอยู่ใต้น้ำ

2.9.2 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอท่าปลา มีเนื้อที่	1,710 ตารางกิโลเมตร
สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป	ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู
อำเภอท่าปลาประกอบด้วย	3 ตำบล 87 หมู่บ้าน 2 เทศบาล และ 4 องค์การบริหารส่วนตำบล
อาชีพหลัก	ได้แก่ ทำไร่ ทำนา และทำสวน
อาชีพเสริม	ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา และทำการ
ประมง	
จำนวนธนาคาร	มี 1 แห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์-	การเกษตร (สาขาท่าปลา)

โรงเรียนมัธยม	จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนท่าปลา
ประชาอุทิศ	
ไผ่	
ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ	ได้แก่ ทะเลสาบน้ำจืดเขื่อนสิริกิติ์ แร่ธาตุ ป่า
จำนวนประชากรทั้งสิ้น	รวม 49,282 คน เป็นชาย 24,893 คน หญิง
24,389 คน	
ความหนาแน่นของประชากร	29 คน/ตร.กม.
การคมนาคม	ทางบก โดยรถยนต์ ทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข 116	
ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญ	อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนดินช่องเขาขาด แม่น้ำน่าน และคลองสิงห์

2. 10 ประวัติข้อมูลของเขื่อนสิริกิติ์ และ หลักการทั่วไปของการสร้างเขื่อน

2.10.1 ประวัติข้อมูลของเขื่อน สิริกิติ์

เขื่อนสิริกิติ์เป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยก่อสร้างขึ้นตาม โครงการพัฒนาภูมิภาคน่าน เดิมชื่อ “เขื่อนผาช่อม” ต่อมาได้รับพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขนานนามว่า “เขื่อนสิริกิติ์” เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2511 ก่อสร้างขึ้นปิดกั้นแม่น้ำน่าน ณ บริเวณเขาผาช่อม ตำบลผาเสียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ห่างจาก ตัวเมืองอุตรดิตถ์ไปทางทิศตะวันออกเฉียง 58 กิโลเมตร (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.sirikidam.egat.com/skhis1.php>)

แม่น้ำน่าน (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.sirikidam.egat.com/skhis1.php>)

นับเป็นลำน้ำสาขาสำคัญสายหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยามีต้นกำเนิดจากคอกยวโนเทือกเขา หลวงพระบาง ซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในเขตท้องที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน ลำน้ำน่านตอนต้นไหลไปทางทิศเหนือคดเคี้ยวไปทางทิศตะวันตก แล้วไหลผ่านอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในช่วงนี้จะมีที่ราบริมฝั่งแม่น้ำติดต่อกันจนถึงอำเภอสา จังหวัดน่าน แต่ก็เป็นที่ราบแคบๆ จากนั้นแม่น้ำน่านจะไหลผ่านหุบเขาในเขตพื้นที่อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เข้าเขตอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แล้วไหลไปทางทิศใต้ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิชณุโลก พิษณุโลก ไปบรรจบกับแม่น้ำยม ที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แล้วไหลรวมกับแม่น้ำปิง ที่ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแม่น้ำเจ้าพระยาต่อไปโดยมีความยาวตลอดลำน้ำถึง 615 กิโลเมตร ซึ่งนับว่ายาวที่สุดในบรรดาแควต้นน้ำเจ้าพระยาด้วยกัน และมีพื้นที่ลุ่มน้ำถึง 33,130 ตารางกิโลเมตร ที่ราบสองฝั่งแม่น้ำน่านตั้งแต่จังหวัดอุตรดิตถ์ลงมาจำนวน 1,800,000 ไร่ ในเขตชลประทานพิษณุโลก นับว่าเป็นทุ่งราบที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศและเหมาะแก่การเกษตรกรรม อย่างยิ่ง ซึ่งแต่ก่อนมักถูกน้ำท่วมเป็นประจำเพราะไม่มีระบบควบคุมน้ำ รัฐบาลจึงมีการวางแผนพัฒนาลุ่มน้ำน่านขึ้นมา 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในอ่างสำหรับประโยชน์ทางด้านการชลประทานและการผลิตกระแสไฟฟ้า

ระยะที่ 2 ก่อสร้างเขื่อนนเรศวรขึ้นที่บ้านหาดใหญ่ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นเขื่อนทดน้ำ พร้อมทั้งก่อสร้างระบบส่งน้ำสำหรับพื้นที่สองฝั่งในอำเภอพรหมพิราม อำเภอเมือง อำเภอบางระกำ และอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก กับอำเภอสามง่าม อำเภอ

เมือง และอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร รวม พื้นที่ประมาณ 678,000 ไร่ โครงการระยะที่ 2 นี้ เริ่มงานก่อสร้างเบื้องต้น เมื่อ พ.ศ. 2512 แล้ว เสร็จ พ.ศ. 2527

ระยะที่ 3 ก่อสร้างเขื่อนอุตรดิตถ์ที่บ้านผาจุก อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อทดน้ำ และมีระบบส่งน้ำ สำหรับพื้นที่สองฝั่งอำเภอเมือง อำเภอลับแล อำเภอตรอน และอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ กับอำเภอพรหมพิราม อำเภอวัด โปสถ์ อำเภอเมือง อำเภอวังทอง และอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก รวมพื้นที่ประมาณ 873,000 ไร่ โครงการระยะที่ 3 นี้ ยังไม่ได้ดำเนินการ แผนพัฒนาอุ่มน้ำน่านนี้ เป็นการวางแผนที่จะนำน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงวางแผนให้เกี่ยวโยงกันทั่วอุ่มน้ำคือตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ กำหนดระบบบริหารจัดการเก็บและใช้น้ำให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ อย่าง รวมทั้งได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนาให้เหมาะสมกับภาวะท้องที่เป็นระยะ ๆ ไป โดยท้องที่ส่วนใหญ่ของทุ่งราบสองฝั่งแม่น้ำน่าน มักถูกน้ำท่วมเป็นประจำ การพัฒนาจึงต้องสร้างเขื่อนเก็บน้ำขึ้นก่อนที่จะสร้างเขื่อนทดน้ำ และระบบส่งน้ำ เพราะหากก่อสร้างเขื่อนทดน้ำและระบบส่งน้ำก่อน น้ำที่ท่วมบนนอกจากจะยังความเสียหายให้แก่การเพาะปลูก เช่นเดิมแล้วยังทำความเสียหายให้แก่งานก่อสร้างเขื่อนทดน้ำและระบบส่งน้ำอีกด้วย ดังนั้นจึงมีการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ซึ่งเป็นเขื่อนเก็บน้ำ ขึ้นก่อนเขื่อนอื่น ๆ

รูปที่ 2.3 ภาพการดำเนินการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์

ที่มา : <http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php>

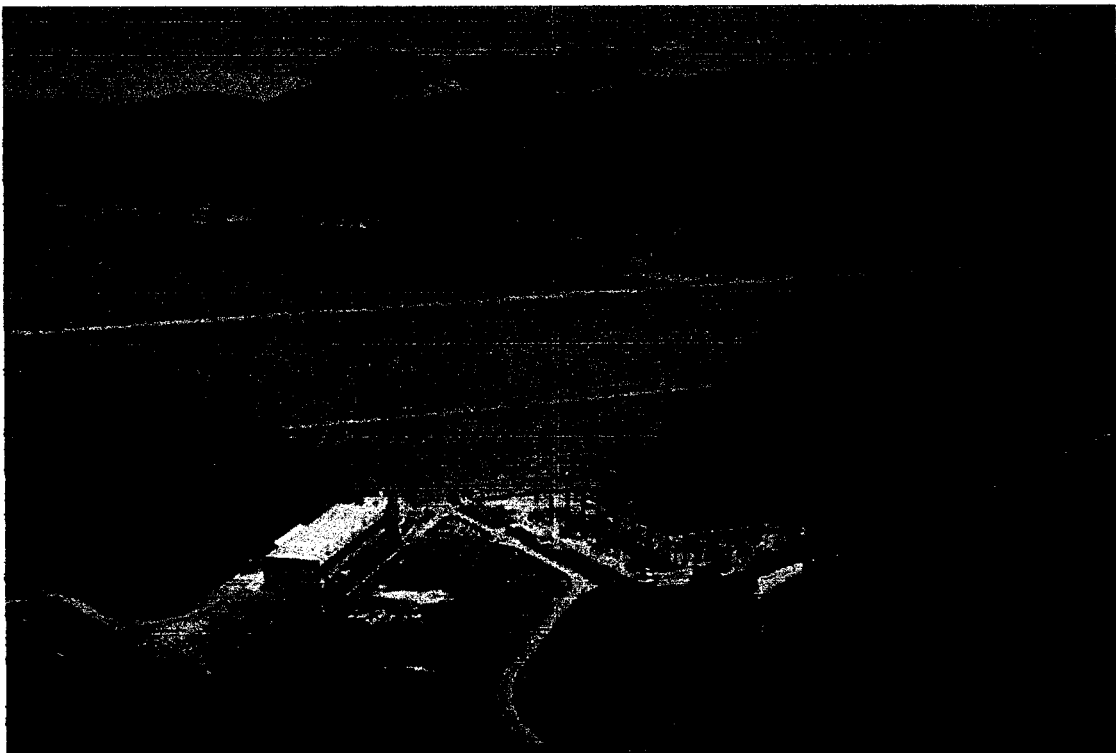
การดำเนินการก่อสร้าง (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php>)

การก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์แบ่งงานออกเป็นสองส่วนคือส่วนตัวเขื่อนและองค์ประกอบกับส่วนโรงไฟฟ้าและองค์ประกอบ การก่อสร้างตัวเขื่อนและองค์ประกอบดำเนินการ โดยกรมชลประทาน งานด้านนี้เป็นการก่อสร้างถนน เข้าห้วงงาน ทำเทียบเรือ งานเปิดหน้าดิน งานก่อสร้างตัวเขื่อน อุโมงค์ผันน้ำ อุโมงค์ส่งน้ำลงแม่น้ำ อุโมงค์ส่งน้ำเข้าเครื่องกังหันน้ำ อาคารรับน้ำอุโมงค์

ระบายน้ำล้น งานขุดดินและหินบริเวณฐานราก ของโรงไฟฟ้า งานก่อสร้างตัวเขื่อนและองค์ประกอบเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2511 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์เขื่อนสิริกิติ์ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 งานก่อสร้างตัวเขื่อนและองค์ประกอบแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2515

การก่อสร้างโรงไฟฟ้าและองค์ประกอบดำเนินการโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย งานด้านนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2511 โดยดำเนินการก่อสร้างสายส่งแรงสูง 115 กิโลโวลต์ ระหว่างอุตรดิตถ์กับเขื่อนสิริกิติ์ ก่อสร้างโรงไฟฟ้าและติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้างานวางท่อเหล็ก นำน้ำเข้าโรงไฟฟ้า และงานก่อสร้างสายส่งแรงสูง 230 กิโลโวลต์ ช่วงเขื่อนสิริกิติ์-พิษณุโลก พร้อมกันนี้ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่โรงไฟฟ้าเขื่อนสิริกิติ์ รวม 3 ชุด กำลังผลิตชุดละ 125,000 กิโลวัตต์ รวมกำลังผลิต 375,000 กิโลวัตต์

โรงไฟฟ้าและองค์ประกอบได้แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2517 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเขื่อนสิริกิติ์ และโรงไฟฟ้าอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2520 หลังจากงานก่อสร้างตัวเขื่อนและโรงไฟฟ้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กรมชลประทานมอบให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยรับผิดชอบในการควบคุมดูแลรักษาเขื่อน

รูปที่ 2.4 ภาพถ่ายบริเวณเขื่อนสิริกิติ์

ที่มา : <http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php>

2.10.2 หลักการทั่วไปในการก่อสร้างเขื่อน (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php>)

เขื่อนเก็บกักน้ำทำหน้าที่เก็บกักน้ำในลำน้ำไว้เป็นอ่างเก็บน้ำให้มีปริมาณและระดับน้ำสูงพอที่จะใช้ในการเดินเครื่องผลิตไฟฟ้า แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ 5 ประเภท คือ

(1) เขื่อนหิน เขื่อนชนิดนี้ไม่จำเป็นต้องมีดินฐานรากที่แข็งแรงมาก วัสดุที่ใช้เป็นตัวเขื่อนประกอบด้วยหินถมที่หาได้จากบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ มีผนังกั้นน้ำซึมอยู่ตรงกลางแกนเขื่อนหรือด้านหน้าหัวเขื่อน โดยวัสดุที่ใช้ทำผนังกั้นน้ำซึมอาจจะเป็นดินเหนียว คอนกรีตหรือวัสดุกันซึมอื่น ๆ เช่น ยางแอสฟัลท์ก็ได้ ตัวอย่างเขื่อนชนิดนี้ในประเทศไทย ได้แก่ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ และเขื่อนบางลาง เป็นต้น

(2) เขื่อนดิน มีคุณสมบัติและลักษณะในการออกแบบคล้ายคลึงกับเขื่อนหิน แต่วัสดุที่ใช้ถมตัวเขื่อนมีดินเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างเขื่อนชนิดนี้ในประเทศไทย ได้แก่ เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแก่งกระจาน และเขื่อนแม่จัด เป็นต้น

(3) เขื่อนคอนกรีตแบบกราวิตี เขื่อนชนิดนี้ใช้ก่อสร้างในที่ตั้งที่มีหินฐานรากเป็นหินที่ตีมีความแข็งแรง การออกแบบตัวเขื่อนเป็นคอนกรีตที่มีความหนาและน้ำหนักมากพอที่จะต้านทานแรงดันของน้ำ หรือแรงดันอื่นๆ ได้ โดยอาศัยน้ำหนักของตัวเขื่อนเอง รูปตัดของตัวเขื่อน มักจะเป็นรูปสามเหลี่ยมเป็นแนวตรงตลอดความยาวของตัวเขื่อน

(4) เขื่อนคอนกรีตแบบโค้ง มีคุณสมบัติที่จะต้านแรงดันของน้ำและแรงภายนอกอื่น ๆ โดยความโค้งของตัวเขื่อน เขื่อนแบบนี้เหมาะที่จะสร้างในบริเวณหุบเขาที่มีลักษณะเป็นรูปตัว U และมีหินฐานรากที่แข็งแรง เมื่อเปรียบเทียบกับเขื่อนแบบนี้กับเขื่อนแบบกราวิตี เขื่อนแบบนี้มีรูปร่างแบบบางกว่ามากทำให้ราคาค่าก่อสร้างถูกกว่า แต่ข้อเสียของเขื่อนแบบนี้คือการออกแบบและการดำเนินการก่อสร้างค่อนข้างยุ่งยาก มักจะต้องปรับปรุงฐานรากให้มีความแข็งแรงขึ้นด้วย เขื่อนภูมิพลซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่แห่งแรกในประเทศไทย มีลักษณะผสมระหว่างแบบกราวิตีและแบบโค้ง ซึ่งให้ทั้งความแข็งแรงและประหยัด

(5) เขื่อนกลวงหรือเขื่อนคريب เขื่อนกลวงมีโครงสร้างซึ่งรับแรงภายนอก เช่น แรงดันของน้ำ

ที่กระทำต่อผนังกั้นน้ำที่เป็นแผ่นเรียบหรือคريب (Buttress) ที่รับผนังกั้นน้ำและถ่ายแรงไปยังฐานราก เขื่อนประเภทนี้มักจะเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้วัสดุก่อสร้างน้อย โดยทั่วไป แล้วเป็น

เขื่อนที่ประหยัดมาก แต่ความปลอดภัยของ เขื่อนประเภทนี้มีน้อยกว่าเขื่อนกรวดดี เนื่องจาก มีความแข็งแรงน้อยกว่า ด้วยเหตุนี้จึงไม่ค่อยมีผู้ นิยมสร้างเขื่อนประเภทนี้มากนัก

2.10.2.1 ผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อน

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกได้ประกาศใช้ เขื่อน ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งการพัฒนา เป็นแหล่งที่มาของน้ำและไฟฟ้า ก็ถูกสร้างขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนสิรินธร เขื่อนจุฬาภรณ์ เป็นต้น

การสร้างเขื่อนทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ วิถีชีวิตที่เคยหาอยู่หากินกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างสุขสงบต้องล่มสลายไป ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนที่สร้างแล้ว เขื่อนที่กำลังก่อสร้าง และเขื่อนที่เตรียมการจะสร้าง จึงรวมตัวกันแสดงพลังตรวจสอบ โครงการสร้างเขื่อนต่าง ๆ ทั้งในด้านความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชุมชนและทรัพยากร ความคุ้มค่าตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนทั่วประเทศทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสานและภาคใต้ ถูกหลอกลวงที่จะมีที่ดินทำกินสืบทอดไป

2.10.2.2 ประโยชน์ของเขื่อน

โดยทั่วไปเขื่อนมักจะสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิศวกรรมและทางเศรษฐกิจ สังคม คือ

- เพื่อผลิตไฟฟ้าสำหรับใช้ตามบ้านและใช้ในอุตสาหกรรม และ/หรือเพื่อหารายได้เข้าประเทศจากการขายกระแสไฟฟ้าไปให้ประเทศอื่น พลังงานไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และยังช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของชุมชนด้วย
- เพื่อเก็บกักน้ำไว้สำหรับจ่ายไปสู่พื้นที่เกษตร ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและมีความมั่นคงทางด้านการผลิตอาหารได้พอเพียง
- เพื่อรองรับน้ำในฤดูน้ำหลากเอาไว้เป็นการป้องกันการเกิดน้ำท่วม และระบายน้ำออกในช่วงฤดูแล้ง
- ทำให้มีไฟฟ้าใช้ในชนบท เป็นการพัฒนาชนบท
- เพิ่มการจ้างงานในช่วงการก่อสร้างเขื่อนและการจ้างงานที่ติดตามมาจากการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาอุตสาหกรรม
- ขยายบริการชุมชนและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

- สามารถใช้อ่างเก็บน้ำเป็น แหล่งจับปลาและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ประโยชน์ดังกล่าวนับว่าช่วยในการพัฒนาใน หลายประเทศ แต่ก็มีตัวอย่างที่เขื่อนหลายแห่ง ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเทคนิคและด้านการเงินอย่างที่คาดไว้ และไม่ทำให้เกิดผล ประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามที่ประมาณการไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นที่ อาจเกิดขึ้นถ้าไม่สร้างเขื่อน

2.10.2.3 ปัญหาที่เกิดจากเขื่อน

บ่อยครั้งที่พบว่าผลประโยชน์จากเขื่อนไม่ได้มีมากเท่าที่ประมาณการเอาไว้ก่อนจะ สร้าง แต่ผลเสียกลับสูงกว่าที่ได้ประมาณการเอาไว้มาก ในหลายกรณีปรากฏว่าผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมเลวร้ายกว่าที่คาด และผู้คนที่ต้องอพยพออกจากพื้นที่สร้างเขื่อนก็รับผลกระทบทางลบ มากกว่าที่โครงการสร้างเขื่อนได้เสนอไว้ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมักจะ ไปตกอยู่กับพื้นที่ ห่างไกลไปจากเขื่อน ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่และชาวบ้านบริเวณเขื่อนและกลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับ ผลกระทบกลับมีสภาพความเป็นอยู่ที่เลวลงกว่าสภาพเดิมก่อนที่จะมีการพัฒนา

เขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่งล้มเหลวในการจ่ายกระแสไฟฟ้าและน้ำตามที่ระบุไว้ใน การอนุมัติให้สร้างได้ ผลทางเศรษฐกิจและทางการเงินจึงไม่เกิดขึ้นตามที่ปรากฏในข้อเสนอโครงการ ความเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจของเขื่อนซึ่งมาจากรายได้จากการส่งออกกระแสไฟฟ้าที่เขื่อนผลิต จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าประเทศผู้ซื้อและอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะยังคงต้องการซื้อ กระแสไฟฟ้าจากเขื่อนแห่งนี้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ บางครั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือทาง เศรษฐกิจอาจทำให้แผนการซื้อกระแสไฟฟ้าต้องเปลี่ยน ไปอย่างที่ได้เกิดขึ้นแล้วในช่วงวิกฤติ ทางการเงินของเอเชียที่ผ่านมา เพราะทำให้ประเทศผู้ส่งออกกระแสไฟฟ้าต้องพบปัญหาการชำระ หนี้จำนวนมากที่เกิดจากการกู้ยืมมาลงทุนสร้างเขื่อนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของเขื่อนซึ่ง ขณะนี้ไม่มีผู้ซื้อกระแสไฟฟ้าในอัตราที่พยากรณ์เอาไว้

ในช่วงก่อนจะเปิดใช้เขื่อนได้ มักจะเกิดกรณีที่ว่าก่อสร้างและระยะเวลาก่อสร้างมาก เกินเลยไปจากที่กำหนดไว้ เพราะมีสาเหตุหลายประการที่ไม่อาจจะรู้ก่อนล่วงหน้าจากการที่ไม่ได้ วางแผนรองรับ หรือจากการที่ละเลยต่อปัญหาแต่แรก ความล่าช้ามักมีผลทำให้ผู้สนับสนุนทางการเงิน ถูกค้า และชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นน้อยลง

หลังจากเปิดใช้เขื่อนแล้วผลเสียทางสิ่งแวดล้อมและทางเศรษฐกิจสังคมมักจะสูงกว่าที่ ฝ่ายสนับสนุนการสร้างเขื่อนเคยคำนวณไว้ เพราะมีผลที่ไม่เป็นที่ต้องการเกิดขึ้นมาก ตัวอย่างเช่น เขื่อน อาจทำให้เกิดปัญหาดินเค็มซึ่งจะลดผลผลิตทางเกษตรกรรมแทนที่จะช่วยเพิ่ม เขื่อนมี ผลกระทบมหาศาลต่อระบบนิเวศทั้งทางน้ำและบนบก ทั้งนี้เพราะเขื่อนจะกั้นน้ำที่ไหลมาตามแม่น้ำ

ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่คนและสัตว์เคยอาศัย อยู่ การสูญเสียแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำและสัตว์บกไป จะทำให้จำนวนของมันลดลง หรือพืช และสัตว์บางชนิดสูญหายไปจากพื้นที่นั้น เป็นต้น

2.10.2.4 สาเหตุใดที่ทำให้เกิดปัญหาจากเขื่อน

กระแสการต่อต้านเขื่อนที่เกิดขึ้นทั่วโลกในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเกิดจากการพบว่ามีการขบกร่องอย่างมากในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาโครงสร้างเขื่อน ซึ่งมีประเด็นที่ขอเสนอ ดังนี้

ผลกระทบทางลบของการสร้างเขื่อนน่าจะมีมากที่สุดในส่วนที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่จะสร้างเขื่อน ข้อผิดพลาดเกิดขึ้นจากความล้มเหลวของหน่วยงานรัฐบาลและกลุ่มสนับสนุนการสร้างเขื่อนในการประเมินผลกระทบด้านลบให้ถูกต้อง เมื่อประเมินผลกระทบผิดก็ทำให้ ไม่มีการเตรียมมาตรการลดผลกระทบที่ค้ำพอ ข้อผิดพลาดที่ถูกกละเลยมักเกิดขึ้นในการประเมินผลกระทบด้านต่าง ๆ คือ

- การย้ายผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่จะสร้างเขื่อน ไปยังที่อยู่ใหม่
- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระดับชั้นลงของน้ำที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่อาศัยอยู่ทางท้ายน้ำ
  - การขาดความเข้าใจในความเดือดร้อนระดับบุคคลและสิ่งที่ชาวบ้านต้องสูญเสียไปเมื่อมีเขื่อน โดยที่ชาวบ้านเหล่านี้มักเป็นผู้ยากจนในชนบทและไม่มีอำนาจต่อรอง
  - การสูญเสียส่วนประกอบสำคัญของระบบนิเวศทั้งในน้ำและบนบกเมื่อน้ำท่วมบริเวณ อ่างเก็บน้ำ และผลกระทบจากการที่เขื่อนมาขวางกระแสน้ำและตะกอนน้ำพา

ในศตวรรษที่ 20 บรรดานักการเมือง รัฐบาล วิศวกร และหน่วยงานที่สนับสนุนทางการเงิน มักจะมองว่าการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่เป็นเสมือนการสร้างอนุสาวรีย์ที่คนจะต้องระลึกถึงความใหญ่โต เทคโนโลยี และการมีอำนาจเหนือธรรมชาติของมนุษย์ ความเป็นอมตะที่แฝงอยู่ในรูปของเขื่อน ผนวกกับผลประโยชน์ทางการเงินที่จะเกิดขึ้นจากเขื่อนจูงใจให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจกำหนดเงื่อนไขการสร้างเขื่อนเพียงแค่ว่าให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้พลังงานและความต้องการใช้น้ำชลประทานในอนาคตได้พอเพียง โดยพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกในที่มีต้นทุนต่ำสุดจากแง่มุมทางวิศวกรรมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ เมื่อเลือกทางเลือกที่มีต้นทุนถูกที่สุดไว้ก่อนแล้ว ผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมก็ถูกกลดลงให้อยู่ในระดับที่จะไม่เป็นอันตรายต่อโครงการ โอกาสสำหรับการไต่อยู่ใกล้เงินทุน การทุจริตในราชการ ระบบเครือญาติ และการทะเลาะ การใช้ความรู้ทางวิชาการเกิดขึ้นอย่างมากมายในยุคนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการทักท้วงในช่วงของการวางแผนก่อสร้างเขื่อน แต่เมื่อได้รับการอนุมัติไปแล้ว โครงการก็จะเดินหน้าต่อไปตามกำหนดโดยไม่สนใจกับปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเพราะจะทำให้โครงการล่าช้า

และสิ้นเปลือง สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือปล่อยให้ ผลกระทบภายนอกโครงการเกิดขึ้นและเป็นภาระของคนอื่นต่อไป การพิจารณาเพียงจากด้าน วิศวกรรมและด้านเศรษฐกิจที่มองไม่รอบด้าน และขาดการคิดอย่างเป็นระบบทำให้เกิดความผิดพลาดซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการและการประเมินผลด้านเศรษฐกิจ-สังคมมักจะลำเอียงไปในทางสนับสนุนโครงการพัฒนาด้วยการเสนอมาตรการลดผลกระทบที่มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดเอาไว้ล่วงหน้าโดยไม่คำนึงว่าผลการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมจะออกมาเป็นอย่างไร บ่อยครั้งที่มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเมื่อโครงการเริ่มไปมากแล้วและสายเกินแก้ หรือมีการประเมินที่ไม่เหมาะสมพอเพียง หรือมีฉะนั้นผลการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมก็ถูกละเลยไปในหลายต่อหลายกรณีแม้จะมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็มักจะเป็นเพียงการศึกษาเล็ก ๆ น้อย ๆ เพียงให้ครบตามเงื่อนไขของรัฐบาลเท่านั้น

2.10.2.5 ประเด็นการสร้างเขื่อนที่มีความสำคัญ

มีประเด็นที่สำคัญและเกี่ยวพันกันอยู่สามประเด็นสำหรับ โครงการสร้างเขื่อน ประเด็นแรกคือการจัดหาที่อยู่ใหม่สำหรับผู้ที่ต้องอพยพออกจากพื้นที่โครงการและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคม ประเด็นที่สองคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแหล่งประมงและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ส่วนประเด็นที่สามก็คือผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทั้งสามประเด็นนี้ควรมีการพิจารณาที่แตกต่างไปจากเดิม

จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นใน โครงการเขื่อนหลายแห่ง ผู้ที่ถูกย้ายออกจากพื้นที่สร้างเขื่อน และอ่างเก็บน้ำนั้นต้องย้ายไปที่ใหม่ตามที่รัฐบาลจะออกกฎหมายบังคับแทนที่จะเป็นการปรึกษาหารือกัน ผู้ที่ถูกย้ายออกจากที่อยู่เดิมต้องพบกับความไม่สะดวกหลายอย่างและเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นน้อยกว่าที่สัญญาไว้มาก การศึกษาขนาดและขอบเขตของการย้ายที่อยู่และผลกระทบทางเศรษฐกิจ-สังคมก็ไม่ได้กระทำไว้ล่วงหน้าหรือศึกษาไว้ไม่มากพอ การศึกษาควรครอบคลุมถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ย้ายเข้าไปอยู่ในที่ใหม่กับผู้ที่ย้ายเข้ามาในถิ่นนั้น เช่นอาจเกิดการแย่งกันใช้ที่ดิน แย่งงานกันทำ แย่งกันใช้ทรัพยากร หรือบางครั้งความช่วยเหลือจากรัฐบาลที่นำไปให้เนื่องจากทรัพยากรและการจ้างงานมีไม่พอ ก็ทำให้ทั้งผู้ที่ย้ายเข้าไปอยู่ใหม่และผู้ที่อยู่เดิมยิ่งอ่อนแอลงเพราะหันไปพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลมากเกินไป ชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิมรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีเดิมของกลุ่มผู้ที่ย้ายเข้าไปอยู่ในที่ใหม่ก็จะหายไป หรือมีฉะนั้นขนบธรรมเนียมและการดำเนินชีวิตของผู้ที่ย้ายเข้าไปก็อาจสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มที่ย้ายอยู่เดิม

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน กลุ่มนี้อาจได้รับผลกระทบทางลบเช่นกัน ได้แก่ ผู้ที่อยู่บริเวณต้นน้ำหรือผู้ที่อยู่บริเวณท้ายน้ำของเขื่อน คนเหล่านี้ไม่ใช่ผู้ที่จะต้อง

อพยพออกไป แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ต้องเปลี่ยนไปเพราะการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาของแม่น้ำที่เกิดมาจากเขื่อน เช่น ปริมาณน้ำ ช่วงเวลาน้ำมาก น้ำน้อย และการผันผวนของกระแสน้ำในช่วงระยะสั้น เหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขายังต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ เช่น มีสายไฟฟ้าแรงสูงผ่านเป็นทางมีถนน มีชุมชนใหม่ มีการชลประทาน อ่างเก็บน้ำเกิดขึ้น ป่าที่เคยมี รวมทั้งพื้นที่เพาะปลูกริมแม่น้ำก็หายไป การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้พวกเขาไม่อาจจะดำรงชีวิตแบบพอเพียงอย่างเดิมได้อีกต่อไป บ่อยครั้งที่ปรากฏว่าคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มผู้ที่รัฐบาลให้อพยพไปอยู่ในที่ใหม่ เสียด้วยซ้ำ

ถึงแม้ว่าฝ่ายที่สนับสนุนการสร้างเขื่อนจะสัญญาว่าการสร้างเขื่อนจะช่วยให้คนในท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงจะมีกลุ่มผู้ย้ายถิ่นเข้าไปรับจ้างทำงานสร้างเขื่อนไม่ว่าจะเป็นงานประเภทที่มีฝีมือหรืองานไร้ฝีมือก็ตาม แรงงานพวกนี้เป็นพวกที่เคยมีประสบการณ์ทำงานในโครงการประเภทนี้มาก่อน ทำให้คนท้องถิ่นจริงๆ นั้น ไม่ได้รับประโยชน์จากงานเหล่านี้ เมื่อสร้างเขื่อนเสร็จแล้วและเปิดให้จับปลาในอ่างเก็บน้ำได้ ก็ปรากฏว่าทั้งพันธุ์ปลาและวิธีการที่จะจับปลาในอ่างเก็บน้ำนั้นแตกต่าง ไม่เหมือนกับการจับปลาตามลำแม่น้ำอย่างที่คุณท้องถิ่นคุ้นเคย กลับกลายเป็นคนต่างถิ่นที่รู้วิธีและมีความชำนาญกว่าที่เข้ามาตั้งรกรากและเก็บเกี่ยวประโยชน์นี้ ปล่อยให้คนท้องถิ่นจริงๆ เป็นผู้ที่เสียเปรียบและยังคงยากจนอยู่ กลายเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องรับภาระแก้ไขต่อไป

2.11 ประวัติที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และ

หลักการทั่วไปของที่ราชพัสดุ (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.oknation.net/blog/salid/2009/10/13/entry-1>)

2.11.1 ประวัติที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ใน พ.ศ. 2502 กรมชลประทานก่อสร้างทางลัดแยกทางหลวง หมายเลข 1045 เข้าเขื่อนช่องเขาต้า (แซ็คเคิ้ล - ท่าปลา - เขื่อนดิน ปัจจุบันคือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1163) ระยะทางยาวประมาณ 14.2 กิโลเมตร มีการปักหลักกันเขตจากศูนย์กลางทางกว้างข้างละ 100 เมตรตลอดสาย โดยจ่ายเงินค่าที่ดินให้กับเจ้าของที่ดินที่มีหลักฐานแสดงสิทธิครอบครองและทำประโยชน์ในขณะนั้น จำนวน 11 ราย นอกนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า ไม่มีผู้ใดจับจอง เพื่อไว้ใช้กิจการชลประทาน โครงการเขื่อนสิริกิติ์ โดยการนำดินบางส่วนไปใช้ในการก่อสร้างเขื่อนดิน

เรื่องเดิมและข้อเท็จจริง

1. พ.ศ. 2521 กรมชลประทานให้ ความยินยอมโอนเส้นทางสายนี้ให้กับกรมทางหลวงเป็นผู้ควบคุมดูแล เฉพาะด้านซ้ายทางกว้าง 20.00 เมตร ด้านขวาทางกว้าง 40.00 เมตร จากศูนย์กลางทางตลอดสายรวมทั้งที่ดินบริเวณหลัก กม.0 + 300 ถึง กม.0 + 750 ด้านซ้ายทางและที่ดินบริเวณหลัก กม.11 + 900 ถึง 12 + 150 ทั้งสองข้างทาง กว้างข้างละ 100.00 เมตร จากศูนย์กลางทาง แต่ให้ความเห็นว่าจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมธนารักษ์ก่อน ส่วนที่ดินทั้ง 2 ข้างทางที่เหลือจากการ โอนให้กับกรมทางหลวงควบคุมดูแล กรมชลประทานมอบให้กับกรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลโดยให้ความเห็นเช่นเดียวกับส่วนที่โอนให้กับกรมทางหลวง

2. กรมธนารักษ์ได้อนุญาตให้กรมทางหลวงใช้ที่ดินราชพัสดุแปลงนี้ โดยเริ่มตั้งแต่ กม. ที่ 0+000 ถึง กม.ที่ 14+200 รวมระยะทางยาวประมาณ 14.2 กิโลเมตร โดยนับจากศูนย์กลางทางกว้าง ข้างละ 20.00 เมตร เนื้อที่ประมาณ 355 ไร่ และที่ดินบริเวณหลัก กม.ที่ 0+300 ถึง หลัก กม.ที่ 0+750 ด้านซ้ายทาง และ กม.ที่ 11+900 ถึง กม.ที่ 12+150 ทั้งสองข้างทางจากศูนย์กลางทางกว้างข้างละ 100.00 เมตร เนื้อที่ประมาณ 22-2-00 ไร่ 12-2-00 ไร่ และ 9-1-50 ไร่ ตามลำดับ เพื่อเป็นผู้ดูแล และบำรุงรักษาตามที่จังหวัดอุตรดิตถ์เสนอ ส่วนกรณีของกรมประชาสงเคราะห์ไม่ปรากฏเอกสารหลักฐานการขออนุญาตใช้จากกรมประชาสงเคราะห์และการอนุญาตให้ใช้จากกรมธนารักษ์แต่อย่างใด

3. พ.ศ. 2529 กรมธนารักษ์รับที่ดินที่เหลือจากการอนุญาตให้กรมทางหลวงใช้ประโยชน์ ทั้ง 2 ข้างทาง ตามข้อ 2 ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุดังนี้ คือ

3.1 ที่ดินทางด้านซ้ายทางหลวงสาย 1163 (แซดเคิ้ล-ท่าปลา-เขื่อนดิน) ขนาดกว้าง 80.00X 142,000.00 เมตร (ตลอดเส้นทาง 14.2 กิโลเมตร) เป็นแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต. 505 เนื้อที่ประมาณ 710 ไร่ ระบุการใช้ประโยชน์กรมทางหลวง 35 ไร่ เป็นที่ว่าง 675 ไร่

3.2 ที่ดินทางด้านซ้ายทางหลวงสาย 1163 (แซดเคิ้ล-ท่าปลา-เขื่อนดิน) ขนาดกว้าง 80.00X 142,000.00 เมตร (ตลอดเส้นทาง 14.2 กิโลเมตร) เป็นแปลงหมายเลขทะเบียน ที่ อต. 506 เนื้อที่ประมาณ 710 ไร่ ระบุการใช้ประโยชน์กรมทางหลวง 9-1-50 ไร่ เป็นที่ว่าง 700-2-50 ไร่

บัญชีรายละเอียดการเข้าถือครองและการใช้ ประโยชน์ทั้งหมดในที่ราชพัสดุแปลงที่ อต. 505
และ 506

ประเภทผู้เข้าถือครองทำประโยชน์	แปลงหมายเลขที่ อต. 505		แปลงหมายเลขที่ อต.506	
	จำนวนแปลง	เนื้อที่	จำนวนแปลง	เนื้อที่
1. ราษฎร				
1.1 เพื่ออยู่อาศัย	219	189-1-40	116	126-1-82
1.2 เพื่อเกษตรกรรม	61	162-2-48	91	246-2-15
1.3 เพื่ออยู่อาศัยและเกษตรกรรม	79	244-2-87	45	164-0-91
1.4 เพื่อการพาณิชย์กรรม	25	9-1-24	35	4-2-44
รวม	384	605-3-99	287	541-3-32
2. ใช้ในราชการ	5	77-3-84	12	118-3-15
3. ใช้เพื่อการศาสนา	3	13-2-46	3	27-2-64
4. ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์	27	12-3-65	27	21-3-40
รวม	35	104-1-95	42	168-1-19
รวมทั้งสิ้น	419	710-1-94	329	710-0-51

ที่มา : เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (2546) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์
หน้า 5

หมายเหตุ 1. รวมผู้ถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดินทั้ง 2 แปลง จำนวนทั้งสิ้น 748 แปลง
เนื้อที่ 1,420-2-45 ไร่

2. เฉพาะกรณีที่ราษฎรผู้เข้าถือครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลง
จำนวน

671 แปลง แยกเป็น

- มีเอกสารสิทธิในที่ดิน (น.ส.3) จำนวน 15 แปลง (19 ราย)
- มีสัญญาเช่ากับทางราชการแล้ว จำนวน 9 แปลง
- ยินยอมเช่ากับทางการ จำนวน 9 แปลง
- ส่วนที่เหลือจำนวน 653 แปลง ไม่ยินยอมเช่า ยืนยันที่จะขอสิทธิครอบครองทำ
ประโยชน์

บัญชีรายชื่อผู้เข้าถือครองที่ราชพัสดุ โดยมี

เอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประเภทเอกสารสิทธิ์	เนื้อที่ไร่-งาน-วา	ครอบครองที่ราชพัสดุแปลงที่	หมายเลขระวาง	แปลงลำดับที่
1	นายกิ่ง คีระปัญญา	นส.3 เลขที่ 25	3-3-07	อค.505	4258	1
2	นายชื้อ ภู่งาว	นส.3 เลขที่ 22	3-2-96	อค.505	4258	3
3	นางเงิน นະนวล	นส.3 เลขที่ 21	3-2-57	อค.505	4258	5
4	นายพุด คีระปัญญา	นส.3 เลขที่ 20	3-3-94	อค.505	4258	7
5	นายรับ กันสาร	นส.3 เลขที่ 19	4-0-30	อค.505	4258	22
6	นายบุญคด่อง การิยะ	นส.3 เลขที่ 18	4-0-47	อค.505	4258	32
7	นายอัมพร ทะยะ และ	นส.3 เลขที่ 17	3-3-85	อค.505	4258	42,43
8	นางบุญนาถ เจนจิด					
9	นางสม ยะรส	นส.3 เลขที่ 15	4-0-09	อค.505	4258	48
10	นางบุญนิก อินจันทร์	นส.3 เลขที่ 16	3-3-74	อค.505	4258	53
11	นายโพธิ์ ขุนคำ	นส.3 เลขที่ 205	8-0-37	อค.505	4260	1/1
12	นายพันธ์ จ้อยพรม	นส.3 เลขที่ 226	4-0-21	อค.505	4260	6/2
13	นายประสิทธิ์ พุทธา	นส.3 เลขที่ 226/ 222	1-0-21	อค.505	4260	9
14	นางบุญมี คำมา และ นางมีด จ้อยพรม	นส.3 เลขที่ 222	4-2-80	อค.505	4260	11,85
15	นายเหมย ทิวร, นางคัน คีบยะ และ นายชุมชัย คีบยะ	นส.3 เลขที่ 27	1-1-75 1-2-14			
16	นางคำ นันสอน	นส.3 ที่ 234 (บางส่วน)	2-1-85	อค.505	4262	42

ที่มา : เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (2546) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุดรดิตถ์

บัญชีรายละเอียดผู้ครอบครองที่ราชพัสดุ ที่ได้

ทำสัญญาเช่ากับทางราชการ

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	เนื้อที่ตามสัญญาเช่า	ประเภทการเช่า	เริ่มเช่าตั้งแต่ปี พ.ศ.	ที่ราชพัสดุแปลงที่	หมายเลขระวาง
1	นส.อัธยา บรรจงสุภมิตร	0-0-42	เพื่ออยู่อาศัย	2530	อค.505	4258/15
2	พ.ท.ประเสริฐ สุคันธวรรณ์	0-0-33	เพื่ออยู่อาศัย	2532	อค.505	4258/15
3	นางเลิง ชมภูน้อย	0-0-68	เพื่ออยู่อาศัย	2535	อค.505	4260
4	พ.ต.อ.จำนงค์ บัวขาว	3-0-85.9	เพื่อประกอบ	2535	อค.505	4663
5	พ.ต.อ.จำนงค์ บัวขาว	5-1-25.6	การเกษตร “ทำไร่อื่น”	2535	อค.505	4668
6	นส.พรรษา เงินพา	0-0-15	- ” -	2530	อค.506	4258/15
7	นางอมอร ศรีพุด	0-0-78.7	เพื่ออยู่อาศัย	2535	อค.506	4666-5
8	นางกษิติ กนกมณี	5-2-19	- ” -	2535	อค.506	4668
9	นางอืด ไหมกัน	0-0-31	การเกษตร “ทำไร่อื่น” เพื่ออยู่อาศัย	2535	อค.506	4466-8

ที่มา : เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (2546) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์
หน้า 7

บัญชีรายละเอียดผู้ครอบครองที่ราชพัสดุที่ยินยอมเช่ากับทางราชการ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประเภทการครอบครอง	เนื้อที่ไร่อื่น-งาน-วา	ที่ราชพัสดุแปลงที่	หมายเลขระวาง	แปลงลำดับที่
1	นางอารีย์ เพิ่มพิบูลย์	ทำเกษตรกรรม	3-2-29	อค.506	4258	6
2	นางบุญนำ สัตตคุุฑ	อยู่อาศัย	2-1-30	อค.506	4258	33
3	ค.ต.สุรัตน์ ถิ่นพังงา	ทำการเกษตร	0-3-01	อค.505	4466-15	97
4	นายวิศิษฎ์ ศรีเขื่อนแก้ว	อยู่อาศัย	0-0-15	อค.506	4466-12	44
5	นายแหวง แสงเปี่ยม	อยู่อาศัย	0-0-22	อค.505	4666-5	43
6	นางศศิษฐ สุนทรารินทร์	พาณิชย์กรรม	0-0-25	อค.505	4666-5	55
7	นางแหวง แสงเนียบ	พาณิชย์กรรม	0-0-28	อค.505	4666-5	61
8	นายขงค์ เข็มอ่ำ	พาณิชย์กรรม	0-0-28	อค.505	4666-5	62
9	สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสิงห์คอม (โดยนายวิเชียรวรรณโพธิมุข)	พาณิชย์กรรม	0-1-60	อค.505	4666-5	73

ที่มา : เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาการบุกรุก ที่ดินของรัฐ (2546) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่
อุตรดิตถ์ หน้า 7

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ราชพัสดุ (Retrieved June 2010, 2 from <http://www.oknation.net/blog/salid/2009/10/13/entry-1>)

**ประเด็นที่ราษฎรผู้เช่าครอบครองในที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลง ร้องขอสิทธิครอบครอง
โดย ไมยินยอมเช่า**

กล่าวคือ ไม่มีข้อกฎหมายและกฎกระทรวงวางแนวปฏิบัติไว้ แต่หากจะเทียบเคียง
กฎกระทรวงก็มีเพียงฉบับเดียว คือ ข้อ 2 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ 2 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ.
2527) ความว่า “การ โอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่มีใช้ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้
เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะจะกระทำได้โดยการขาย การแลกเปลี่ยน หรือการให้ และ
จะต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อน เว้นแต่การ โอนกรรมสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการ
ดำเนินการตามกฎหมายดังต่อไปนี้ให้ดำเนินการได้ เมื่อกระทรวงการคลังให้ความยินยอมแล้ว

- กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- กฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

การให้ที่ราชพัสดุจะกระทำได้ เฉพาะเพื่อการศาสนา การสาธารณกุศล หรือการ
สาธารณประโยชน์อย่างอื่น หรือการโอนคืนให้แก่ผู้ยกให้”

เนื่องจากที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลง กรมชลประทานจัดซื้อมาจากราษฎรและสงวนไว้เพื่อ
ใช้ประโยชน์ในราชการกรมชลประทาน โครงการเขื่อนสิริกิติ์จึงเป็นที่ราชพัสดุประเภทสาธารณ
สมบัติของแผ่นดินที่ใช้ราชการ โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อการนี้ จะต้องเป็นไปตามนัยมาตรา 8
แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ความว่า

“การ โอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อ
ประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการ โอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุ
อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุแนบท้ายด้วย”
และกรมธนารักษ์พิจารณาแล้วเห็นว่าที่ดินทั้ง 2 แปลงมีใช้ที่รกร้างว่างเปล่าที่จะนำไปจัดสรรให้แก่
ราษฎรจึงเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยที่ทำกิน โดยการจัด
ให้เช่า เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 4
พฤษภาคม พ.ศ. 2536

สำหรับสถานการณ์เป็นที่ราชพัสดุ ของที่ดินทั้ง 2 แปลงนี้ เป็นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2502 เมื่อครั้งกรมชลประทานได้จ่ายเงินค่า ที่ดินให้กับเจ้าของที่ดินที่มีหลักฐานแสดงสิทธิครอบครองและทำประโยชน์ในขณะนั้น จำนวน 11 ราย และจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่าเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการในการก่อสร้างเขื่อนดินตามโครงการเขื่อนสิริกิติ์ มิใช่มีสถานการณ์เป็นที่ราชพัสดุเมื่อปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นปีที่กรมธนารักษ์รับที่ดินขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ เพราะการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุนั้นเป็นเพียงรวบรวมเอาที่ราชพัสดุมารวมกันให้เป็นหมวดหมู่ สามารถตรวจสอบและดูแลรักษาได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อ 2 แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ.2519) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

กรณีราษฎรที่ไม่ยินยอมเช่ากับทางราชการให้นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาและแก้ไข ปัญหาของ กบร. จังหวัดอุดรดิตถ์ ตามที่จังหวัดแต่งตั้งตามคำสั่งจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ 384/2536 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2536 แต่เนื่องจากว่าการบันทึกสอบสวนผู้เข้าถือครองในเบื้องต้น เมื่อคราวดำเนินการพร้อมกับการสำรวจรังวัดปลาย พ.ศ. 2540 ต่อเนื่องต้น พ.ศ. 2541 ทำการบันทึกสอบสวนไม่ครบถ้วน ขาดการบันทึกสอบสวนจำนวน 51 ราย ซึ่งขณะนี้การบันทึกสอบสวนเสร็จแล้ว จำนวน 34 ราย ส่วนที่เหลืออีก 17 ราย ไม่ให้ความร่วมมือ ทั้งที่ได้ขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองท้องที่ตำบลท่าปลาเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้ทราบแล้ว อย่างไรก็ตามเพื่อมิให้การแก้ไข ปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลงเกิดความล่าช้าเกินไป สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุดรดิตถ์จึง นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของ กบร. จังหวัดอุดรดิตถ์ต่อไป

2.11.2 หลักการทั่วไปของที่ราชพัสดุ

1. ที่ราชพัสดุ เป็นเพียงที่ดินประเภทหนึ่งของที่หลวงเท่านั้น โดยความหมายที่หลวงจะรวมถึงที่สาธารณะ ที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่พระคลังข้างที่ ที่ศาสนสมบัติ และแห่งทรัพย์สิน

ธรรมชาติ เช่นป่าไม้ รวมทั้งที่ป่าสงวน

2. ที่ดินจะเป็นที่ราชพัสดุ ขึ้นอยู่กับว่าที่ดินแปลงนั้นมีองค์ประกอบครบตามความหมายของที่ราชพัสดุ หากองค์ประกอบครบถ้วนแม้ไม่ได้ขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ ที่ดินแปลงนั้นก็เป็นที่ราชพัสดุตั้งแต่ต้น

3. ที่ราชพัสดุ นอกจากที่ดินแล้วยังมี อาคาร โรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง ดินไม่ยึดดิน ฯลฯ

4. ที่ราชพัสดุมิใช่เพื่อใช้ในราชการจะมีการนำไปจัดให้เช่าเพียงเล็กน้อย

2.11.2.1 ความหมายของที่ราชพัสดุ

คำว่า “ที่ราชพัสดุ” มาจากคำว่า “ ที่ + ราช + พัสตุ ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมาย ของศัพท์แต่ละคำไว้ดังนี้ (ออนไลน์ Retrieved June 2010, 2 from <http://www.oknation.net/blog/salid/2009/10/13/entry-1>)

“ที่” หมายถึง แהל่ง ถิ่น สถานที่

“ราช” หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน

“พัสดุ” หมายถึง สิ่งของ ที่ดิน บ้านเรือน

เมื่อพิจารณาตามพจนานุกรมฯ แล้ว จะเห็นได้ว่า “ที่ราชพัสดุ” หมายถึง ที่ดิน สถานที่ บ้านเรือนของพระเจ้าแผ่นดินสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งปกครองโดยระบบกษัตริย์หรือหมายถึงของรัฐบาลในปัจจุบันนั่นเอง

“ที่ราชพัสดุ” ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ซึ่งกล่าวโดยย่อที่ราชพัสดุ คือ อสังหาริมทรัพย์ของรัฐบาลประเภทหนึ่งนั่นเองแต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 มาตรา 4 กำหนดความหมายหรือคำจำกัดความของที่ราชพัสดุไว้ดังนี้

“ที่ราชพัสดุ” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

1. ที่ดินรกร้างว่างเปล่าและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน
2. อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองหรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคล และขององค์การปกครองท้องถิ่น

ไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ”

ที่ราชพัสดุจึงมีทั้งทรัพย์สินทั้งที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินชนิดธรรมดา และจากการที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน 2 ประเภททำให้มีผลทางกฎหมายแตกต่างกันดังนี้

- 1) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน จะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย คือ
  - 1.1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1306 ห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน กล่าวคือ แม้ใครจะครอบครองที่ราชพัสดุประเภทนี้นานเพียงใดก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็น 10 ปี 20 ปี หรือ 100 ปี ก็ไม่อาจยกอายุความเรื่อง การแย่งการครอบครอง หรือครอบครองปรปักษ์มาต่อสู้กับรัฐได้คือไม่มีโอกาสได้กรรมสิทธิ์ที่ราชพั

1.2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 1305 ห้ามมิให้โอนสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมาย เฉพาะ หรือพระราชกฤษฎีกา เท่านั้น หากแม้มีผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดของศาล ผู้ซื้อก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2485)

2) กรณีเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินประเภทธรรมดา อาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการครอบครองปรปักษ์ได้ เนื่องจากไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นกรณีที่ 1 ส่วนราชการที่ครอบครองดูแลที่ราชพัสดุ ประเภทนี้จึงต้องดูแลและระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ให้เกิดการบุกรุก

อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1307 คุ้มครองความเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินไว้โดยของแผ่นดินห้ามมิให้ยึดทรัพย์สิน แม้ขณะที่ยึดไม่ทราบว่าเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินก็ ไม่อาจทำให้การยึดนั้นมีผลย้อนต่อแผ่นดินได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2485)

2.11.2.2 หน่วยงานที่ดูแลและที่ราชพัสดุ

หน่วยงานที่ดูแลที่ราชพัสดุ คือ สำนักงานราชพัสดุจังหวัดหรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัดหรือสำนักงานธนารักษ์พื้นที่

2.11.2.3 ความเป็นมาของที่ราชพัสดุ

“ที่ราชพัสดุ” มีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เดิมเรียกว่า “ที่ดินของหลวง” ดังปรากฏอยู่ในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติกรมราชพัสดุว่า “ถ้าเป็นตึกที่ดินของหลวง.....” ซึ่งพระราชบัญญัติทรงตั้งไว้วันที่ 13 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก 109 หรือ พ.ศ. 2434 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ต่อมาได้ปรากฏคำว่า “ที่ดินราชพัสดุ” ในหนังสือหอรัษฎากรพิพัฒน์ที่ 205/234 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2464 ซึ่งเป็นหนังสือของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติที่กราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 สรุปสาระว่า “ที่ดินราชพัสดุ” เป็นพระราชทรัพย์คงพระคลังอย่างหนึ่งโดยมีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้ปกครองดูแล ได้แก่

1. ที่ดิน ตึก บ้านเรือน สวน นา ตลอดจนสถานที่ว่าการกระทรวง กรม ต่าง ๆ ซึ่งมีตงกระทรวงมาแต่เดิม แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีที่ราชพัสดุกระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ อีกจำนวนมาก
2. ได้รับและยึดจากเจ้าภีนาชอากรที่ค้างภาษี
3. รับโอนจากกระทรวงบางกระทรวง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงคมนาคม
4. ที่ดินเหลือจากการเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกา เช่น เขตถนน กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จึงขอพระบรมราชานุญาตรวบรวมบรรดาที่ดินของหลวงที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วทุก

กระทรวงมาขึ้นทะเบียนไว้ทางกระทรวงพระคลังฯ เสียทางเดียวเพื่อง่ายแก่การปกครองดูแล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้มีพระบรมราชโองการเห็นชอบตามกระทรวงพระคลังมหาสมบัติดังนี้

(1) ให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จัดการรวบรวมที่ราชพัสดุจากกระทรวงต่าง ๆ มาปกครองดูแลรักษาไว้แห่งเดียว

(2) เมื่อกระทรวงใดจะใช้เพื่อราชการ ให้ยืมไปได้โดยไม่ต้องเช่า

(3) ที่ดินใดควรขายก็ให้ ขายไปตามเวลาและราคาอันสมควร

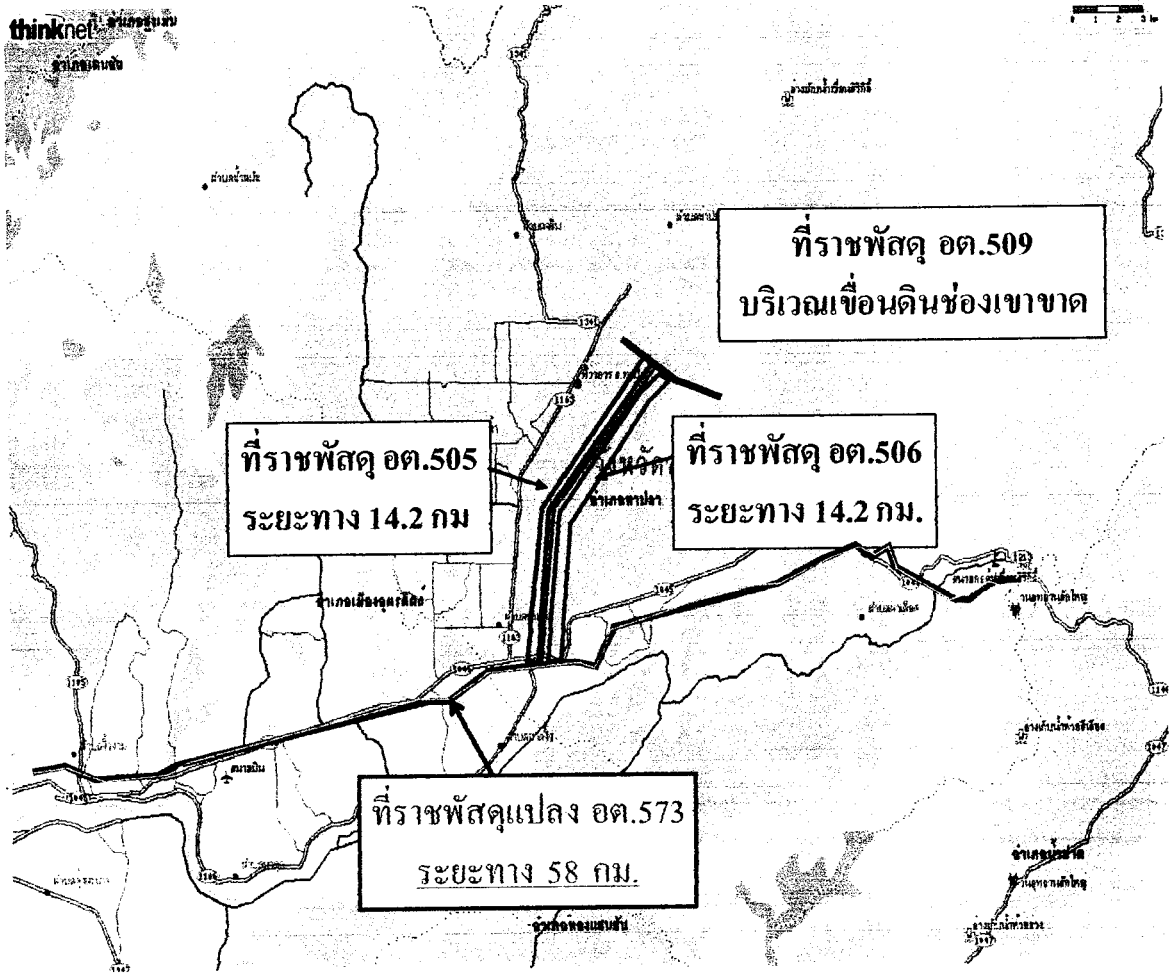
(4) ที่ใดยังไม่ควรขาย ก็จัดหาประโยชน์เก็บเป็นเงินงบประมาณ

อนึ่ง พระบรมราชโองการฯ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์เคยมีการพิจารณาทางกฎหมายว่า มีผลเป็นกฎหมาย แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุฯ บังคับใช้ก็ตามพระบรมราชโองการส่วนใดที่ ไม่ขัดแย้งหรือที่พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุฯ ยังไม่กำหนดไว้ ก็ยังมีผลใช้บังคับ

สำหรับคำจำกัดความของคำว่า “ที่ดินราชพัสดุ” ครั้งแรกปรากฏในระเบียบการปกครองและจัดประโยชน์ที่ดินสิ่งปลูกสร้างราชพัสดุพุทธศักราช 2485 ว่า “ที่ดินราชพัสดุ” หมายความว่า

1) ที่ดินซึ่งรัฐบาลปกครองใช้ในราชการอยู่ หรือสงวนไว้ใช้ในราชการภายนอกหน้าและรัฐบาลได้เข้าใช้ประโยชน์แล้ว นอกจากที่ดินในความปกครองกรมรถไฟ ทางหลวงในความปกครองกรมโยธาเทศบาล และทรัพย์สินของจังหวัดตามมติคณะรัฐมนตรี

2) ที่สาธารณประโยชน์เล็กใช้ เช่น คู คลอง ถนน ทางหลวงต่าง ๆ ซึ่งมีใช้เพื่อการสาธารณประโยชน์แล้ว

รูปที่ 2.5 แสดงที่ราชพัสดุแปลงทะเบียน ที่ อด 505 และ อด 506 อำเภอท่าปลา จังหวัด
อุตรดิตถ์

ที่มา : สำนักงานธนารักษ์เขตพื้นที่อุตรดิตถ์

รูปที่ 2.6 แสดงภาพถ่ายทางอากาศเขตที่ราชพัสดุแปลงทะเบียน ที่ อต 505 และ อต 506
ในโครงการเขื่อนสิริกิติ์
ที่มา: สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาถึงบทบาทของประชาชน โดยใช้คำถามที่ปลายเปิด เพื่อศึกษาถึงปัจจัย สาเหตุ รูปแบบ วิธีการ และผลกระทบต่อการแสดงบทบาทของประชาชนให้ได้ข้อมูลอย่างทั่วถึง รวมถึงการสังเกตการณ์ และผู้ศึกษาจะนำข้อมูลทั้งหมดที่มาจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์มาอธิบายเชิงพรรณนาถึงบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอ ท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ในการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยนำมาศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ และสรุปผลการวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะขอเสนอลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยเริ่มจากประชากรในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาปัจจัย สาเหตุ รูปแบบ วิธีการ และผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ จำนวน 12 คน

ได้แก่

1. นางมาลัย	น้อยขัน		ประชาชน
2. นายคมจักร	เถื่อน เอี่ยม		ประชาชน
3. นายผัด	ดีบค้วง	ประชาชน	
4. นายปรารภ	ทะยะ	ประชาชน	
5. นายสมบูรณ์	สิงห์ไปทา	ประชาชน	
6. นายบุญนัก	อินจันทร์	ประชาชน	
7. นายนวล	คำเทพ	ประชาชน	
8. นางวันทนา	ผ่านคำ	ประชาชน	
9. นายประสาท	น้ำแจ้	ประชาชน	
10. นางวิภา	เดชะภู	ประชาชน	
11. นายผาย	กันทียา	ประชาชน	
12. นายคำ	ขันมุล	ประชาชน	

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของจังหวัดอุดรดิตถ์ เจ้าหน้าที่ของอำเภอท่าปลา เจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอท่าปลา เจ้าหน้าที่ธนารักษ์พื้นที่อุดรดิตถ์ เจ้าหน้าที่ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 72 (นิคมลำน้ำน่าน) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าปลา จำนวน 12 คน ดังนี้

1. นายเอกวัฒน์	มานะแก้ว	ธนารักษ์พื้นที่อุดรดิตถ์
2. นายไพบุลย์	โรจนะวิชานนท์	จำจังหวัดอุดรดิตถ์
3. นายสมศักดิ์	ชุ่มแจ่ม	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอท่าปลา
4. นายเกรียงศักดิ์	นิยมสืบ	ปลัดอำเภอท่าปลา
5. นายสายัญ	โชติกรณ์	นายช่างสำรวจอาวุโส ธนารักษ์พื้นที่อุดรดิตถ์
6. นายพิชัย	ปาปะลิตร	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
7. นายนายสภา	จันทร์กระจ่าง	นักพัฒนาสังคม (นิคมลำน้ำน่าน)
8. นางพรรษชด์	เกิดแก้ว	เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอท่าปลา
9. นางคุณากรณ์	ยันตะพันธ์	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแฝก
10. นายลำพัง	วงษ์ชัย	กำนันตำบลหาดลำ
11. นายเซ็น	จันทร์ทอง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 ตำบลท่าปลา
12. นายคำ	ใจยาเปียงแก้ว	กำนันตำบลร่วมจิต

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักการเมืองใน จังหวัดอุตรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา จำนวน 4 คน ดังนี้

1. นางสาวรุจิภัทร	โอวาสสิทธิ์	ส.จ.อำเภอท่าปลา
2. นายสมาน	รินสาร	ส.จ.อำเภอท่าปลา
3. ร.ต.ไสว	นาชัย	นายก อบต.หาดลำ
4. นายวิฑูล	นะถา	นายกเทศมนตรีตำบลจรม

รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 เป็นคำถามที่สัมภาษณ์ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินจากรัฐ และต่อมาประชาชนเหล่านี้ได้เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ภูมิหลังประวัติของผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

ส่วนที่ 3 บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ส่วนที่ 4 ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แบบที่ 2 เป็นคำถามที่สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการทำงานในสังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 บทบาททางการเมืองของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลา ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ

ส่วนที่ 4 ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ

แบบที่ 3 เป็นคำถามที่สัมภาษณ์ นักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา มีโครงสร้างตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 บทบาทของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ

ส่วนที่ 4 ผลกระทบจากการบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยทำเรื่องขอหนังสือเก็บ ข้อมูลจากประธานสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา ในการตอบแบบสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหนังสือสั่งการ เอกสารทางราชการ ข้อมูลทางวิชาการ รวมถึงแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลในด้านบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สืบเนื่องมาจากภาครัฐมีนโยบายในการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในบริเวณเขาผาซ่อม ตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใน พ.ศ. 2506 โดยภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ดังกล่าว เพราะเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าสำหรับใช้ตามบ้านและใช้ในอุตสาหกรรม และเพื่อเป็นการหารายได้เข้าประเทศจากการขายกระแสไฟฟ้าไปให้ประเทศอื่น พลังงานไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และยังช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของชุมชน รวมถึงการเก็บกักน้ำไว้สำหรับจ่ายไปสู่พื้นที่เกษตร ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและมีความมั่นคงทางด้านการผลิตอาหารได้พอเพียง เพื่อรองรับน้ำในฤดูน้ำหลากเอาไว้เป็นการป้องกันการเกิดน้ำท่วมและระบายน้ำออกในช่วงฤดูแล้ง เพิ่มการจ้างงานในช่วงการก่อสร้างเขื่อน ขยายบริการชุมชนและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในเขตพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น สามารถใช้อ่างเก็บน้ำเป็นแหล่งจับปลาและเป็นสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ จากประโยชน์ดังกล่าว นับว่าช่วยในการพัฒนาประเทศได้อย่างมาก ในขณะเดียวกันการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ย่อมมีผลกระทบตามมาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาการสร้างเขื่อนได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ วิถีชีวิตที่เคยหาอยู่หากินกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างสุขสงบต้องล่มสลายไป พื้นที่ที่เคยเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากินของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่สร้างเขื่อนถูกน้ำบริเวณเหนือเขื่อนท่วม จากพื้นที่ที่เป็นเคยเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางการเกษตร พื้นที่ทำการประมง รวมถึงเป็นแหล่งหาอาหารสำคัญของประชาชนตามริมฝั่งแม่น้ำ

ภาครัฐเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จึงมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายในทรัพย์สินและช่วยเหลือจัดสรรที่ดินทำกินในรูปแบบของนิคมสร้างตนเองมีเนื้อที่รายละ 15 ไร่ โดยให้ประชาชนได้เลือกพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ และบริเวณอำเภอท่าปลา ซึ่งในครั้งนั้น ชนชั้นนำทางการเมืองมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่เหนือเขื่อนสิริกิติ์ ชนชั้นนำดังกล่าวหรือที่เราเรียกว่า

“ผู้ใหญ่บ้าน” ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการยกย่องทางสังคมจากประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันบริเวณริมแม่น้ำทั้งสองฝั่งในพื้นที่สร้างเขื่อนสิริกิติ์ บทบาทของผู้นำจึงมีความโดดเด่น โดยเฉพาะการตัดสินใจของผู้นำในขณะนั้น หากเป็นไปได้ในทิศทางใด ย่อมที่จะได้รับการตอบสนองจากลูกบ้าน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนซึ่งได้เลือกที่ดินทำกินที่รัฐจัดสรรให้เพื่ออพยพประชาชนไปอยู่เขตพื้นที่อำเภอท่าปลา จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้นำมีบทบาทในการจูงใจให้บุคคลอื่นมีความเห็นคล้อยตามที่ผู้นำได้เสนอ อีกทั้งยังเป็นผู้มีอิทธิพลและเกี่ยวพันกับอำนาจในสังคมสอดคล้องกับคำกล่าวของนายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “ผู้นำมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์” ทั้งนี้ ประชาชนจึงตัดสินใจเลือกที่ดินทำกินที่รัฐจัดสรรให้ในพื้นที่อำเภอท่าปลา เพราะเห็นว่าอยู่ในเขตพื้นที่เดิมก่อนการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ในขณะเดียวกัน กรมชลประทาน ได้กันพื้นที่สาธารณประโยชน์รองรับต่อจากพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้แก่ประชาชนดังกล่าวตลอดเส้นทางถนนสาย แซดเค็ล-เขื่อนดิน ต่อมาประชาชนผู้ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ขยับขยายเข้ามาทำประโยชน์ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่รัฐกันพื้นที่ไว้ ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2526 รัฐประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เหตุผลที่ประชาชนเข้ามาบุกรุกพื้นที่ดังกล่าวอันเนื่องมาจากต้องการย้ายมาอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมที่สะดวก รวมถึงประชาชนบางส่วนอ้างเหตุผลถึงการเข้ามาทำประโยชน์ที่ที่ราชพัสดุดังกล่าว เพราะพื้นที่เดิมที่รัฐจัดสรรให้เป็นพื้นที่ป่ารก การเดินทางสัญจรเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะอยู่ไกลจากเส้นทางคมนาคม พื้นที่เป็นที่ลาดชัน ขาดแหล่งน้ำ ไม่สามารถทำการเกษตรได้ จึงทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์และรับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ขยับขยายเข้ามาทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุทั้ง 2 แปลงดังกล่าว

ต่อมาเมื่อเกิดความเจริญเพิ่มขึ้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ รวมถึงทายาทผู้ได้รับผลกระทบพยายามแสดงบทบาทของตนเองและกลุ่มเพื่อเรียกร้องขอกกรรมสิทธิ์ในที่ ราชพัสดุดังกล่าวต่อภาคทงราชการ โดยต้องการให้ทางราชการนำที่ดินราชพัสดุมาจัดสรรให้กับประชาชน ดังนั้น การศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งประเด็นในการศึกษารังนี้ ออกเป็น 2 ประเด็น คือ

4.1 บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4.2 ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

4.1 บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

บทบาทเป็นการแสดงออกหรือการกระทำตามหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้กระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง การแสดงบทบาทก็เพื่อให้มีอิทธิพลต่อภาครัฐในการสนองตอบต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มสมาชิกโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ของสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน และบทบาททางการเมืองเป็นการประพฤติปฏิบัติหรือการแสดงออกทางการเมืองตามสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ภายใต้รัฐธรรมนูญที่รัฐได้บัญญัติไว้ ทั้งนี้เมื่อบุคคลมีสิทธิและมีเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด บุคคลก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเพราะสิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นสิ่งคู่กัน บุคคลมีสิทธิทางกฎหมายซึ่งถือว่ามีประโยชน์แก่ตนเอง บุคคลมีเสรีภาพครบใดที่ไม่ไปละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของคนอื่น สิทธิเสรีภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีอิสระในการกระทำได้โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งได้บุกรุกที่ราชพัสดุแปลง 505 และแปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ บทบาททางการเมืองของประชาชนดังกล่าวเพื่อต้องการเรียกร้องในสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบแบ่งได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

- (1) การชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
- (2) การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ
- (3) การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน
- (4) การรวมตัวกันของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการจัดตั้งเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อให้มีบทบาทในการยื่นข้อเรียกร้องและข้อเสนอในณะแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
- (5) การส่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์)
- (6) การเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

4.1.1 การชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ทางราชการประกาศให้กับประชาชนได้ทราบว่ที่ดินสองฝั่งถนนข้างละ 80 เมตร ขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ ราษฎรที่อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพเกษตรกรให้ยื่นขอเช่าที่ดินต่อราชพัสดุจังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้ประชาชนที่ใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุดังกล่าวเกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจึงรวมตัวกันชุมนุมเรียกร้องต่อนายอำเภอท่าปลา ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539 ณ วัดหาดลั้ง ซึ่งการชุมนุมเรียกร้องดังกล่าวถือว่าการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการรูปแบบหนึ่งที่จะสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบต่อหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันในแต่ละระบบการเมืองและบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม การชุมนุมเรียกร้องถือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบาย หรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลในการกำหนดคน โยบายหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้มาชุมนุม (จันทนา สุทธิจารี 2524 : 412-414) และจากกรณีการชุมนุมเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีสาเหตุด้วยกัน 6 ประการ ดังนี้

- (1) เพื่อสะท้อนปัญหาที่ตนหรือกลุ่มได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์
- (2) เพื่อเป็นการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์
- (3) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนหรือกลุ่มที่เข้าไปทำการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 หรือ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์
- (4) เพื่อเสนอข้อเท็จจริง
- (5) เสนอความเห็นต่อภาครัฐ
- (6) เพื่อลดความขัดแย้งของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ กับภาครัฐ ทั้งนี้มีสาเหตุของการชุมนุมเรียกร้อง ดังนี้
  1. เพื่อสะท้อนปัญหาที่ตนหรือกลุ่มได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยที่ผู้ชุมนุมเห็นว่านายอำเภอท่าปลาเป็นคนกลางระหว่างรัฐกับประชาชนที่จะสะท้อนปัญหาของตนและกลุ่มของตนให้รัฐบาลแก้ไข และจากการชุมนุมเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ สามารถแบ่งประเด็นข้อเรียกร้องสรุปเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

(1.1) ต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินที่รัฐอ้างว่าตนหรือกลุ่มเข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง อด 505 หรือ แปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งนายผัด ตีบด้วง (สัมภาษณ์ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “ต้องการให้รัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนโดยเร็ว เพราะประชาชนเดือดร้อนมานานแล้ว” (สัมภาษณ์นายผัด ตีบด้วง วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) และสอดคล้องกับคำกล่าวของนายคมจักร เตือนเอี่ยม กล่าวว่า “ให้รัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้กับประชาชนด้วยความเป็นธรรมและโดยเร็ว” ซึ่งคำกล่าวของทั้งสองสอดคล้องกับคำกล่าวของนายคำ ขันมูล (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ต้องการให้ภาครัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุเสีย แล้วออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชน ผู้ที่อยู่อาศัย เพราะประชาชนถูกอพยพหนีน้ำมาอยู่เนื่องจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์” อีกทั้งนางบุญนุก อินจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พฤษภาคม 2553) ยังกล่าวอีกว่า “ต้องการให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้โดยเร็ว เพื่อความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมาเป็นเวลานานถึง 30 กว่าปี”

(1.2) ต้องการให้ภาครัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ตนหรือกลุ่มเข้าไปทำประโยชน์ ดังที่นายปรารภ ทะยะ (สัมภาษณ์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “เคยร่วมขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเพิกถอนที่ราชพัสดุให้” และสอดคล้องกับคำกล่าวของนายผาย กันทิยา (สัมภาษณ์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2553) ว่า “ต้องการให้ทางภาครัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้าน...” จากคำกล่าวของทั้งสอง นายคำ ขันมูล ได้กล่าวสอดคล้องกับประเด็นความต้องการดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยนายคำ ขันมูล (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “ต้องการให้ภาครัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุ แล้วออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนผู้ที่อยู่อาศัย เพราะประชาชนถูกอพยพหนีน้ำมาอยู่เนื่องจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์”

2. เพื่อเป็นการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะที่ผ่านมาประชาชนที่ได้รับผลกระทบมองว่าหน่วยงานภาครัฐเพิกเฉยต่อปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่ประชาชนประสบอยู่ โดยเฉพาะปัญหาด้านที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประชาชนที่ต้องอาศัยที่ทำกินเป็นต้นทุนการผลิตพืชผลทางการเกษตร โดยนางบุญนุก อินจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “ต้องการให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชนโดยเร็ว” และนายคมจักร เตือนเอี่ยม (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “ต้องการให้รัฐแก้ไขปัญหาโดยการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับประชาชนด้วยความเป็นธรรมและโดยเร็ว” สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนายลำพัง วงษ์ชัย (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พฤษภาคม 2553) ซึ่งกล่าวว่า “อยากให้หน่วยงานของรัฐช่วยเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้จบโดยเร็ว เพราะประชาชนเดือดร้อนมากกว่า 30 ปีแล้ว” ซึ่งมีความสอดคล้องกับ

คำกล่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐคือนายสายัญ โชติกรณ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐดูแลผู้ได้รับผลกระทบไม่เท่าเทียมกัน และไม่ติดตามดูแลหลังอพยพเท่าที่ควร”

3. เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนหรือกลุ่มที่เข้าไปทำการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยอ้างเหตุผลต่อรัฐว่าการเข้าไปบุกรุกหรือทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว สืบเนื่องมาจากภาครัฐจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนที่อพยพมาจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ซึ่งเป็นที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ บางพื้นที่เป็นที่ดินทับซ้อนกับเจ้าของเดิม ประชาชนจึงจำเป็นต้องเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ซึ่งมาทราบภายหลังว่าที่ดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายนวล คำเทพ (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “การเข้ามาครอบครองในที่ราชพัสดุแปลง 505 หรือแปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพราะไม่พอใจที่ดินที่รัฐจัดสรรให้จำนวน 15 ไร่ นั้น บางส่วน ไปทับกับที่ดินของประชาชนเดิม และบางส่วนมีพื้นที่ลาดชัน” และนางบุญนิก อินจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 22 พฤษภาคม 2553) ยังกล่าวว่า “ได้เข้าไปอาศัยอยู่ในที่ราชพัสดุแปลง 505 - 506 เพราะครอบครัวได้รับการจัดสรรที่ดินจากรัฐไม่ครบจำนวน 15 ไร่ เนื่องจากไปทับกับที่ประชาชนเดิม” นอกจากนี้ นายผัด ดิบด้วง (สัมภาษณ์ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) ยังกล่าวสอดคล้องกับบุคคลทั้งสองว่า “ไม่พอใจที่รัฐจัดสรรที่ดินให้ซึ่งมีเนื้อที่ 14 ไร่ ซึ่งทับกับที่ดินในเขตเสาไฟฟ้าแรงสูง และที่ดินมีสภาพเป็นเขา สลับที่เนินราบ มีสภาพเป็นป่า หิน ลูกรัง ทำการเกษตรไม่ค่อยได้ผล” คำกล่าวของบุคคลทั้งสามดังกล่าวข้างต้น มีความเห็นสอดคล้องกับคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ นายเอกวัฒน์ มานะแก้ว ธารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ซึ่งได้กล่าวว่า “ทางราชการได้จัดสรรที่ดินให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน โดยจัดสรรให้กับประชาชนครอบครัวละ 15 ไร่ โดยมีการย้ายประชาชนเข้าอยู่อาศัยในพื้นที่ที่จัดสรร ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ซึ่งหลังจากเข้าอยู่อาศัยแล้ว ปรากฏปัญหาตามมา 3 เรื่อง ได้แก่ (1) ที่ดินไปทับซ้อนกับเจ้าของที่ดินเดิม (2) พื้นที่บางแปลงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เนื่องจากเป็นสภาพลาดเอียงและสูงชัน (3) มีประชาชนบางส่วนเคลื่อนย้ายออกจากที่จัดสรรมายึดตรงที่ราชพัสดุที่อยู่ติดถนน ทำให้เกิดปัญหาในส่วนนี้ด้วย” และนายสมศักดิ์ ชุ่มแจ่ม ปลัดอำเภอ (หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง) อำเภอท่าปลา (สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553) กล่าวว่า “การเรียกร้องให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิ เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แต่การที่ประชาชนเข้าไปบุกรุกที่ดินล้วนเป็นผลมาจากความผิดพลาดของหน่วยงานภาครัฐทั้งสิ้น ปัญหาเรื่องการบุกรุกที่ดิน จึงเป็นปัญหาเชิงนโยบาย ไม่ใช่ปัญหาเชิง

5. เพื่อเสนอความเห็นต่อภาครัฐ กรณีที่ภาครัฐใช้คำว่า “บุกรุก ที่ราชพัสดุ” นั้น ควรใช้ คำว่า “การเข้าไปถือครองทำประโยชน์ในพื้นที่ราชพัสดุ” แทน เพราะจากข้อเท็จจริง ดังกล่าว (ตามที่ปรากฏในข้อ 4) สอดคล้องกับคำกล่าวของนางสาววิภา เตชะภู (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “รัฐควรจะใช้คำว่า เข้าไปถือครองหรือเข้าไปทำประโยชน์จะให้ความรู้สึกที่ ดีกว่าคำว่าบุกรุก บุคคลเหล่านี้ไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ ประชาชนอยู่เพราะอยู่มาก่อน และ ประชาชนอยู่เพราะไม่มีที่อยู่ นิคมฯ จัดสรรให้ก็ทำประโยชน์ไม่ได้ รัฐหลังจากจัดสรรแล้วก็ไม่ คิดตามว่าที่จัดให้ประชาชนเขาอยู่ดีหรือไม่อย่างไร”

6. เพื่อลดความขัดแย้งของประชาชนที่ได้รับผลกระทบกับภาครัฐ ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบมองว่าประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณเหนือเขื่อนสิริกิติ์ได้ยอมสละ ที่อยู่อาศัย พื้นที่ ทำกินบริเวณเหนือเขื่อน รวมถึงแหล่งอาหารที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เพื่อ แลกกับโครงการที่รัฐ จะดำเนินการในการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ประชาชนดังกล่าวต้อง อพยพไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้และ รัฐยอมชดเชยค่าเสียหายในทรัพย์สินของประชาชน แต่ประชาชนบางส่วนยังไม่พอใจในที่ดินที่รัฐ ได้จัดสรรให้ เพราะสืบเนื่องมาจากพื้นที่ ดังกล่าวที่รัฐจัดสรรให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ อยู่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคม การเดินทางสัญจรไปมาเป็นไปด้วยความลำบาก ประกอบกับในสมัยก่อนพื้นที่ดังกล่าว รกร้างว่างเปล่า ขาดแหล่งหาอาหาร พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ บางพื้นที่มีความลาดชัน ขาด แหล่งน้ำซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต ประชาชนดังกล่าวจำเป็นต้องขยับขยาย จับจอง และเข้าใช้พื้นที่บริเวณที่รัฐกันไว้สำหรับที่สาธารณะประโยชน์ ซึ่งต่อมาเมื่อมีการสำรวจกลับ พบว่าพื้นที่ที่ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุแปลง 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และประชาชนบางคนเกิดความไม่พอใจที่รัฐเป็นผู้จัดสรรพื้นที่ทำกินให้แต่ตน และภายหลังกลับบอกว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุที่ตนไม่สามารถครอบครองกรรมสิทธิ์ใน ที่ดินดังกล่าวได้ จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในประเด็นที่ประชาชนได้ มีข้อเรียกร้องขอเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว ประชาชนจึงไม่ให้ความร่วมมือกับ ภาครัฐในการยินยอมจ่ายค่าเช่าในที่ราชพัสดุที่อ้างว่าตนเข้าไปทำการบุกรุก และในส่วนภาครัฐเอง กลับมองว่าประชาชนดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ทั้ง ๆ ที่แจ้งให้ทราบแล้วว่า ที่ราช พัทธดังกล่าวไม่สามารถให้ประชาชนครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนาย นवल คำเทพ นางวันทนา ผ่านคำและนายประสาธ นำแจ้ง (สัมภาษณ์ วันที่ 12 พฤษภาคม 2553) ว่า “ทางหลวงมีการให้ที่ดินกับชาวบ้าน แต่ทำประโยชน์ในที่ดินไม่ได้ จึงต้องไปใช้ที่ดินใกล้ ๆ ทำไร่ทำนาแทนและตนมารู้ทีหลังว่าที่ดินนั้น เป็นของหลวง ชาวบ้านจึงไม่พอใจที่หลวงให้ที่ดินไม่ ดีแก่ชาวบ้าน ดังนั้น พวกเราจึงต้องหาที่แหล่ง ใหม่แทน”

หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีได้กล่าวถึงหลักในการส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 6 ประการ ซึ่งประกอบไปด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยในส่วนของ การปฏิบัติตามหลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความคิดเห็น การได้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ ก็ตาม สำหรับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น เพื่อลดช่องว่างความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนและลดแรงต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จึง ถือว่าภาครัฐปฏิบัติตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ดังกรณีของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของกระทรวงการคลังซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบงานด้านการบริหารที่ราชพัสดุ มีหน้าที่ปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ และรวมถึงเป็นผู้รับผิดชอบและดูแลที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ดังกล่าวด้วย สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 จึงมีการหยิบยกปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มาตรวจสอบข้อเท็จจริง การนำเสนอปัญหาในรูปของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) เพื่อพิจารณาร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ประชาชนส่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบรวมถึงนักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังปัญหา ข้อเท็จจริง ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “ผู้นำมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง”

ดังนั้น การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบนั้นมีประเด็นที่นำไปสู่การชุมนุมเรียกร้อง มี 6 ประการ คือ (1) เพื่อสะท้อนปัญหาที่ตนหรือกลุ่มได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (2) เพื่อเป็นการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (3) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนหรือกลุ่มที่เข้าไปทำการบุกรุกหรือใช้ประโยชน์ในที่ ราชพัสดุแปลง อด 505 หรือ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (4) เพื่อเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น (5) เสนอความเห็นต่อภาครัฐ กรณีที่ภาครัฐใช้คำว่า “บุกรุก ที่ราช

พัสดุง“ ควรใช้คำว่า “การเข้าไปถือครองทำประโยชน์ในพื้นที่ราชพัสดุง” แทน และ (6) เพื่อลดความขัดแย้งของประชาชนที่ได้รับผลกระทบกับภาครัฐ จากประเด็นดังกล่าวเป็นข้อเรียกร้องที่กลุ่มผู้ชุมนุมได้นำเสนอต่อตัวแทนภาครัฐ (นายอำเภอ ท่าปลา) เพื่อเป็นคนกลางในการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นไปสู่การแก้ไขได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

หากพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าการชุมนุมเรียกร้องของประชาชนในประเทศไทยไม่ใช่เรื่องใหม่แต่เป็นเรื่องที่มีมายาวนาน หากทบทวนย้อนอดีตไปเพียงแก่ยุครัฐบาลจากการเลือกตั้ง พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายบรรหาร ศิลปอาชา พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายชวน หลีกภัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ บางยุคบางสมัยถึงกับมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี หรือมีคำสั่งแต่งตั้งในรูปคณะกรรมการขึ้นแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้อง กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนอีกด้วย ตัวอย่างเช่นในช่วง พ.ศ. 2544 – 2548 รัฐบาลในขณะนั้นมียุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนส่งผลให้ลดการชุมนุมเรียกร้องไปได้ระดับหนึ่ง เพราะสาเหตุของการชุมนุมเรียกร้อง สาเหตุหนึ่งคือปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาขาดที่ดินทำกิน หรือการกำหนดนโยบายในรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ถือเป็นการสะท้อนปัญหาที่ประชาชนอาศัยอยู่บริเวณที่สร้างเขื่อนสิริกิติ์สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐซึ่งมีที่มาจากนโยบายในการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ นโยบายจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนที่ได้อพยพจากพื้นที่ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จนนำไปสู่ประเด็นปัญหาข้อเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการขอเอกสารสิทธิ์ในที่ดินราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ รวมถึงข้อเรียกร้องให้ภาครัฐเพิกถอนที่ดินราชพัสดุดังกล่าวซึ่งเป็นที่ที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ก่อนที่จะประกาศเป็นที่ราชพัสดุ การชุมนุมถือได้ว่าเป็นการเรียกร้องให้ภาครัฐแก้ไขปัญหาค่าความไม่เป็นธรรม โดยการให้ภาครัฐเพิกถอนที่ดินราชพัสดุและออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชน หากจะพิจารณาถึงพฤติการณ์การชุมนุมจะพบว่าการชุมนุมเรียกร้องจะมีการนำผู้ชุมนุมเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ที่สำคัญ และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเดินทางมาชุมนุมได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับคำกล่าวของนางวิภา เตชะภู (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “มีการชุมนุมเรียกร้องต่อนายอำเภอท่าปลา ณ วัดหาดลี้ ตำบลร่วมจิต อำเภอ ท่าปลา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2530 ” เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายอำเภอท่าปลา) ให้การช่วยเหลือ ทั้งนี้ การชุมนุมเรียกร้องดังกล่าวเป็นไปตามสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือ

ไม่ขัดศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

4.1.2 การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ

ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เดินทางไปยื่นหนังสือต่อหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสิ้น 7 ครั้ง ดังนี้

1. ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จำนวน 341 ราย มีหนังสือลงวันที่ 25 มกราคม 2531 ถึงนายอำเภอท่าปลา โดยแจ้งปัญหาความเดือดร้อน สรุปดังนี้

(1.1) ประชาชนดังกล่าวทราบว่าที่ดินที่อยู่อาศัยและทำกินอยู่ เป็นที่ราชพัสดุ เมื่อ พ.ศ. 2529 หากทางราชการได้ทำสัญญาเช่าและเสียค่าเช่าก็จะเดือดร้อน

(1.2) ประชาชนดังกล่าวเป็นประชาชนที่เสียสละที่อยู่ทำกิน เนื่องจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เมื่อมาอยู่ที่ใหม่ที่นิคมลำน้ำน่านได้จัดสรรให้ก็เป็นพื้นที่ป่า และเป็นที่เขาที่คอยประกอบกับ เนื้อดินเป็นดินลูกรัง เพาะปลูกไม่ได้ผล

(1.3) ก่อนย้ายมาทางราชการได้ให้คำมั่นว่าจะอำนวยความสะดวกให้ เช่น มีไฟฟ้าใช้ฟรี แต่กลับเป็นว่าต้องคืนตนเอง ค่าไฟก็ต้องเสีย และเสียในราคาแพง เป็นต้น

(1.4) ทางราชการสัญญาว่าจะเกรดจะไถที่สำหรับปลูกสร้างบ้านอยู่อาศัยแต่ก็ไม่ใช่ความจริง

(1.5) ขอความช่วยเหลือ และอนุเคราะห์ให้ได้มีสิทธิครอบครองที่ดิน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร

จากปัญหาความเดือดร้อนตามประเด็นดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของนายผาย กันทิษา (สัมภาษณ์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอ และจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเสนอแนะจากรัฐช่วยเร่งแก้ไขปัญหามีมานานกว่า 40 ปี ให้ประชาชนมีความสุข อยู่ดีกินดี เรื่องที่ดิน และเรื่องน้ำ”

2. ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จำนวน 445 ครอบครัว รวม 2,200 คน มีหนังสือลงวันที่ 24 สิงหาคม 2531 ถึงนายอำเภอท่าปลาขอให้เพิกถอนที่ราชพัสดุ และขอเอกสารสิทธิครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ อต 505 และ อต 506 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยอ้างว่า เดิมผู้ร้องอาศัยอยู่ในที่ดินบริเวณที่ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (ก่อนสร้างเขื่อน) ต่อมาเมื่อมีการสร้างเขื่อนผู้ร้องจำเป็นต้องอพยพจากเขื่อนน้ำท่วมไปอยู่ในที่ดินบริเวณใต้เขื่อน ซึ่งนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านจัดสรรให้ แต่ปรากฏว่าที่ดินจัดสรรนั้นเป็นที่กั้นคาน ขาดแหล่งน้ำ ผู้ร้องเข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินบริเวณสองข้าง

ทางสายแซดเคิ้ล-ท่าปลา-เขื่อนดิน ซึ่งกรมชลประทานเป็นผู้ใช้ประโยชน์ (ปัจจุบันส่งคืนกรมธนารักษ์แล้ว) โดยไม่ทราบว่ที่ดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ ต่อมาจังหวัดได้แจ้งว่ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งจัดให้ประชาชนเช่าเพื่ออยู่อาศัยไปบ้างแล้ว และมีประชาชนอีกหลายรายยื่นคำร้องขอเช่าไว้และอยู่ในระหว่างดำเนินการจึงขอให้ผู้ร้องขอเช่าต่อทางราชการ ถึงแม้จะเช่าในอัตราค่าเช่าเป็นพิเศษเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน แต่ผู้ร้องเห็นว่าตนได้เสียสละที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์เพื่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ แต่ที่ดินซึ่งรัฐจัดสรรทดแทนให้นั้นมีสภาพไม่เหมาะสมจะประกอบอาชีพการเกษตร เช่นเดิม สอดคล้องกับคำกล่าวของนายเซ็น จันทร์ทอง (สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม 2553) ว่า “พวกเราได้เขียนหนังสือร้องเรียนถึงนายอำเภอท่าปลา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2531 เพื่อให้นายอำเภอช่วยเหลือพวกเราที่มีปัญหาเรื่องที่ดินที่หลวงจัดให้ เพราะมีปัญหาเยอะ มีทั้งปัญหาในเรื่องที่ดินใช้ประโยชน์ไม่ได้เท่าที่ควร ปัญหาการครอบครองสิทธิในที่ดินทำกินที่พวกเราอาศัยอยู่มาเนิ่นนานดังนั้นพวกเราจึงอยากให้นายอำเภอมาดูแลพวกเราบ้าง เพราะพ่อของผมเล่าให้ฟังว่าก่อนที่จะอพยพครอบครัวของพวกเรามาจากเหนือเขื่อน มีเจ้าหน้าที่มาบอกกับพ่อและคนอื่น ๆ ว่าจะมีน้ำมีไฟฟรีหากย้ายมาอยู่ในที่ที่หลวงจัดให้ แต่พอมายู่จริงไม่เห็นมีใครมาดูแล หรือทำตามทีพูดเลย”

3. เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2533 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร้องเรียนต่อนายปิยะ อังกินันท์ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการวิสามัญออกเอกสารสิทธิที่ป่าสงวน และที่ราชพัสดุของรัฐสภา แต่ในห้วงเวลาดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก่อน สอดคล้องกับคำกล่าวของนายคมจักร เกื้อนเอี่ยม (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ตนเองและชาวบ้านได้เดินทางไปยื่นหนังสือร้องเรียนต่อที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนด้วยความเป็นธรรมและรวดเร็ว” ประกอบกับคำกล่าวของนายคำ จันทร์มูล (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ซึ่งให้ข้อมูลสอดคล้องว่า “ได้ไปยื่นหนังสือร้องเรียนถึงนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงทรัพยากร” ทั้งนี้ นายสมบูรณ์ สิงห์โปทา (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “ข้าพเจ้าได้ไปยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงทรัพยากร” ซึ่งให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับบุคคลทั้งสองดังกล่าวข้างต้น

4. ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีหนังสือร้องเรียนถึงกรมประมงกระทรวงใน พ.ศ. 2539 เพื่อขอสิทธิครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุริมทางหลวงสายอุตรดิตถ์-เขื่อนสิริกิติ์ และสายแยกแซดเคิ้ลเข้าอำเภอท่าปลา เขื่อนดิน โดยอ้างว่าประชาชนเข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ. 2512 การที่หน่วยงานภาครัฐจะให้ประชาชนดังกล่าวออกจากพื้นที่หรือให้เช่าจากกรมธนารักษ์เป็นไปได้ยากเพราะประชาชนดังกล่าวไม่มีที่ดินทำกินที่อื่น

5. เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอท่าปลาอีก ตามประเด็นเรื่องการขอให้เพิกถอนที่ราชพัสดุ และขอเอกสารสิทธิครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ อต 505 และ 506 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

6. เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายทนต์ศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนประชาชนจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อขอให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือ

7. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ยื่นหนังสือต่อประธานกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ขอให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งต่อมาประชาชนดังกล่าวได้ชี้แจงต่อที่ประชุมคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ โดยการนำของ นายทนต์ศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนประชาชนจังหวัดอุตรดิตถ์

หากเราพิจารณาแล้วจะเห็นว่า นับจาก พ.ศ. 2531 ที่ผ่านมา จนถึง พ.ศ. 2541 เป็นเวลาร่วมยี่สิบกว่าปีที่ประชาชนรวมถึงทายาทผู้ได้รับผลกระทบยังคงพยายามเรียกร้องความเป็นธรรมที่ตนพึงได้รับจากรัฐ ถึงแม้เวลาจะผ่านไปหลายปีก็ตาม ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ได้มีบทบาททางการเมืองโดยการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่ง เพราะมีการกระทำของประชาชนที่ต้องการไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐ (Huntington and Dominiquez 1975 : 55) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีปัจจัยที่สำคัญบางประการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรีคเตอร์ (Reeder 1974 : 32) ดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้ายตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีความเชื่อเหมือนกันประการหนึ่งว่า พวกตนควรได้รับสิทธิจากรัฐที่เหมาะสมจากการยอมเสียสละที่ดินที่อาศัย แหล่งทำกิน รวมถึงแหล่งชุมชนที่พวกตนอาศัยอยู่มาเป็นเวลานาน เพื่อแลกกับผลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

2. มีเป้าหมายเหมือนกัน นั่นคือความต้องการในเรื่องของสิทธิทำกินในที่ดินที่พวกตนอาศัยและทำกินอยู่ในปัจจุบัน

3. ความคาดหวัง หมายถึงความคาดหวังที่ประชาชนดังกล่าวต้องการร่วมกัน คือการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐเป็นไปเพื่อให้หน่วยงานของรัฐรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น และสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนดังกล่าว

4. การบีบบังคับ หมายถึงความรู้สึกของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มองว่าพวกตนถูกบีบบังคับจากหน่วยงานของรัฐในการอพยพพวกตนซึ่งอาศัยอยู่บริเวณเหนือเขื่อนมาอยู่ในที่ที่รัฐจัดสรรให้

5. โอกาส หมายถึงโอกาสที่ประชาชนดังกล่าวจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่าย เพราะอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีประชาชนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เช่นเดียวกัน รวมถึงมีการพบปะติดต่อกันมาโดยตลอด

6. การสนับสนุน หมายถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาททางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ มิได้ปิดกั้นการแสดงออกของประชาชนแต่อย่างใด จึงเป็นส่วนสนับสนุนให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้มีโอกาสชี้แจง เสนอปัญหา โดยมีหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่ผู้คนในสังคมเห็นสภาพปัญหาที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม (ชูชัย ศุภวงศ์ 2541 : 165) และจากการที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงาน/องค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เกิดขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจ และมีความตั้งใจที่จะนำปัญหาที่พวกตนได้รับผลกระทบไปสู่ภาครัฐซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือได้ จึงถือว่าเป็นบทบาททางการเมืองในรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้ การยื่นหนังสือร้องเรียนดังกล่าวมีหลายช่องทางด้วยกัน ทั้งการยื่นหนังสือร้องเรียนผ่านหน่วยงานของภาครัฐในระดับพื้นที่ ไปสู่ในระดับจังหวัด ระดับกรม กระทรวง รวมถึงร้องเรียนผ่านตัวแทนของรัฐบาลโดยตรง อย่างไรก็ตามบทบาททางการเมืองของประชาชนย่อมต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญบางประการที่เอื้อต่อการมีบทบาททางการเมืองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

4.1.3 การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน

สำนักราชเลขาธิการและสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องฎีการ้องทุกข์ของประชาชนได้ใช้พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบวิธีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา พ.ศ. 2457 ซึ่งฎีกาที่ประชาชนจะทำการทูลเกล้าฯ ต่อดองค์พระมหากษัตริย์นั้น มีอยู่ด้วยกันอยู่สองประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 1) ฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ
- 2) ฎีการ้องทุกข์ทั่วไปตามธรรมเนียมปฏิบัติเดิม

สำหรับฎีการ้องทุกข์บางประเภทจะเกี่ยวข้องกับส่วนราชการ ส่วนราชการที่
 น้อมรับที่จะดำเนินการประสานงานเพื่อคลี่คลายปัญหาที่ประชาชนทูลเกล้าฯ ถวายด้วยดี หรือเป็น
 ฎีกาที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขอบเขตอำนาจของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการ
 พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในฐานะที่ทรงเป็นองค์พระ
 ประมุขสูงสุดที่ทรงใช้ พระราชอำนาจในทางอธิปไตยผ่านทุกองค์กรครอบคลุมทุกหน่วยงาน
 ขอบเขตของพระราชอำนาจที่จะทรงพิจารณาฎีกาตามแบบธรรมเนียมเดิมนี่ ซึ่งในส่วนของการยื่น
 ถวายฎีกาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ดังกล่าว เกิดขึ้น 2 ครั้ง ดังนี้

1. ครั้งที่ 1 จากกรณีที่นายคมจักร เกื่อนเอี่ยม และประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัด
 อุดรดิต์ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับที่ดินต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ
 พระบรมราชินีนาถ ณ บ้านห้วยคำ ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิต์ โดยเนื้อหา
 ของฎีกากล่าวว่า ในระหว่าง พ.ศ. 2511-2514 ทางราชการอพยพผู้ร้องกับพวกขึ้นมาจากบริเวณ
 อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ และจัดสรรที่ดินให้อยู่บริเวณสองข้างทางสายแซดเค็ด-เขื่อนดิน ต่อมา
 กรมธนารักษ์ประกาศว่าบริเวณดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุและแจ้งให้ผู้ร้องกับพวกเช่าที่ดิน เห็นว่า
 ไม่ได้รับความเป็นธรรมจึงมีความประสงค์ขอให้ได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินนั้น จึงเป็นฎีการ้อง
 ทุกข์ที่ขอพระราชทานความเป็นธรรม ซึ่งการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานี้เกี่ยวข้องกับส่วนราชการจะต้อง
 เป็นผู้เข้ามาให้การช่วยเหลือในปัญหาของประชาชนโดยตรงสำนักราชเลขาธิการและสำนัก
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ประสานงานส่วนราชการแก่ประชาชนที่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเข้ามา
 ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายคมจักร เกื่อนเอี่ยม (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้
 ยื่นถวายฎีกาต่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่บ้านห้วยคำ” และสอดคล้องกับคำกล่าว
 ของ นายคำ ชันมูล (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ผมกับพวกชาวบ้านได้เดินทางไปยื่น
 ถวายฎีกาฯ ที่บ้านห้วยคำเมื่อหลายปีก่อน เพราะต้องการให้พระองค์ท่านช่วยเหลือพวกเรา”

2. ครั้งที่ 2 กรณีที่นายสมาน รินสาร ขณะดำรงตำแหน่งกำนันตำบลจริม อำเภอท่า
 ปลา กับพวก ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา โดยเนื้อหาของฎีกากล่าวว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจาก
 การก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์จำนวน 4 ตำบล และย้ายที่อยู่อาศัยทำกินมาอยู่ที่หมู่ 1-6 และหมู่ที่ 13
 ตำบลจริม ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ทางราชการไม่สามารถออกเอกสารสิทธิให้ ซึ่งสอดคล้อง
 กับคำกล่าวของ นายสมาน รินสาร (สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้ยื่นถวาย
 ฎีกาฯ ไปยังสำนัก ราชเลขาธิการ เพราะประชาชนที่อพยพจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ได้รับความ
 เดือดร้อนจำนวน 4 ตำบล และได้ย้ายที่อยู่อาศัย และที่ทำกินมาอยู่ที่หมู่ 1-6 และหมู่ที่ 13 ตำบล
 จริม จึงต้องการให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิในที่ราชพัสดุที่ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่ใน
 ปัจจุบัน”

สำนักเลขาธิการให้จังหวัดอุดรดิตถ์รายงานผลการให้ความช่วยเหลือให้สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีทราบ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์ได้มอบหมายให้ที่ทำการปกครองจังหวัด อุดรดิตถ์ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐเป็นผู้นำเรื่องการยื่น ถวายฎีกาฯ บรรจุเข้าเป็นวาระหนึ่งในการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำ ประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐ จังหวัดอุดรดิตถ์ ครั้งที่ 1/2551 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 19 มิถุนายน 2551 ณ ห้องประชุมสวางคบุรี ชั้น 5 ศาลากลางจังหวัด และที่ประชุมมีมติร่วมกันในการ พิจารณาให้ความช่วยเหลือคือ ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณี ที่ประชาชนได้ยื่นถวายฎีกาฯ ร้องทุกข์ขอความเป็นธรรมเรื่องที่ดินทำกิน และมีหนังสือแจ้งสำนัก เลขาธิการคณะรัฐมนตรีให้ทราบว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหามาของ คณะอนุกรรมการฯ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการยื่นถวายฎีกาฯ ถึงแม้จะเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะมี บทบาททางการเมืองโดยสะท้อนความต้องการผ่านไปยังพระองค์ท่านเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ ประชาชนที่เดือดร้อน แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าว จำเป็นต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน มี การส่งปัญหาความต้องการของประชาชนผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับชั้น มีการ พิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นไปในรูปของคณะกรรมการฯ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณาหาทางช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงต้องใช้เวลาในการให้ตรวจสอบ คิดตาม และแก้ไขปัญหามาตามขั้นตอน แต่อย่างไรก็ตามการยื่นถวายฎีกาฯ ก็ถือได้ว่าเป็น ช่องทางหนึ่งที่จะช่วยเร่งรัดการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหามาให้แก่ประชาชนที่ ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์อีกทางหนึ่งด้วย

4.1.4 การรวมตัวกันของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการจัดตั้งเป็น องค์กรภาคประชาชน เพื่อให้มีบทบาทในการยื่นข้อเรียกร้องและข้อเสนอในแนะแก่หน่วยงาน ของรัฐในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าบทบาททางการเมืองขององค์กรภาคประชาชน นับว่าเป็น พลังที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง การสนับสนุนกระบวนการให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ นับเป็นบทบาทที่สำคัญ การที่ประเทศไทย ของเราจะมีความเป็นประชาธิปไตยไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุก 4-5 ปี เพื่อเลือกตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนประชาชนเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยยังหมายถึง ความยุติธรรม ความเสมอภาค และสังคมที่ยั่งยืน การรวมตัวของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจาก การสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และได้รับการจัดสรรพื้นที่ของรัฐ จึงเป็นบทบาทหนึ่งขององค์กรภาค

ประชาชน การรวมตัวกันเป็นองค์กรภาคประชาชนในนามเครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชนเพื่อเข้ามามีบทบาททางการเมืองต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน (องค์กรภาคประชาชน) ถูกผลักดันและจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบไปด้วยประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนและสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ภายใต้แนวความคิดของคณะทำงานโดยมีหลักการ ดังนี้

- (1) เป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งมีประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเข้าเรียนรู้ขั้นตอนและร่วมกันผลักดันการแก้ไขปัญหของประชาชน
- (2) เป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเชื่อมโยงกับทุกคน ทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน เพื่อแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาให้ประชาชน
- (3) เป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งมีความมานะพยายามในการประสานงานและเร่งรัดการทำงานของภาคราชการ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กระทรวง ทบวง กรม ไปจนถึงรัฐบาล

เครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน (ภาคประชาชน) มีหลักในการทำงาน 4 ประการ คือ ภาคราชการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามกฎหมายและนโยบาย ภาคการเมืองมีบทบาทในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายพื้นฐานสำคัญที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ความเป็นปึกแผ่น ความเป็นเอกภาพของภาคประชาชน การดำเนินงาน การประสานงานมุ่งไปสู่การแสวงหาทางออกร่วมกันในหนทางข้างหน้า เพื่อแก้ปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนชาวจังหวัดอุดรดิตถ์อย่างยั่งยืน

เครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน (ภาคประชาชน) ได้มีบทบาทสำคัญต่อการเสนอปัญหา และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ภาครัฐอ้างว่าประชาชนดังกล่าวเข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งในส่วนของประชาชนดังกล่าวมีความต้องการครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุดังกล่าว ซึ่งองค์กรภาคประชาชนดังกล่าวได้เสนอปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา สรุปผลดังนี้

ปัญหาความเดือนของประชาชน

1. ปัญหาที่ 1 ปัญหาประชาชนอพยพจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จัดสรรที่ดินทับซ้อนป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า แม่จริม ในที่อำเภอท่าปลา ให้แก่ประชาชนดังกล่าว

บทบาทขององค์กรภาคประชาชนประสานงานกับผู้รับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงนามในหนังสือเสนอร่างกฎกระทรวงและร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อกันเขตป่าสงวนแห่งชาติให้นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านจังหวัดอุตรดิตถ์

2. ปัญหาที่ 2 ปัญหาประชาชนตำบลร่วมจิตและตำบลท่าปลา อำเภอท่าปลา ขอสิทธิในที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียน ที่ อต 505 และ อต 506 (ทางหลวงแชนด์เคิ้ล-ท่าปลา- เขื่อนคิน)

บทบาทขององค์กรภาคประชาชน

- สร้างความเข้าใจกับประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลอย่างจริงใจและอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง

- ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ อาทิ ธรนารักษ์พื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน เพื่อสรุปการทำงานตามขั้นตอนเสนอต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

- ประสานงานกับสำนักงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ คณะอนุกรรมการการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (พลเอกสุรินทร์ พิภพทอง ซึ่งเป็นประธาน) และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นประธาน) เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเข้ามีส่วนร่วมและรับทราบการพิจารณาของคณะกรรมการแต่ละคณะอย่างต่อเนื่อง

3. ปัญหาที่ 3 ปัญหาประชาชน หมู่ที่ 9 บ้านท่าเรือ ตำบลท่าปลา อำเภอท่าปลา (หมู่บ้านควอี่) เรียกร้องสิทธิที่ดิน

บทบาทขององค์กรภาคประชาชน

- รวบรวมข้อมูลหลักฐานความเป็นมาของชุมชน และรายละเอียดข้อเท็จจริงของผู้ครอบครองที่ดินแต่ละราย

- ยื่นหนังสือและข้อมูลหลักฐานเสนอต่อประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ และคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์

- กำหนดแนวทางการประสานงานและติดตามเร่งรัดการพิจารณาของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ

4. ปัญหาที่ 4 ปัญหาประชาชนดั้งเดิมบ้านหนองย่ำรำ หมู่ที่ 6 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา ครอบครองที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยทับซ้อนที่สาธารณประโยชน์ (ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ไทย-เยอรมัน)

บทบาทขององค์กรภาคประชาชน

- ประสานงานนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านและกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในการตรวจสอบการครอบครองที่ดินดังกล่าวของประชาชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเสนอให้กับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตต์ (กบร.จ.อุดรดิตต์) เพื่อพิจารณาสอบสวนสิทธิการครอบครองที่ดินตามขั้นตอนต่อไป

5. ปัญหาที่ 5 ปัญหาประชาชน หมู่ที่ 10, 11, 12 ตำบลจรม อำเภอท่าปลา อพยพจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านจัดที่ดินทับที่ประชาชนดั้งเดิม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. จัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน ติดตามการดำเนินงาน ทั้งในส่วนจังหวัด ระดับกรม กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนถึงแนวนโยบายของรัฐบาล

2. ขอความอนุเคราะห์ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตต์ในฐานะประธาน กบร. จังหวัดอุดรดิตต์ แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดินระดับอำเภอ ซึ่งควรประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอ (ประธาน) ปลัดอำเภอ หัวหน้าอุทยานสำนักอนุรักษ์พื้นที่ สำนักงานที่ดินสาขา หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในอำเภอ

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากพื้นที่ที่มีปัญหาที่ดิน

- ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ได้รับความเดือดร้อนฯ จากทุกหมู่บ้านที่มีปัญหาที่ดิน

- ปลัดอำเภอ หรือผู้ที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นเลขานุการ

3. การประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยให้คณะทำงานระดับอำเภอเกิดความเข้าใจ เห็นเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันในการที่จะแก้ปัญหาดินที่เป็นปัญหาสำคัญของชาวบ้านและเป็นเรื่องที่ส่งผลต่อเรื่องอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจะทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ท้องที่ ท้องถิ่น และชุมชน ไม่ใช่ภาระของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยอาจเชิญคณะทำงานในพื้นที่ที่ทำมาแล้วมาให้ข้อมูลหรือไปดูงานในพื้นที่จริง

4. ให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวบ้านผู้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งการดำเนินงานอาจต้องทำหลายครั้ง ทั้งการประชุมที่เป็นทางการ เช่น ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน การกระจายข่าวสร้างความเข้าใจในเวทีการประชุมต่าง ๆ งานพิธีตามงานประเพณีต่าง ฯลฯ เพื่อ

สร้างความเข้าใจในขั้นตอนการทำงาน และให้แต่ละหมู่บ้านมีคณะทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยมีองค์ประกอบที่หลากหลายอย่างน้อยหมู่บ้านละ 5 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโส ที่รู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี ชาวชนที่รู้เรื่องคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ผู้ถือครองที่ดิน ฯลฯ

5. รวบรวมข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้ในการทำงาน เช่น ข้อมูลครัวเรือนที่ทำกินในเขตอุทยานและป่าสงวน แผนที่ แนวเขต พื้นที่ระวาง โฉนดที่ดิน ข้อมูลผู้เดือดร้อนที่เคยแจ้งไว้กับอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1) การประกาศให้ผู้ถือครองครองที่ดินในพื้นที่ประกาศเขตอุทยาน ป่าสงวน มาแจ้งข้อมูลต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2) การออกประกาศอำเภอ ให้ผู้เดือดร้อนมีปัญหาที่ดินได้มาแจ้งข้อมูลที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือทีมงานอาสาสมัครของแต่ละหมู่บ้าน โดยกำหนดช่วงเวลารับแจ้งให้ชัดเจน

จะเห็นได้ว่า องค์กรภาคประชาชนมีการเชื่อมประสานกันกับหน่วยงานของรัฐ โดยที่ องค์กรภาคประชาชนจะเป็นกลางในการนำปัญหา ข้อเสนอแนะ ไปสู่หน่วยงานภาครัฐ และนำข้อเท็จจริงที่ภาครัฐนำเสนอและการปฏิบัติไปสู่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับคำกล่าวของนายสมศักดิ์ ชุ่มแจ่ม (สัมภาษณ์ วันที่ 1 มิถุนายน 2553) ซึ่งกล่าวว่า “องค์กรภาคประชาชนมีบทบาทในเรื่องการประสานงานในระดับพื้นที่” องค์กรภาคประชาชนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อภาครัฐให้ความสำคัญโดยการเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาชนดังกล่าวเข้าร่วมในที่ประชุมของคณะกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุ หมายเลขทะเบียน ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และจากการสังเกตการณ์ในที่ประชุมคณะกรรมการดังกล่าว เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2553 ณ ห้องประชุมสว่างคนูรี ศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ผ่านมามีพบว่า ประชานในที่ประชุม คือ พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง และคณะกรรมการในที่ประชุม เปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรภาคประชาชน รวมถึงนายบุญส่ง ไคร้แค ผู้ประสานงานองค์กรภาคประชาชน มีโอกาสชี้แจงถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทำให้นายบุญส่ง ไคร้แค รู้สึกพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากขึ้น ทั้งนี้เพราะนายบุญส่ง ไคร้แค มีโอกาสได้เข้าร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตรวจการพิสูจน์สิทธิที่ดินในพื้นที่ที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ และรู้สึกพอใจที่หน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อแจ้งปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

กล่าวได้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน มีบทบาททางการเมืองมากยิ่งขึ้น ขอมนำมาสู่การต่อสู้และขัดแย้งกับกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการแสวงหารักษาอำนาจทางการเมือง

เมือง เศรษฐกิจ สังคม ทวีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยที่เป็นการต่อสู้เคลื่อนไหวและความขัดแย้งบนพื้นฐานความแตกต่างด้านอุดมการณ์และการเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา ภาคประชาชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างขบวนการหรือองค์กรภาคประชาชนขึ้นมา เพื่อจะทำหน้าที่กลุ่มพลังที่คานอำนาจกลุ่มทุนทั้งในและนอกรัฐ คานอำนาจสื่อ คานอำนาจรัฐ ตลอดจนอำนาจเหนือรัฐ เพื่อให้เกิดความชอบธรรม ความยุติธรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต รวมทั้งการกระจายผลประโยชน์ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมต่อภาคประชาชนมากที่สุด โดยทั้งนี้ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน มีแนวทางการเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งสร้างจิตสำนึกคนในประเด็นผลประโยชน์ของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อม การคัดค้านโลกาภิวัตน์ ตลอดจนการเคารพอำนาจอธิปไตยในวิถีชีวิตตัวตนของชุมชนบุคคล ดังนั้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองจึงมีความสัมพันธ์ ปะทะสังสรรค์ แทรกซึมซึ่งกันและกันตลอดจนขัดแย้งพื้นที่สาธารณะช่วงชิงอำนาจผลประโยชน์ ทรัพยากร อุดมการณ์ ตลอดจนทางเลือกของการพัฒนา กับหน่วยทางสังคมภาคต่างๆ

ดังนั้น องค์กรภาคประชาชนถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจากการที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เป็นองค์กรที่เป็นเอกภาพ มีวิธีการ มีขั้นตอน มีแบบแผนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ดิน เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานทั้งฝ่ายรัฐและประชาชนเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภออมลาคาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าสถานการณ์ทางสังคมและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย (สุรปริษา ลาภบุญเรือง 2530 : 65-67)

4.1.5 การส่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตต์ (กบร. จังหวัดอุดรดิตต์)

ตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมกำหนดให้ส่วนราชการจะต้องจัดหาหรือสนับสนุนกลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น ดังความในมาตรา 78 (5) ซึ่ง บัญญัติให้รัฐต้อง “ จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและ การให้บริการ สาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน” และในมาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วน

ร่วมในเรื่องต่าง ๆ อย่างครบวงจรเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ จนถึงการติดตามตรวจสอบ

จากกรณีที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ประชาชนจากที่อื่น ๆ ตลอดจนทายาทพี่น้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และพยายามต่อต้าน ร้องเรียนขอกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุดังกล่าว โดยต้องการให้ทางราชการนำที่ราชพัสดุมาจัดสรรให้กับประชาชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทางราชการได้พยายามทำความเข้าใจและเข้าดำเนินการสำรวจข้อเท็จจริงในการถือครองที่ดินราชพัสดุทั้ง 2 แปลง ของประชาชนดังกล่าวมาโดยตลอด จนกระทั่งใน พ.ศ. 2541 เจ้าหน้าที่ของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ดำเนินการสำรวจจริงวัดจัดทำแผนที่รายละเอียดการทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุอีกครั้ง ปรากฏว่ามีประชาชนเข้าครอบครองการทำประโยชน์อยู่ในที่ราชพัสดุดังกล่าว จำนวน 710 ราย แต่ก็ยังมีอาจดำเนินการแก้ไขปัญหา ประกอบกับประชาชนรวมตัวกันร้องเรียนต่อทางราชการอีกหลาย ๆ ครั้ง จนใน พ.ศ. 2546 มีการนำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาย ในรูปของคณะกรรมการ โดยในส่วนของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กบร. จังหวัดอุตรดิตถ์) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นประธาน ที่มีคุณสมบัติตรงกับโครงสร้างเดิมที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) กำหนด มิได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐแต่อย่างใด

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2547 คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) มีคำสั่งที่ 2/2547 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาคาการ ถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีประชาชนขอให้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองในเขตที่ราชพัสดุ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีพลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง เป็นประธาน คณะอนุกรรมการ และเดินทางมาประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ 1/2551 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2551 ณ ห้องประชุมสว่างบุรี ศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ และที่ประชุมมีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการ สร้างเขื่อนสิริกิติ์ และไม่สามารถเข้าทำกินในที่ดินแปลงจัดสรรของนิคมสร้างตนเองถ้านานด้วย เหตุผลต่าง ๆ

จากการประชุมคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาคาการถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในวันดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการเปิดโอกาสให้ประชาชนส่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมใน

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และมีการแต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานต่าง ๆ ดังนี้

1. คำสั่งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 1/2547 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2547 ได้แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (นางสาววิภา เตชะภู และกำนันทุกตำบลในพื้นที่พิพาท) เป็นคณะทำงานตรวจสอบสถานภาพของราษฎรและรูปแปลงที่ดินที่ราษฎรถือครอง โดยมีนายสุรัชย์ พึ่งจิตต์ตน รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นประธานคณะทำงาน มีหน้าที่ดังนี้

1.1 ดำเนินการตรวจสอบและสอบสวนสถานภาพของราษฎรทุกรายที่อยู่อาศัยในเขตที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา ว่าเป็นบุคคลที่อยู่อาศัยมาก่อนที่ดินดังกล่าวก่อนที่จะมีสถานะเป็นที่ราชพัสดุฯ

1.2 ตรวจสอบรูปแบบที่ดินที่กรมธนารักษ์ได้จัดทำไว้เมื่อ พ.ศ. 2541 ให้ถูกต้องและเป็นจริงในปัจจุบัน ทั้งรายชื่อผู้ถือครอง ขนาดพื้นที่และเขตที่ดินแต่ละแปลง

1.3 ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

1.4 ปฏิบัติอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุฯ มอบหมาย

1.5 รายงานผลการดำเนินการและเสนอแนะแนวทางต่อคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุ อนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 2/2547 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547 แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เป็นคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ อต 506 ภายใน 30 วัน

2. คำสั่งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 2/2547 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547 แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เป็นคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 โดยมีพลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง เป็นประธานอนุกรรมการ

3. คำสั่งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ 1/2550 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2550 แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าร่วมเป็นคณะทำงานตรวจสอบราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยมี รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธาน มีหน้าที่ดังนี้

3.1 ตรวจสอบข้อเท็จจริงการได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ของราษฎรที่ถือครองทำประโยชน์อยู่ในเขตที่ราชพัสดุ หมายเลขทะเบียน ที่ อด 505 และ 506

3.2 สอบสวนข้อเท็จจริงการที่ราษฎรตามข้อ 3.1 ไม่สามารถเข้าทำกินในพื้นที่นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านได้

3.3 สำรวจที่ดินในเขตนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านในส่วนที่ราษฎรไม่สามารถเข้าทำกินได้

3.4 ประสานงานและเชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงและส่งมอบเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ

3.5 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ประธานอนุกรรมการฯ มอบหมาย

3.6 ให้รายงานผลพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อคณะอนุกรรมการฯ ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งนี้

4. คำสั่งจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ 1296/2551 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2551 แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (แปลงหมายเลขทะเบียนที่ อด 505 และ อด 506) โดยมีนายอำเภอท่าปลา เป็นประธานคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เป็นกรรมการฝ่ายอำนวยการ (ปรับปรุงคำสั่งจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ 729/2552 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2552) และแบ่งคณะกรรมการเดินสำรวจ รวม 3 ชุด ซึ่งประกอบไปด้วย ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบล เป็นหัวหน้าชุด และมีตัวแทนราษฎร (ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ) เป็นผู้รับผิดชอบประจำชุดเดินสำรวจในแต่ละตำบล ซึ่งมีหน้าที่ดังนี้

4.1 จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เป็นรายกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย และติดประกาศให้ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ ทราบก่อนการเดินสำรวจอย่างน้อย 7 วัน เพื่อให้ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ ตรวจสอบความถูกต้องและรอรับการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

4.2 เดินสำรวจตรวจสอบข้อมูล โดยให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

4.3 รวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐาน และสรุปข้อมูลผลการดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่รับทราบคำสั่งแล้วรายงานให้คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการทราบภายในระยะเวลาที่กำหนด

4.4 หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุดรดิตถ์)

5. คำสั่งคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ที่ 1/2552 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2552 แต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยมีปลัดอำเภอท่าปลาผู้ได้รับมอบหมายเป็นประธาน มีหน้าที่ดังนี้

5.1 ตรวจสอบข้อเท็จจริง รายละเอียด ความเป็นมาของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ แล้วบันทึกถ้อยคำรายละเอียด หลักฐานดังกล่าว รวบรวมสรุปนำเสนอคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการฯ

5.2 จัดทำเอกสารหลักฐานประกอบข้อเท็จจริง รายละเอียดของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

5.3 หน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการฯ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการแต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการและคณะทำงานในชุดต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง เพราะการทำงานต้องอาศัยความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบายจากภาครัฐ ไปสู่การปฏิบัติให้ตอบสนองกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสะท้อนปัญหาของประชาชนในพื้นที่กลับไปสู่ภาครัฐ หรือผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการพิจารณาการแก้ไขปัญหา รวมถึงนักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปได้อย่างดี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่สนับสนุนบุคลากร และงบประมาณในการสำรวจตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินการในรูปของคณะทำงานและคณะกรรมการถือเป็นการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานในหลักการของประชาธิปไตย ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความรู้ มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุและผลในการค้นหาความจริงออกมาเป็นข้อตกลงที่มีหลักเกณฑ์ ตลอดจนสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขของส่วนร่วมได้ มนุษย์มีความเป็นอิสระและมีเสรีภาพที่จะสามารถเลือกใช้ชีวิตของตนในการ ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และจะต้องรับผิดชอบในการกระทำอย่างนั้นของตนเอง ด้วย ขอมรับว่ามนุษย์ มีความเท่าเทียมกันทั้งทางกฎหมายและทางการเมือง กล่าวคือ กฎหมายคุ้มครองคนทุกคนเหมือนกัน ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกันโดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือยากดีมีจนอย่างไร อำนาจทางการปกครองของรัฐ เกิดขึ้นจากการให้ความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง การตัดสินใจปัญหาสำคัญของสังคมมาจากประชาชน โดยมอบหมายให้ตัวแทนดำเนินการแทนตน เพราะทุกคนไม่สามารถจะตัดสินใจปัญหาทุกเรื่องได้โดยตรง (เอกสารกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง 2532 : 22-23) และสอดคล้อง

กับคำกล่าวของนายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “ปัจจุบันภาครัฐให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากประชาชน โดยเฉพาะการให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ (กปร.จังหวัดอุดรดิตต์)” และสอดคล้องกับคำกล่าวของนายไพบูลย์ โรจนะวิชานนท์ (สัมภาษณ์ วันที่ 14 มิถุนายน 2553) ที่ให้การสนับสนุนในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยกล่าวว่า “การให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับภาครัฐ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกดื้อ ที่แกนนำชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบร่วมเป็นกรรมการในการตรวจสอบบุคคล กลุ่มต่าง ๆ (3 กลุ่ม) เพื่อความชัดเจน และเป็นธรรม” นอกจากนี้ยังมีผู้ให้การสนับสนุนคำกล่าวของบุคคลทั้งสอง คือ นายสมศักดิ์ ชุ่มแจ่ม (สัมภาษณ์ วันที่ 1 มิถุนายน 2553) ที่กล่าวว่า “การให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับภาครัฐ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกดื้อที่สุด”

นอกจากนี้ นายสายัญ โชติกรณ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “การให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับภาครัฐ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกดื้อ และว่ากันตามข้อเท็จจริง” สอดคล้องกับคำกล่าวของเออวิน (Erwin 2534 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานองค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย กระบวนการที่ทุกฝ่ายควรเข้าร่วมตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตระหนัก รับรู้และเรียนรู้การปรับเปลี่ยนร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ประกอบกับปริญญา เทวานฤมิตรกุล กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง การปกครองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจธิปไตยแทนตนด้วย มิใช่เพียงมีอำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมใน

กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด แนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา (วัชรวิไล 2545 : 62)

จากการวิเคราะห์จะพบว่า การที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าไปมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการ/คณะทำงานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในระดับการให้ข้อมูล ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้อง และระดับความร่วมมือ โดยที่ประชาชนนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมถึงการเข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 การส่งตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานตรวจสอบราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในระดับการร่วมมือ โดยมีกิจกรรมที่คณะกรรมการกำหนดขึ้นในการเดินสำรวจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง การให้อำนาจประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมอำนาจประชาชนตามหลักการมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน

จากการสังเกตการณ์พบว่า การประชุมของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2551 ณ ห้องประชุมสวางคบุรี ศาลากลางจังหวัดอุดรดิตถ์ มีประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าร่วมการประชุมเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ เพราะมีการซักถามความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะ รวมถึงสรุปผลการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ให้ที่ประชุมได้รับทราบ จนเป็นที่พอใจแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ดังกล่าว

หากวิเคราะห์แล้วจะพบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมถือเป็นเวทีหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนเอง อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การแสดงออกของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในที่ประชุมคณะทำงานคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพโดยการพูด การอภิปราย รวมถึงการพิมพ์ข้อความ (จรรยาสุภาพ 2534 : 34) เสนอต่อที่ประชุมในการพิจารณาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

4.1.6 การเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิ ในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าไปมีบทบาทสำคัญที่รัฐเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิได้รับข้อมูลที่แท้จริงจากภาครัฐ ประชาชนสามารถยืนยันในสิทธิของตนและได้รับการตรวจสอบสิทธิจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบด้วยกัน กระบวนการดังกล่าวถือว่าเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่าย และเป็นกลไกการตรวจสอบสิทธิที่มีความสุจริตและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกา และการดำเนินงานที่เปิดเผยมองตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรีเป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ (ปรัชญา เวสารัชช์ 2542 : 45)

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกำหนดให้มีการจัดการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ โดยให้ประชาชนที่เข้าไปใช้พื้นที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 มาร่วมประชุม ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย คณะกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐาน สอดคล้องกับคำกล่าวของนางวิภา เตชะภู (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ซึ่งกล่าวว่า “ได้ร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดิน โดยร่วมทุกเวทีประชุม เพื่อทำความเข้าใจกับราษฎรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการตรวจสอบสิทธิของราษฎรที่จัดสรรให้และทำประโยชน์ไม่ได้เพราะอะไร” คณะกรรมการฯ ดังกล่าวมีการประชุมเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2551 จากการประชุมคณะกรรมการฯ ร่วมกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ปรากฏว่า ตัวแทนประชาชนยังมีความคลาแคลงใจ และต้องการให้มีการแก้ไขบัญชีรายชื่อ และ หรือพื้นที่การครอบครองทำประโยชน์ โดยขอให้ทำการสำรวจใหม่ทั้งหมด ที่ประชุมมีการพิจารณาอย่างกว้างขวาง ในที่สุดสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์นำเสนอแนวคิดในการจัดทำรายละเอียดและข้อมูลพื้นฐานจากการมีส่วนร่วม โดยนำบัญชีรายชื่อประชาชนผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุที่ได้รับความเห็นชอบ

เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2553 ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนส่วนราชการ เช่น นายอำเภอท่าปลา ปลัดอำเภอท่าปลา ธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ ผู้แทนผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์เขตที่ 1 และ 2 และตัวแทนประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และผู้เข้าร่วมประชุมมีบทบาทในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจนสามารถแบ่งประชาชนที่เข้าใช้พื้นที่ราชพัสดุแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านครบ 15 ไร่ แต่ไม่สามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ได้ หรือได้รับการจัดสรรที่ดินครบ 15 ไร่ แต่ทำประโยชน์ได้บางส่วนก็ให้ดำเนินการถอนสภาพที่ราชพัสดุ เพื่อให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่ประชาชนในส่วนที่ยังขาดให้ครบจำนวนเนื้อที่ 15 ไร่ ตามเจตนารการจัดที่ดินทำกินให้กับประชาชน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์ก่อน พ.ศ. 2502 ให้ดำเนินการนำเข้าสู่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์ (กบร.) เพื่อพิสูจน์สิทธิตามมาตรการของ กบร.

กลุ่มที่ 3 ประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์หลัง พ.ศ. 2502 ให้ดำเนินการจัดให้เข้าตามระเบียบของทางราชการ

นอกจากการแสดงบทบาทดังกล่าวทั้ง 6 ประการที่กล่าวมาข้างต้น ประชาชนยังมีบทบาทอื่น ๆ เช่น ติดตามความเคลื่อนไหว ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ การรับฟังคำชี้แจงความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาฯ สอดคล้องกับคำกล่าวของนางมาลัย น้อยชั้น (สัมภาษณ์ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการบุกรุก ที่ราชพัสดุแปลง 505 และแปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการประชุมรับฟังคำชี้แจงความคืบหน้าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ”

จากความพยายามในการเข้าไปมีบทบาทของประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหามาจากการเรียกร้องกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ราชพัสดุที่ประชาชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ที่ผ่านมา มีหลายฝ่ายที่ต้องการเคลื่อนไหว ผลักดัน ทดลอง และเสนอแนวทางต่าง ๆ แต่ภาครัฐยังไม่ให้ความสนใจกับปัญหาเท่าที่ควร สอดคล้องกับคำกล่าวของนายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “เดิมภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาราษฎรผู้ได้รับผลกระทบ มิได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เพราะภาครัฐเองมิได้เปิดโอกาสให้ราษฎรผู้ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาจึงไม่ประสบผลสำเร็จ และทำให้ราษฎรไม่พอใจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว” ต่อมาเมื่อมีการเรียกร้อง ผลักดันและเสนอแนวคิดให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ กับภาครัฐ ทำให้ภาครัฐเริ่มให้ความสนใจกับปัญหาดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ปฏิบัติการของรัฐที่แสดงออกมาโดยการนำปัญหาไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอน การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ ซึ่ง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ชี้แจงข้อเท็จจริง ถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของนายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “ปัจจุบันภาครัฐ

ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะการให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จากความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา 30 กว่าปี ประชาชนพยายามแสดงบทบาทของตนเองและกลุ่มเพื่อสะท้อนให้ภาครัฐเห็นถึงปัญหา และต้องการให้ภาครัฐแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นรูปแบบ วิธีการแสดงบทบาทของประชาชนที่ได้รับบทบาทขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การเมืองที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนที่ต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตน และรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทของตนเอง ตามสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน โดยไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น ย่อมทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการวิเคราะห์จะเห็นว่าบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบอยู่บนพื้นฐานของการแสดงบทบาทตามสิทธิของตน ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการต่อต้านเรียกร้องโดยสันติวิธี (วิทยา นภาศิริกลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ 2530 : 305) ซึ่งการทำความเข้าใจเรื่องบทบาททางการเมืองนั้น จะต้องทราบถึงเรื่องสิทธิหน้าที่ และความสำนึกทางการเมือง ตลอดจนมีความเข้าใจถึงพรรคการเมือง รวมไปถึงกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมไทยและอิทธิพลต่อระบบการเมืองการปกครอง เช่น กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ระบบราชการ รวมทั้งการแสดงประชามติ หรือมติมหาชน หรือการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ และจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อาทิ “หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเฉพาะมาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และมาตรา 69 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายที่บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพนั้น

เมื่อบุคคลมีสิทธิและมีเสรีภาพตามกฎหมายกำหนด บุคคลก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตน เพราะสิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กัน บุคคลมีสิทธิตามกฎหมายซึ่งถือว่ามีประโยชน์แก่ตนเอง บุคคลมีเสรีภาพตราบใดที่ไม่ไปละเมิดสิทธิอันชอบธรรมของคนอื่น สิทธิเสรีภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีอิสระในการกระทำได้ โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ในทางกลับกัน เมื่อสังคมคุ้มครองบุคคลได้มีสิทธิเสรีภาพแล้ว

บุคคลก็จำเป็นต้องมีหน้าที่ต่อสังคม หรือช่วยเหลือส่วนรวมด้วยจึงจะทำให้ประเทศชาติเป็น
ปึกแผ่น มีความสุข มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอันจะเป็นผลดีต่อบุคคลทุกคนนั่นเอง

ดังนั้น การประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ถือว่าเป็น
กระบวนการหนึ่งที่สำคัญเพราะประชาชนที่เข้าบุกรุกหรือทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุมีจำนวนมาก
การประชุมประชาคมเป็นขั้นตอนการกลั่นกรองบุคคลที่มีสิทธิในที่ดินของรัฐ โดยการตรวจสอบ
สิทธิกันเองของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการประชุม
เท่านั้น ประชาชนที่ร่วมประชุมประชาคมย่อมมีมติร่วมกันในการตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่ตนพึง
ได้รับ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้
ดังกล่าว เป็นการดำเนินการที่ ยึดหลักการของประชาธิปไตย ที่คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และ
ความเสมอภาค และการประชุมประชาคมยังเป็นเวทีที่ประชาชนมีโอกาสเสนอปัญหาความ
ต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาผ่านตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง
ประชาคมกับกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชน กรณีอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า
ประชาคมระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชนอยู่ในเกณฑ์สูงมาก เพราะปัญหาความต้องการของประชาชนจะผ่านการประชุม
ประชาคมในหมู่บ้านเสนอปัญหาความต้องการแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผ่านตัวแทน
กลุ่มต่าง ๆ เข้าสู่การประชุมในระดับประชาคมตำบล และอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนใน
ชุมชนย่อมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าคนต่างถิ่น การทำให้ชุมชนรู้จักการ
แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยภาครัฐเป็นหน่วยงานเสริมด้วยงบประมาณบางส่วน (อำพร กุดแถลง
2547 : บทคัดย่อ)

4.2 ผลกระทบจากจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการ สร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่า ปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ปัจจัยทางการเมืองที่สำคัญที่นำไปสู่บทบาททางการเมืองของประชาชนในการ
เรียกร้องขอเอกสารสิทธิในที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
ประกอบไปด้วย

1) ชนชั้นนำทางการเมืองของชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่เหนือเขื่อนสิริกิติ์มีบทบาทต่อ
การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ซึ่งแต่เดิมประชาชนมีการอยู่ร่วมกัน
เป็นกลุ่ม บริเวณริมแม่น้ำน่าน โดยมีผู้นำซึ่งเรียกว่า “ผู้ใหญ่บ้าน” ในขณะนั้น เป็นผู้ที่มีบทบาททาง
การเมืองการปกครองและได้รับการยกย่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน บทบาทของผู้นำจึงมี

ความโดดเด่น โดยเฉพาะการตัดสินใจของผู้นำในขณะนั้น หากเป็นไปในทิศทางใดย่อมที่จะได้รับการตอบสนองจากลูกบ้าน และการตัดสินใจที่ประชาชนได้เลือกที่คิด ทำกินที่รัฐได้จัดสรรให้เพื่ออพยพประชาชนไปอยู่ ณ เขตพื้นที่อำเภอท่าปลา จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้นำมีบทบาทในการจูงใจให้บุคคลอื่นมีความเห็นคล้อยตามที่ผู้นำได้เสนอ

2) เติมลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยประการหนึ่งคือไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมถึงการยอมรับในอำนาจนิยมของความเป็นข้าราชการ นั่นคือการที่ประชาชนโดยทั่วไปมองว่าข้าราชการเป็นชนชั้นนำ เมื่อข้าราชการแนะนำหรือชักจูงไปในทางใดประชาชนจึงมักปฏิบัติตามโดยไม่ได้แย้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยที่ไม่ได้แสดงออกทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิของตน

การมีส่วนร่วมและการแสดงออกตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 มีการพัฒนามาจากยุคของอำนาจเผด็จการรัฐมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารประเทศ การกำหนดนโยบายใด ๆ ย่อมเป็นไปในทิศทางเดียวคือ จากบนสู่ล่าง หรือจากการที่รัฐมีการกำหนดนโยบายผ่านส่วนราชการต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกระทรวง ทบวง กรม และมายังจังหวัด อำเภอ รวมถึงในพื้นที่ การตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์จึงเป็นการผูกขาดอำนาจให้แก่รัฐเป็นผู้ตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว ประชาชนต้องปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐได้กำหนดให้มีขึ้น การแสดงบทบาทของประชาชนแต่เดิมจึงถูกเพิกเฉยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 จึงเป็นที่มาของการเปิดโอกาสและการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น ประชาชนเริ่มมีส่วนร่วมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองตามสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายสาชัญ โชติกรณ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “แต่ก่อนประชาชนไม่ค่อยกล้าที่จะเสนอปัญหาให้กับรัฐได้ทราบ ไม่กล้าเรียกร้องต่อรัฐในการแก้ไขปัญหา แต่เมื่อรัฐธรรมนูญฯ ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ชาวบ้านเริ่มที่จะแสดงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือพวกเขา เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของคณะกรรมการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่ดินของจังหวัด (กบร.จังหวัด) เป็นต้น” และสอดคล้องกับคำกล่าวของนายเกรียงศักดิ์ นิยมสืบ (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ภาครัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ธนารักษ์พื้นที่ ฝ่ายปกครอง ภาคประชาชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยแก้ไขปัญหาในรูปของคณะกรรมการ” สอดคล้องกับคำกล่าวของนายสภา จันทร์กระจำง (สัมภาษณ์ วันที่ 18 พฤษภาคม 2553) ว่า “ในส่วนของภาครัฐต้อง

รับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และในส่วนของประชาชนต้องยอมรับกติการ่วมกันในการแก้ไขปัญหา โดยหากตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ท่านเป็นผู้มีสิทธิที่ย่อมได้รับสิทธิ และหากเป็นผู้ขาดคุณสมบัติ ไม่มีสิทธิในที่ดินก็ย่อมต้องยอมรับในกติกาที่กำหนด จึงจะทำให้ปัญหาดังกล่าวคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น”

หลักความคุ้มค่าซึ่งเป็นการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ซึ่งหลักความคุ้มค่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายใด ๆ ของรัฐ สอดคล้องกับหลักการทั่วไปในเรื่องของประโยชน์ของเขื่อน ซึ่งก็คือเพื่อผลิตไฟฟ้าสำหรับใช้ตามบ้านและใช้ในอุตสาหกรรม เพื่อกักเก็บน้ำไว้สำหรับจ่ายไปสู่พื้นที่การเกษตร รองรับน้ำในฤดูน้ำหลาก เพิ่มการจ้างงานในช่วงการก่อสร้างเขื่อน ขยายบริการชุมชน และเป็นแหล่งจับปลา และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ในขณะที่เดียวกันภาครัฐก็ได้ศึกษาถึงปัญหาที่ตามมาอันเกิดจากการสร้างเขื่อน เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การอพยพคนออกจากพื้นที่สร้างเขื่อน เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ นายพิชัย ปาปะลิต (สัมภาษณ์ วันที่ 18 พฤษภาคม 2553) กล่าวว่า “การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ต้องอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาประกอบ แต่สิ่งที่สำคัญคือต้องเคารพในสิทธิของประชาชนที่พึงได้รับเป็นหลักสำคัญ” และมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของนายพล คำเทพ (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ข้าพเจ้ามีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเข้าร่วมประชุม ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และควรมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงในการให้เอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าวด้วยความเป็นธรรม...”

จากบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังเขื่อนสิริกิติ์ เป็นบทบาททางการเมืองที่อยู่ในความสนใจของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ถือเป็นนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จนกลายมาเป็นประเด็นปัญหาที่นำมาสู่การเรียกร้องของประชาชนเพื่อให้ภาครัฐแก้ไขปัญหาจากนโยบายของรัฐ โดยประชาชนที่ได้รับผลกระทบแสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การชุมนุมเรียกร้อง การมีหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานภาครัฐ การยื่นถวายฎีกา การรวมตัวกันของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อเข้ามามีบทบาทในการเสนอปัญหาและแก้ไขปัญหา ดังกล่าวร่วมกับภาครัฐ รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) เป็นต้น หากพิจารณาแล้วจะพบว่า บทบาททางการเมืองดังกล่าว ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นไปตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเรียกร้องสิทธิของตนซึ่งเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย บทบาททางการเมืองของประชาชนที่

ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สามารถแยกผลกระทบออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ผลกระทบภายนอกกลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วยผลกระทบทางด้านการเมือง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบทางด้านสังคม และส่วนที่สอง ผลกระทบภายในกลุ่ม ประกอบไปด้วยผลกระทบทางด้านการเมือง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบทางด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 ผลกระทบภายนอกกลุ่ม

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หากพิจารณาผลกระทบภายนอกกลุ่ม หรือหมายถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกกลุ่มของผู้ได้รับผลกระทบแล้ว สามารถแบ่งผลกระทบภายนอกกลุ่มได้ 3 ด้าน คือ

4.2.1.1 ผลกระทบทางด้านการเมือง

4.2.1.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

4.2.1.3 ผลกระทบทางด้านสังคม

ดังนั้น บทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายนอกกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 ผลกระทบทางด้านการเมือง

บทบาททางการเมืองของผู้ได้รับผลกระทบสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ หรือความต้องการร่วมกันของกลุ่มในการผลักดันให้ภาครัฐเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์อันเป็นผลจากนโยบายของรัฐที่เกิดขึ้น เป็นเวลาหลายสิบปีที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเรียกร้องสิทธิ และส่งผ่านมายังรุ่นลูกรุ่นหลาน แต่การเรียกร้องของประชาชนก็ยังไม่เป็นที่ยุติ จนทำให้เกิดรูปแบบของบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งนี้ ผลกระทบทางด้านการเมืองที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1. ภาครัฐมีการนำปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มาประชุมและพิจารณาหาทางแก้ไข

จากบทบาททางการเมืองที่ประชาชนได้แสดงออกมา ส่งผลให้ประชาชนอำเภอท่าปลาเริ่มมีความตื่นตัวมากขึ้น โดยที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ประชาชนแสดงให้เห็นว่าเมื่อประชาชนมีความหวังขึ้นมีความต้องการมากขึ้นในสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต เนื่องจากสังคมมีความเจริญขึ้น จะส่งผลให้ประชาชนเรียกร้องต่อระบบการเมืองให้ตอบสนองความต้องการของคนที่เพิ่มมากขึ้น จุดนี้

เองที่ทำให้ประชาชนเริ่มต้นตัวทางการเมืองและผลักดันตนเองให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตัดสินใจตามความต้องการของตัว ซึ่งในช่วงแรกที่ประชาชนเริ่มแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อภาครัฐที่ได้ประกาศว่าพื้นที่ที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งไม่สามารถครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวได้ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างประชาชนกับภาครัฐ นำมาซึ่งการเรียกร้องสิทธิต่อรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งภาครัฐเองเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ภาครัฐให้ความสนใจต่อปัญหาที่ประชาชนเรียกร้องมากยิ่งขึ้น การชี้แจงทำความเข้าใจแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาต่อภาครัฐ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 จากกรณีที่นายคมจักร เกื่อนเอี่ยม กับพวกนำหนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรียขอให้ทางราชการพิจารณาแก้ไขความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในการจัดที่ดินของนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านเพื่อทดแทนที่ดินของราษฎรที่อพยพมาจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้ เนื่องจากทับซ้อนกับที่ดินราชพัสดุนั้นส่งผลกระทบทางการเมือง โดยในส่วนของรัฐให้ความสำคัญกับข้อเรียกร้องดังกล่าว ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีย มีหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทำการตรวจสอบข้อร้องเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1.1 กรมที่ดินแจ้งผลการพิจารณาจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงของจังหวัดอุตรดิตถ์ ในกรณีข้อร้องเรียนดังกล่าวว่านายคมจักร เกื่อนเอี่ยม เป็นราษฎรในเขตอำเภอท่าปลาได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เข้าไปอยู่ในเขตพื้นที่ที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 (ที่ดินข้างถนนสายแซดเคิ้ล-ท่าปลา-เขื่อนดิน) ซึ่งนำเรื่องดังกล่าวเข้าพิจารณาในที่ประชุมของคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์) และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกของรัฐ (กปร.) แล้ว ซึ่งธนารักษ์และหน่วยงานนิคมสร้างตนเอง ลำน้ำน่าน ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามมติที่ประชุมของ กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์ ครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 จึงไม่สามารถออกโฉนดที่ดินให้ได้ หากยังไม่มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ราชพัสดุและดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ก่อน หรือหากเป็นกรณีโต้แย้งสิทธิการครอบครองที่ราชพัสดุ ก็จะต้องพิสูจน์สิทธิตามหลักเกณฑ์ของ กปร. และต่อคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) มอบหมายให้กรมธนารักษ์พิจารณาถอนสภาพที่ราชพัสดุสองข้างถนนสายดังกล่าว เพื่อให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (ปัจจุบันสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) นำพื้นที่ถอนสภาพดังกล่าวไปดำเนินการจัดสรรให้เฉพาะแก่ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจาก

ผลกระทบของการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ นอกจากนั้นสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ยังประสานงานกับนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านและสำนักงานที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อตรวจสอบราษฎรที่ได้รับผลกระทบและได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง

1.1.2 กรณีที่ประชาชน จำนวน 445 ครอบครัว มีหนังสือร้องเรียนถึงนายอำเภอท่าปลา เพื่อขอให้ทางราชการพิจารณาเพิกถอนที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ อด 505 และ 506 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา ซึ่งอำเภอท่าปลามีหนังสือหารือไปยังจังหวัด และจังหวัดได้มีหนังสือหารือไปยังกรม ธนารักษ์เพื่อให้พิจารณาดังกล่าว ซึ่งกรมธนารักษ์แจ้งว่าที่ดินแปลงดังกล่าวเดิมกรมชลประทานได้จัดซื้อจากราษฎรเพื่อประโยชน์ในราชการกรมชลประทาน โครงการเขื่อนสิริกิติ์ กรมธนารักษ์จึงไม่อาจจัดสรรที่ราชพัสดุให้ราษฎรได้สิทธิครอบครองตามที่ร้องได้ แต่กรมธนารักษ์ได้ประสานไปยังกรมประมงสงเคราะห์แล้ว ในขั้นนี้กรมธนารักษ์จึงมีหนังสือถึงกรมประมงสงเคราะห์เพื่อขอรายละเอียดเพิ่มเติม สรุปดังนี้ (หนังสือกรมธนารักษ์ ที่ กค 0407/6608 ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2539)

(1) กรมธนารักษ์ขอทราบว่าการประมงสงเคราะห์ยังมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินแปลงหมายเลขที่ อด 505 และ อด 506 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อีกหรือไม่

(2) ขอให้กรมประมงสงเคราะห์ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงตามบัญชีรายชื่อ (445 ครอบครัว รวม 2,200 คน) ว่าเป็นผู้อพยพจากที่ดินบริเวณที่ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์และทางนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน ได้จัดสรรที่ดินทำกินทุกรายหรือไม่ หากมีเฉพาะบางรายให้จำแนกรายชื่อให้กรม ธนารักษ์ทราบ

(3) ขอทราบว่าการประมงสงเคราะห์มีโครงการที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ร้องหรือไม่อย่างไร

1.1.3 กรณีที่นายบุญส่ง ไคร้แค ผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ราษฎร (ภาคประชาชน) และคณะ สรุปปัญหาความเดือดร้อนและแนวทางการแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคกรบูรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กบร. จังหวัดอุตรดิตถ์) เมื่อเดือนธันวาคม 2552 ในการนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ได้แจ้งให้อเภอท่าปลาตรวจสอบข้อเท็จจริงและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และนายอำเภอท่าปลาจึงจัดการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมในวันที่ 6 มกราคม 2553 ณ ห้องประชุมอำเภอท่าปลา ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ดินอำเภอ ท่าปลา หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า อด. 1 หัวหน้าอุทยานลำน้ำน่าน กำนันตำบลท่าปลา กำนันตำบลผาเลือด กำนันตำบล

นางพญา และกำนันตำบลน้ำหมัน นอกจากนี้ จังหวัดยังมีหนังสือขอให้อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ทำปลา น้ำป่าด และอำเภอบ้านโคกดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดิน ซึ่งสรุปดังนี้

(1) ให้อำเภอแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ราษฎรซึ่งต้องประกอบไปด้วยส่วนราชการ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนราษฎรหรือตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง นายบุญส่ง ไคร้แค (ผู้ประสานงานภาคประชาชน) และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีนายอำเภอท้องที่เป็นประธาน ปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมายเป็นเลขานุการ

(2) ให้อำเภอสำรวจข้อมูล รวบรวมข้อเท็จจริงตลอดจนประสานข้อมูลเอกสาร/หลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) ให้อำเภอจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินที่มีปัญหา โดยมีการลงรายการ จำนวนแปลงที่มีผู้ครอบครองทำประโยชน์ จำนวนเนื้อที่และผู้ครอบครอง ตลอดจนข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(4) ให้อำเภอรวบรวมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง พร้อมสรุปผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้จังหวัดทราบ

(5) ให้อำเภอประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่ดินกับราษฎรที่เกี่ยวข้องในทุกระดับทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2. ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามี

ส่วนร่วมกับภาคราชการ ซึ่งได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ (วัชรวิไล ไซยสาร 2545 : 62) ดังนี้

2.1 การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าผู้กระบวนกรมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมวข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น และจากหลักการดังกล่าว ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบภาครัฐและประชาชนที่มีความสนใจกับปัญหา ดังกล่าวมีการติดตามข้อมูลข่าวสารการแก้ไขปัญหาจากภาครัฐและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การซักถามข้อมูลความก้าวหน้าในการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในส่วนของอำเภอ จังหวัด และหน่วยงานต่าง ๆ การติดตามข้อมูลฯ ทางเว็บไซต์ของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่ อุดรดิตต์ ซึ่งสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่ อุดรดิตต์ได้เปิดช่องทางการสื่อสารอีกทางหนึ่งให้แก่ผู้สนใจ ในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยเช่นกัน (ปรัชญา ศรีภา 2540 : บทคัดย่อ)

2.2 การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการหนึ่งที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2.3 การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น ทั้งนี้ จากปัญหาที่ประชาชนได้รับกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ประสบอยู่ วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดคือ การเกิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ องค์กรภาคประชาชน รวมถึงนักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตต์เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐและการตรวจสอบสิทธิ ดังนี้

2.3.1 การแต่งตั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเป็นคณะทำงานฯ

(1) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 1/2547 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2547 แต่งตั้งนางสาววิภา เตชะภู ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานการตรวจสอบสถานภาพของราษฎรและรูปแปลงที่ดินที่ราษฎรถือครอง

(2) คำสั่งทำงานตรวจสอบสถานภาพของราษฎรและรูปแปลงที่ดินราษฎรถือครอง ที่ 1/2547 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2547 แต่งตั้งนายคำ ขันมูล นายบุญธรรม นุ่มพรม นายคมจักร เกื้อนเอี่ยม นายผาย กันทिया และนายมานพ มีจันทร์โท ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นคณะทำงานภาคสนาม ในการตรวจสอบสถานภาพของราษฎรและรูปแปลงที่ดินราษฎรถือครองภาคสนาม

(3) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 1/2547 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2547 ได้แต่งตั้งนายคำ ขันมูล นายบุญธรรม นุ่มพรม นายคมจักร เกื้อนเอี่ยม นายผาย กันทिया และนายมานพ มีจันทร์โท ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นคณะทำงานภาคสนามฯ

(4) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 2/2547 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547 ได้แต่งตั้ง นางสาววิภา เตชะภู ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นคณะอนุกรรมการฯ

(5) คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐ จังหวัดอุดรดิตต์ ที่ 1/2550 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2550 ได้แต่งตั้งนายคมจักร เกื้อนเอี่ยม นายนวล คำเทพ นายคำ ขันมูล และนายผาย กันทिया ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นคณะทำงานฯ

(6) คำสั่งคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ ที่ 1/2552 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2552 แต่งตั้ง นายคมจักร เกื้อนเอี่ยม นายนวล คำเทพ นายมานพ มีจันทร์โท นายผาย กันทिया และนายคำ ขันมูล ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ร่วมเป็นคณะกรรมการฯ

(7) คำสั่งจังหวัดอุดรดิตต์ ที่ 1296/2551 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2551 ได้แต่งตั้ง นายทองดี แปงการिया นายประสาท นำแจ้ นายบุญนิก คำปาละ นายมานิตย์ รั้งสีสาคร นายมานพ มีจันทร์โท นายคมจักร เกื้อนเอี่ยม นายผาย กันทिया นายบุญธรรม นุ่มพรม นายบุญเที่ยง ทิ อินทร์ นายผัด ตีบด้วง นายนวล คำเทพ นายคำ ขันมูล นายชัยยันต์ ดันใจ นางวันทรา ผ่านคำ และนางสาวอัครรา อินแก้ว ตัวแทนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานประจำชุด

2.3.2 การแต่งตั้งนักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

(1) แต่งตั้งนายศรัณย์ ศรัณย์เกตุ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการถือครองที่ราชพัสดุหมายเลขทะเบียน ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

(2) แต่งตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ อำเภอท่าปลา เขตที่ 1 และ เขต ที่ 2 เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (แปลงหมายเลขทะเบียน ที่ อต 505 และ อต 506) ตามคำสั่งจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ 1296/2551 ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2551

2.4 ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

2.5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือที่เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” อย่างหนึ่ง เพราะเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น โดยให้อำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจธิปไตยแทนคนด้วย มิใช่เพียงมีอำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงน่าจะอยู่ตรงกลางระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทนหรือประชาธิปไตยโดยอ้อมที่ประชาชนมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างเดียวกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองตัวแทนซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรงควบคู่กันไปด้วย

3. ภาครัฐรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขปัญหาจากทุกฝ่าย

ตามที่คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลของราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (แปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์) ประชุมเมื่อ

วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2551 จากการประชุมร่วมกับตัวแทนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ปรากฏว่าตัวแทนของประชาชนดังกล่าวมีความคลาแคลงใจและต้องการให้มีการแก้ไขบัญชีรายชื่อ และหรือพื้นที่ครอบครองทำประโยชน์โดยขอให้ดำเนินการสำรวจข้อมูลใหม่ทั้งหมดนั้น ซึ่งที่ประชุมได้รับฟังข้อเสนอแนะตามที่ประชาชนดังกล่าวเสนอ แล้วที่ประชุมพิจารณาด้วยกันอย่างกว้างขวาง และในที่สุดที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) โดยให้จัดทำบัญชีรายชื่อประชาชนผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุตามที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเสนอ หากวิเคราะห์แล้วจะพบว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับประชาชนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา และภาครัฐพิจารณาร่วมกัน

จากการสังเกตการณ์พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีโอกาสเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ ราชพัสดุแปลงที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยเฉพาะประธานในที่ประชุม คือ พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการประสานงานทั้งจากประชาชนไปสู่ส่วนกลาง ที่สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามาของประชาชนไปสู่เวทีการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจากส่วนกลางได้ นอกจากนี้ พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง ยังมีการพูดคุยกับประชาชนที่มาร่วมประชุมในปัญหาข้อเท็จจริงก่อนการเข้าร่วมประชุมดังกล่าว ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นกันเองกับประธานในที่ประชุม และการประชุมดังกล่าวจึงเป็นไปด้วยความราบรื่น และเป็นที่น่าพอใจแก่ทุกฝ่าย

4. มีการบูรณาการในการแก้ไขปัญหามาของผู้ได้รับผลกระทบจากทุกภาคส่วน เพราะที่ผ่านมา การทำงานของภาครัฐเป็นไปในทิศทางจากบนสู่ล่าง คือ ภาครัฐกำหนดนโยบายให้ส่วนราชการในระดับกระทรวง กรม และในระดับพื้นที่ปฏิบัติตามนโยบาย แต่ปัญหาไม่สามารถดำเนินการได้ในทิศทางเดียว จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงนักการเมืองท้องถิ่นในการนำปัญหา ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ไปให้ทุกภาคส่วนช่วยในการผลักดันปัญหาไปสู่การแก้ไข สอดคล้องกับคำกล่าวของนายวิฑูล นະธา (สัมภาษณ์ วันที่ 29 พฤษภาคม 2553) ว่า “การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐที่ผ่านมายังไม่เป็นรูปธรรม เพราะต่างคนต่างทำ ดังนั้น จึงต้องมีการบูรณาการการแก้ไขปัญหามาจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งจากส่วนราชการ ประชาชน อบต. และเทศบาล ตำบลในพื้นที่ โดยมีการวางแผนร่วมกัน คิดร่วมกัน และปฏิบัติร่วมกัน” ดังนี้

- ภาครัฐ นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม เป็นผู้ประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนให้เกิดเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา
- ภาคประชาชน ให้ความร่วมมือในเรื่องของข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นรวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ส่วนราชการในการปฏิบัติงานในพื้นที่
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนแก่ผู้ปฏิบัติงานรวมถึงงบประมาณที่จะสนับสนุนการทำงานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดเป็นรูปธรรม
- นักการเมือง ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับคำกล่าวของนางสาวรุจิภัทร โอวาสีทธิ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2553) ว่า “นักการเมืองควรมีบทบาทในการทำให้คำปรึกษาและความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ” ให้การสนับสนุนงบประมาณและผลักดันปัญหาไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา ดังที่ นายศรัณย์ ศรัณย์เกตุ และนายวรุฒ ศิริวัฒน์ สนับสนุนเงินจำนวน 100,000 บาท เพื่อมอบให้แก่ นายอำเภอท่าปลา เป็นค่าให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดทำรายละเอียดและบัญชีผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ รวมถึงเป็นผู้สะท้อนปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้รับทราบ และจากกรณีที่นายทนุศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานีนำปัญหาดังกล่าวเสนอในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 12 มีนาคม 2552 ซึ่งประเด็นดังกล่าวขัดแย้งกับคำกล่าวของนายสาธิต โชติกรณ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ที่กล่าวว่า “นักการเมืองที่เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เป็นการฉวยโอกาสทางการเมืองเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่สามารถช่วยเหลือราษฎรได้จริง” องค์กรภาคประชาชน เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับภาครัฐที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่การถ่ายทอด และผลักดันปัญหาไปสู่การแก้ไขปัญหา และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

5. เกิดความขัดแย้งทางการเมือง

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ส่งผลกระทบต่อทางการเมือง คือทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้อยู่ใต้อำนาจกับภาครัฐซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจเหนือกว่า โดยเป็นไปในลักษณะของการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การใช้อำนาจทางการเมืองในการแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติในช่วงแรกที่มีการประกาศพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ราชพัสดุ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ มีการชุมนุมเรียกร้อง การยื่นหนังสือร้องเรียน รวมถึงบทบาททาง

ปัญหาดังกล่าวโดยดำเนินการใน 4 แนวทางด้วยกัน คือ การคุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม และการทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยกันลดการผูกขาด ซึ่งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นหัวใจสำคัญของระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและตามแนวคิดเรื่องนิติรัฐ

จากกรณีที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์แสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ จนส่งผลกระทบในส่วนของ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้อำนาจรัฐในหลาย ๆ ประเด็น โดยประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้ความสนใจกับปัญหาโดยส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง การประชุมดังกล่าวนอกจากเป็นการร่วมรับฟัง เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาแล้ว ยังถือเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนจะตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และมีการประเมินผลการใช้อำนาจของรัฐเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของนางมาลัย น้อยขันธ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดิน ประชุมรับฟังคำชี้แจงทุกครั้ง เพื่อติดตามผลทำให้ความช่วยเหลือของทางราชการ ว่าช่วยเหลือพวกเราได้จริงหรือไม่ และเป็นธรรมหรือไม่” ซึ่งสอดคล้องกับหลักในการบริหารจัดการที่ดี เป็นการส่งเสริมให้สังคมไทยมีกลไกการทำงานของหน่วยงานใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ระบบราชการ มีการบริหารจัดการที่ดี โดยพิจารณาถึง สามเรื่องหลัก ๆ ได้แก่ หลักการที่ดี วิธีการที่ดีและผลลัพธ์ที่ดีมีคุณภาพด้วย ก็จะต้องมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล เป็นธรรม มีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบ (ปรัชญา เวสารัชช์ 2537 : 45) ดังนั้น ในการบริหารจัดการราชพัสดุที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน จึงมีการทำงานด้วยความโปร่งใสเพื่อสร้างความเข้าใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนและลดแรงต่อต้านจากประชาชน ซึ่งเดิมประชาชนผู้ใช้พื้นที่ราชพัสดุไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการจัดทำแผนที่ทางกายภาพในที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 แต่ต่อมาเมื่อนายทนต์ศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี ทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของกรมธนารักษ์ในการจัดทำ แผนที่ทางกายภาพในที่ราชพัสดุ โดยกรมธนารักษ์ กำหนดแผนการปฏิบัติงานรังวัดจัดทำแผนที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ และส่งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง จำนวน 3 คน ไปร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดอุดรธานี เพื่อทำการสำรวจรังวัดจัดทำแผนที่ทางกายภาพและบันทึกสอบสวนเบื้องต้นเกี่ยวกับการถือครองแต่ละรายในที่ราชพัสดุ ทั้งนี้ จังหวัดได้แจ้งให้อำเภอปิดประกาศให้ผู้อยู่ในพื้นที่ได้ทราบถึง

วัตถุประสงค์ของการสำรวจจึงจัดทำแผนที่โดยทั่วกัน นอกจากนี้ภาครัฐยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบสามารถอุทธรณ์คำสั่งและผลการพิจารณาที่ภาครัฐมีการตรวจสอบสิทธิในที่ดินดังกล่าวแล้ว หากเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมก็สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคำสั่งและผลการพิจารณาดังกล่าวได้ ซึ่งการอุทธรณ์คำสั่งหรือผลการพิจารณาถือเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการแก้ไขปัญหานั้นที่ 1 หลังจากคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิแล้วและสรุปผลการพิจารณา ทั้งนี้ก็เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

จากประเด็นดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติงานในพื้นที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์กระบวนการทำงานให้แก่ประชาชนได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ที่มาของการปฏิบัติงานที่อาจจะกระทบสิทธิของประชาชนในพื้นที่ได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การทำงานก็จะสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้รับความร่วมมือกับประชาชนด้วยดี อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถอุทธรณ์คำสั่งของรัฐ หากเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเป็นไปในแนวทางการทำงานตามหลักการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล เป็นธรรม มีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบ (กัลยา เนติประวัติ 2544 : 11-13)

7. มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม

โครงสร้างการทำงานของภาครัฐถูกกำหนดขึ้นโดยส่วนกลาง กระบวนการ วิธีการในการทำงานต่าง ๆ จึงเป็นในรูปแบบจากบนมาล่าง การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะปัญหาในพื้นที่มีความซับซ้อน หลากหลาย โดยเฉพาะปัญหาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่ประชาชนไม่พอใจภาครัฐที่ได้จัดสรรที่ทำกินให้แต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้ หรือได้รับที่คืนแต่ได้ไม่ครบ หรือเหตุผลอื่น ๆ จนทำให้ประชาชนต้องเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประชาชนเดินทางไปเสนอปัญหาดังกล่าวให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานที่รับทราบปัญหาจากประชาชนได้เดินทางมาตรวจสอบข้อเท็จจริง และศึกษาจากระเบียบ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และนำมาสู่การชี้แจงข้อเท็จจริงให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้รับทราบ แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของประชาชน จึงมีการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบอีกหลายครั้งตามมา

จนกระทั่งในวันที่ 28 สิงหาคม 2551 คณะกรรมการได้แจ้งข้อเท็จจริงจากการสำรวจพื้นที่ให้ที่ประชุมคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (แปลงหมายเลขทะเบียนที่ อด 505 และ 506) ได้รับทราบ แต่ผลปรากฏว่าตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบยังมีความคลาแคลงใจและต้องการให้ภาครัฐสำรวจ

ข้อมูลข้อเท็จจริงใหม่ทั้งหมด การทำงานของภาครัฐเป็นไปในแนวตั้ง การทำงานขาดการประสานงานที่ดี ทั้งในส่วนภาครัฐเอง ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารที่ดี ทำให้เกิดการล่าช้าในการทำงาน สาเหตุอีกประการหนึ่งคือกระบวนการทำงานที่ไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน และในที่ประชุมดังกล่าวมีมติเห็นชอบหลักการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ได้นำเสนอ ซึ่งในส่วนของกระบวนการแก้ไขปัญหา และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการแก้ไขปัญหาแบ่งได้ 2 ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. กระบวนการแก้ไขปัญหาขั้นที่ 1

1.1 ดำเนินการให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อมูลให้เป็นที่ยุติจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1.1.1 จัดทำคำสั่งจังหวัดอุตรดิตถ์แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

1.1.2 ประกาศจังหวัดอุตรดิตถ์ เรื่อง “การตรวจสอบรายชื่อประชาชนและพื้นที่ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ แปรลงหมายเลขทะเบียน ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์” ให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบทำการตรวจสอบ

1.1.3 ประสานงานกับอำเภอท่าปลาในการดำเนินการปิดประกาศและจัดทำรายละเอียดคำร้องพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1.4 ประชุมประชาชนชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล และยื่นคำร้องขอปรับปรุงแก้ไขบัญชีรายชื่อ

1.1.5 ติดตามผลการดำเนินการ

1.1.6 รับคำร้องขอแก้ไขปรับปรุงของประชาชน

1.2 นำคำร้องที่ประชาชนยื่นขอปรับปรุงแก้ไขมาพิจารณา แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

1.3 เสนอคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพื่อสรุปผลการพิจารณา

1.4 การเปิดโอกาสให้ประชาชนอุทธรณ์ผลและพิจารณา

1.5 เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ของรัฐบาลจังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์) เพื่อปิดประกาศบัญชีรายชื่อและพื้นที่ทำประโยชน์ที่ได้แก้ไขปรับปรุงเป็นที่ยุติแล้ว

2. กระบวนการแก้ไขปัญหาขั้นที่ 2

2.1 นำบัญชีรายชื่อและแผนที่การทำประโยชน์ของประชาชนกลุ่มที่ 1 (ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินจากนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านครบ 15 ไร่) ไปดำเนินการ แล้วเสนอคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์

2.2 นำบัญชีรายชื่อและแผนที่การทำประโยชน์ของประชาชนกลุ่มที่ 2 (ประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์ก่อนปี พ.ศ. 2502) ไปดำเนินการ แล้วเสนอคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์

2.3 นำบัญชีรายชื่อและแผนที่การทำประโยชน์ของประชาชนกลุ่มที่ 3 (ประชาชนที่ครอบครองทำประโยชน์หลังปี พ.ศ. 2502) ไปดำเนินการรับรองสิทธิด้วยหลักเกณฑ์ “บ้านสวน” ซึ่งเป็นการจัดพื้นที่ที่อยู่อาศัยเฉพาะตัวบ้าน ส่วนพื้นที่นอกเหนือจากตัวบ้านจัดเป็นพื้นที่การเกษตร (ทำไร่, ทำสวน)

จากกระบวนการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ดังกล่าว ในส่วนของภาครัฐได้วิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ดังนี้ (เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ 2546 : 3-5)

a. จุดแข็ง (Strength)

(1.1) มีข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่ายทางอากาศ รายชื่อประชาชน

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีมติคณะกรรมการฯ ในการแบ่งกลุ่มประชาชน

(1.2) บุคลากรทำงานเป็นทีม

(1.2) มีการกำหนดทิศทางและนโยบายการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

(1.3) มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน

b. จุดอ่อน (Weak)

(2.1) ข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

(2.2) ข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันและเป็นข้อมูลที่จัดทำฝ่ายเดียวกับ

ภาคราชการ

(2.3) ปัญหาการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา

ปัญหา

b. โอกาส (Opportunity)

(3.1) นโยบายของรัฐให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา

(3.2) จังหวัดอุตรดิตถ์ให้ความสนใจสนับสนุนการดำเนินการ

(3.3) อยู่ในความสนใจและติดตามการดำเนินการของสมาชิกสภาผู้แทนประชาชนใน
พื้นที่

(3.4) มีมติของคณะกรรมการฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งรับรองการดำเนินการทุกขั้นตอน
c. อุปสรรค (Threat)

(4.1) นักการเมืองท้องถิ่นนำไปเป็นเครื่องมือในการหาเสียง

(4.2) ประชาชนมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการเข้าครอบครองที่ราชพัสดุ ทำให้
เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์กัน

จากการอธิบายถึงการทำงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
จากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และภาครัฐได้วิเคราะห์ถึง
ผลกระทบที่เกิดขึ้น สอดรับกับคำกล่าวของนายเอกวัฒน์ มานะแก้ว จากการสังเกตการณ์ในที่ประชุม
คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐจังหวัดอุดรดิตต์ ครั้งที่
1/2553 เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2553 ณ ห้องประชุมสวางคบุรี ศาลากลางจังหวัดอุดรดิตต์ ซึ่ง
นายเอกวัฒน์ มานะแก้ว ธารักษ์พื้นที่อุดรดิตต์ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) กล่าว
ว่า “การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีระบบแบบแผน สามารถ
ตรวจสอบได้ในทุก ๆ ขั้นตอน และที่สำคัญคือการทำงานให้มีผลเป็นรูปธรรมโดยในการเดิน
สำรวจของเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการร่วมกับตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้การ
แก้ไขปัญหาเสร็จสิ้นในคราวเดียว”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า หลังจากที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้าง
เขื่อนสิริกิติ์แสดงบทบาททางการเมืองในการเรียกร้องต่อภาครัฐให้แก้ปัญหาดังกล่าว ทำให้
เกิดผลกระทบต่อภาครัฐประการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้รัฐมีการทำงานอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น
เพราะที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐมีการทำงานที่ต่างคนต่างทำ รับนโยบายไปปฏิบัติตามภารกิจของ
หน่วยงานนั้น ๆ แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดแนวคิดการทำงานอย่าง
เป็นระบบเพื่อให้การแก้ไขปัญหาได้มีความชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ธารักษ์
พื้นที่อุดรดิตต์ถือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบท่านหนึ่ง ซึ่งได้ทำ
การแยกแยะกระบวนการแก้ไขปัญหาตามระบบ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและ
ภายนอกเพื่อประโยชน์ในการเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามาอย่างเป็นระบบ

8. การฉวยโอกาสทางการเมืองของนักการเมืองบางคน

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยมี
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นแกนหลักสำคัญในการดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง
นอกจากนี้ยังส่งผลให้นักการเมืองบางคนถือโอกาสดังกล่าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ

เคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน การเป็นผู้สะท้อนปัญหาของประชาชนต่อคณะรัฐมนตรี เนื่องจากเป็นโอกาสสำคัญที่นักการเมืองจะแสดงบทบาทของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน และส่งผลต่อการไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนักการเมืองอีกในโอกาสต่อไป สอดคล้องกับคำกล่าวของนายสาธิต โชติกรณ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 25 พฤษภาคม 2553) ว่า “นักการเมืองชอบฉวยโอกาสในการเข้ามามีบทบาทต่อปัญหาดังกล่าว เพื่อหาเสียงในการเลือกตั้ง แต่ความจริงนักการเมืองดังกล่าวไม่สามารถช่วยเหลือราษฎรได้เลย”

หากพิจารณาแล้วจะพบว่า การเข้ามามีบทบาทของนักการเมืองต่อการแสดงบทบาทของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ถือเป็นข้อดีที่นักการเมืองให้ความสำคัญกับปัญหาของประชาชน จากกรณีที่ นายศรัณย์ศรัณย์เกตุ และนายวารุจ สิริวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตต์ มอบเงินจำนวน 100,000 บาท ให้แก่นายอำเภอท่าปลา เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดทำรายละเอียดและบันทึกข้อมูลผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ และจากกรณีที่นายทนุศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตต์นำปัญหาที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันพฤหัสบดีที่ 12 มีนาคม 2552 เพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินให้กับประชาชน ถึงแม้ว่านักการเมืองบางคนอาจจะฉวยโอกาสดังกล่าวในการแสดงบทบาทของตนเพื่อเรียกร้องคะแนนในการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็ตาม

4.2.1.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน หากเกิดปัญหากับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วย่อมกระทบกับสิ่งนั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศและในระดับพื้นที่ หากเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจ การขาดเสถียรภาพทางการเงินอันเกิดจากปัญหาทางการเมืองก็ถือเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบเกี่ยวเนื่องกัน หากรัฐบาลมีเสถียรภาพแล้วย่อมบริหารประเทศให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความมั่นคง ความเป็นอยู่ของคนในสังคมก็จะดีขึ้น ปัญหาสังคมก็จะลดลง การให้ความร่วมมือของคนในสังคมในการพัฒนาประเทศ ก็จะดีขึ้นตามมา และในทางตรงกันข้าม หากการเมืองไม่มั่นคง นักการเมืองมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ส่งผลให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพแล้วย่อมทำให้เกิดปัญหาในการบริหารประเทศ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตามมา รัฐบาลไม่สามารถนำนโยบายไปสู่การบริหารประเทศให้มีการพัฒนาได้ เศรษฐกิจก็จะตกต่ำลง ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้วยเช่นกัน จากที่กล่าว

มาสะท้อนให้เห็นผลกระทบที่มีความเกี่ยวพันกันของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ มีดังนี้

(1) รัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่หน่วยงานต่าง ๆ พยายามสนับสนุนงบประมาณ และโครงการต่าง ๆ ลงไปในพื้นที่ เพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ที่ประสบปัญหาให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนที่ประสบปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของนางคุณากรณ์ ยันตะพันธ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 1 มิถุนายน 2553) ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแฝกให้การสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพแก่ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพื่อให้พวกเขามีงานทำ มีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

(2) ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากการที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

จากปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐที่เกิดขึ้นทั่วประเทศของไทย ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องของแนวเขตพิพาทในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์จะพบว่าสำนักงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐได้รับงบประมาณในการปฏิบัติงานอ่าน แปล ตีความภาพถ่ายทางอากาศของคณะกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ เป็นเงิน 675,000 บาท เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ เพราะเดิมปัญหาการจัดทำแผนที่ แนวเขตต่าง ๆ มีปัญหาอยู่มากเนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ขาดวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ และการอ่านแปลฯ ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการแปลผล จนส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินของรัฐ และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 ทางจังหวัดอุดรดิตถ์ดำเนินการพิสูจน์สิทธิการได้มาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535 โดยดำเนินการในพื้นที่ราชพัสดุแปลงที่ อด 505 , 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ มีเนื้อที่ประมาณ 1,020 ไร่ จำนวนผู้ถือครองประมาณ 445 ราย ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินการทั้งแปลงประมาณ 1.5 เดือน (30 วันทำการ) เริ่มตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม ถึงวันที่ 26 กันยายน 2540 ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 260,314 บาท แยกเป็นหมวดค่าจ้าง 58,560 บาท หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ 174,754 บาท

4.2.1.1 ผลกระทบทางด้านสังคม

(1) คนในสังคมเริ่มเปิดกว้างในการติดตามข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

ประชาชนในพื้นที่อำเภอท่าปลา รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเริ่มให้ความสนใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเอง ซึ่งจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์แล้ว ทำให้ประชาชนเริ่มให้ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น เช่น การพูดคุยกันในเรื่องปัญหาดังกล่าวระหว่างผู้ประสบปัญหาด้วยกัน การติดตามข้อมูลการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับอำเภอและจังหวัด การติดตามข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์ <http://www.treasury.go.th/webprovice/Attaradit/index.htm> ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่สำนักงานสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์จัดทำขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบ ติดตามข้อมูลการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 ได้โดยตรง ข้อมูลข่าวสารเป็นการรับเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสื่อบอกความหมายทั้งจากภายในและภายนอกท้องถิ่น หรือเป็นภาพที่ปรากฏจากสถานที่บุคคลและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2530 : 64-65) นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ภาครัฐยังมีการจัดทำเอกสารมหาชนที่ประชาชนสามารถตรวจสอบติดตามข้อมูลจากเอกสารมหาชน เช่น ประกาศข้อมูลการจัดกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์และเข้าถือครองที่ราชพัสดุ เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบ หากไม่ถูกต้องประชาชนสามารถยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดการครอบครองทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุดังกล่าวได้ การติดตามข้อมูลข่าวสารในเรื่องการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากประชาชนเพิกเฉยแล้ว อาจส่งผลให้ตนไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาส ได้แย้ง ตรวจสอบสิทธิของตน

(2) สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน

การดำเนินนโยบายของภาครัฐที่กระทบต่อสิทธิของประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชนที่ถูกกระทบสิทธินั้น ๆ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ภาครัฐย่อมไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนท้องถิ่นจะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน ได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น ผลกระทบที่เกิดจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับ

ผลกระทบร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลราษฎรผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ (แปลงหมายเลขทะเบียนที่ อต 505 และ อต 506) โดยเดินสำรวจพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งผลให้ประชาชนเริ่มเข้าใจปัญหา และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการสังเกต ติดตาม และตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว จนทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจึงมีทิศทางที่ดีขึ้น (เสกสรร ประเสริฐกุล 2552 : 140)

(3) เกิดประเด็นปัญหาที่นำมาพูดคุยกันในสังคม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องที่ประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรง

ประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรกรรม ประชาชนใช้ที่ดินในการทำมาหากินมาช้านาน แต่ในระยะหลังดูเหมือนว่าปัญหาที่ดินทำกินของชาวไร่ชาวนาอันเป็นกระดูกสันหลังของชาติจะเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการบุกรุกป่าของนายทุนโดยใช้มือของคนจนเป็นผู้ตัดโค่น การประกาศเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนที่ดินทำกินของชาวบ้าน ปัญหาความซ้ำซ้อนในการแก้ไขปัญหาที่ดินของหน่วยงานราชการ กลายเป็นปัญหาสะสม เพาะบ่ม จนไม่อาจจะเยียวยาได้ ดังนั้น การสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินถือว่าเป็นเรื่องดี อย่างน้อยชุมชนจะทำให้แก้ปัญหาลูกจุดและเข้าใจท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นที่จะหาทางออกให้กับชุมชน เรื่องที่ทำกินและเรื่องเป็นปัญหาใหญ่ของชาวบ้านที่ยังไม่มีการแก้ไขปัญหา แม้จะมีการตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ทำกิน และที่ผ่านมามีการพยายามจัดทำข้อมูลหลายพื้นที่ มีการพูดคุยและจัดการประชุมหาทางออกของปัญหา การนำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาประชุม จึงเป็นโอกาสที่จะหาแนวทางร่วมกันเป็นเครือข่ายและพร้อมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการพูดคุยกันจะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคิดชัดเจนและได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบมากขึ้น

4.2.2 ผลกระทบภายในกลุ่ม

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ หากพิจารณาผลกระทบภายในกลุ่ม หรือที่เราหมายถึงผลกระทบต่อบริบทภายในต่าง ๆ ที่อยู่ภายในกลุ่มของผู้ได้รับผลกระทบแล้ว สามารถแบ่งผลกระทบภายในกลุ่มได้ 3 ด้าน คือ

- 4.2.1.1 ผลกระทบทางด้านการเมือง
- 4.2.1.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ
- 4.2.1.3 ผลกระทบทางด้านสังคม
- 4.2.2.1 ผลกระทบด้านการเมือง

(1) การพัฒนาของผู้นำในบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบย่อมส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองในด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ จากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เกิดจากแรงผลักดันของคนในกลุ่มของประชาชนที่ได้รับผลกระทบส่งผลต่อการแสดงออกในภาวะของความเป็นผู้นำได้ดี การยอมรับต่อการเป็นผู้นำซึ่งมีบทบาทในการเป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าไปเสนอปัญหาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในเวทีการต่อสู้กับภาครัฐทั้งในระดับพื้นที่และในระดับนอกพื้นที่จนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมซึ่งถือได้ว่าเป็นโอกาสสำคัญและเป็นบันไดขั้นแรกในการเข้าไปมีโอกาสในการบทบาททางการเมืองในด้านอื่น ๆ ที่ผู้นำต้องการ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการมีอิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้แหล่งที่มาของการมีอิทธิพลอาจเป็นอย่างไรก็ตาม เช่น การกำหนดให้มากับตำแหน่งทางการเมืองขององค์กรนั้นว่ามีอำนาจอะไรบ้างเพียงไร ดังนั้น การได้รับบทบาทการเป็นผู้นำในตำแหน่งบริหารก็ทำให้บุคคลนั้นได้รับอำนาจและเกิดอิทธิพลต่อผู้อื่นตามมา แต่อย่างไรก็ตามผู้นำทุกคนอาจไม่สามารถเป็นผู้บริหารได้ เพราะการเป็นผู้นำย่อมต้องมีอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบมากกว่าอิทธิพลที่กำหนดตามโครงสร้างองค์กรได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้นำสามารถเกิดขึ้นจากกลุ่มคนที่ให้การยอมรับนับถือได้เช่นเดียวกับที่มาจาก การแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่นายสมาน รินสาร ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และในขณะเดียวกันดำรงตำแหน่งกำนันตำบลจรมิม บทบาทที่นายสมาน รินสาร แสดงออกมาส่งผลให้นายสมาน รินสาร มีความโดดเด่นในฐานะผู้นำตามโครงสร้าง ที่เป็นผู้ทุเลเกล้าฯ ถวายฎีกาไปยังสำนักพระราชเลขธิการ เพื่อให้พระองค์ท่านช่วยเหลือประชาชนที่อพยพจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยต้องการให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินราชพัสดุที่ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน ส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเกิดการยอมรับในบทบาทของนายสมาน รินสาร จนกระทั่งต่อมา นายสมาน รินสาร ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรคดีในเวลาต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนางวิภา เตชะภู (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “ชาวบ้านยอมรับบทบาทของกำนันสมาน รินสาร มาก เพราะเป็นผู้นำในการเสนอปัญหาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มาช่วยชาวบ้านที่ประสบปัญหาการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ จึงทำให้กำนันได้รับเลือกเป็น ส.จ. ในเวลาต่อมา”

หากวิเคราะห์แล้วจะพบว่ากรณีที่นายสมาน รินสาร กำนันตำบลจรมิม ซึ่งเป็นผู้นำตามโครงสร้าง ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ได้รับการยอมรับจากประชาชนซึ่งเลือกจากประชาชนในพื้นที่ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรคดีแสดงถึงภาวะผู้นำอันเกิดจากการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จากสถานการณ์การแสดงบทบาททางการเมืองของ

ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ก็ถือเป็นอีกเวทีหนึ่งที่ส่งเสริมให้นายสมาน รินสาร แสดงบทบาทของตนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบด้วย จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์

(2) เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

การที่จะวัดว่าสังคมหรือประเทศใดมีรูปแบบหรือประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใด ให้ดูจาก ทักษะคติ หรือความโน้มเอียงของบุคคลว่ามีความรู้เกี่ยวกับชาติ ระบบการเมืองมากน้อยเพียงใด เช่น ประวัติศาสตร์ ขนาดที่ตั้งของประเทศ อำนาจทางการเมือง ลักษณะของรัฐธรรมนูญ อย่างไร และมีความรู้สึก ความคิดเห็นตลอดจนการตัดสินใจในเรื่องนี้อย่างไร บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทชนชั้นนำทางการเมือง ตลอดจนการกำหนดนโยบายอย่างไร และมีความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ได้อย่างไร บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้นโยบาย (Policy enforcement) โครงสร้าง ตัวบุคคล ตลอดจนการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายอย่างไร และมีความรู้สึกความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร และ บุคคลรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองอย่างไร ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ อำนาจ เงื่อนไขข้อผูกพัน และยุทธวิธี (Strategies) ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างไร รู้สึก และมีความสามารถที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการตัดสินใจของรัฐบาลหรือไม่อย่างไร (Almond & Verba 1963 : 25 อ้างใน Retrieved May 2010, 30 from <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php>.)

หากพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งคือพวกเขาต้องการวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เช่น การที่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์) การเข้าร่วมพิธีสงฆ์สิทธิในที่ดินของรัฐ การเข้าร่วมประชุมประชาคม การติดตามข้อมูลข่าวสารในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทางเว็บไซต์ของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวของนายปรารภ ทะยะ (สัมภาษณ์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2553) ว่า “ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐ การยื่นถวายฎีกา การร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการ และคณะทำงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ การเข้าร่วมประชุมประชาคมตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่เข้าทำประโยชน์ รวมถึงการเข้าร่วมการรับฟังคำชี้แจงจากรัฐ และติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง”

4.2.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

(1) ทำให้ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อส่วนราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ/ติดตามผล ทั้งนี้เนื่องจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในแต่ละครั้งย่อมมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น อาทิเช่น ค่ารถโดยสาร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง ค่าอาหาร รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพราะค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นไม่สามารถเรียกเก็บได้จากคนใดคนหนึ่ง ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้ไม่มากนัก

(2) คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องที่ดินทำกิน เพราะที่ดินทำกินถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่สำคัญของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ จากเดิมการใช้ที่ดินของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และมีการจัดสรรที่ดินแบบง่าย ทุกคนสามารถเข้ามาจับจองได้ ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการออกโฉนดที่ดินรับรองแต่คงสงวนที่ดินบางส่วนไว้เป็นที่ดินรัฐ ปัญหาเรื่องที่ดิน ทำกินเป็นเรื่องใหญ่ เพราะที่ดินมีอยู่อย่างจำกัดแต่ในขณะที่เดียวกันจำนวนของประชากรมีมากขึ้น ปัญหาในเรื่องของที่ดินทำกินจึงเป็นปัญหาที่มีมาในหลายยุคหลายสมัย และมีการชุมนุมเรียกร้องขอความเป็นธรรมมาโดยตลอด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือเจ้าภาพแก้ไขที่ดินทำกินคือ กระทรวง ทบวง กรม แยกตามปัญหา ส่วนราชการเป็นเจ้าภาพแทนประชาชนซึ่งการจะแก้ปัญหาได้จริง ต้องให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วม จัดการบุกรุกที่ดินของราชการโดยราชการให้เท่าทันกับการบุกรุกโดยราษฎร ให้นำมาแยกแต่ละช่อง ตามกติกา ตามนโยบาย ที่จะมาเป็นเรื่องของที่ดินทั้งประเทศเท่าเทียมกัน

4.2.2.3 ด้านสังคม

(1) ทำให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มของสมาชิกที่ได้แสดงบทบาททางการเมืองต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะประชาชนดังกล่าวมีการรวมตัวกันเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐในการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินราชพัสดุ ซึ่งเป็นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์อยู่ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายของประชาสังคม ตามคำกล่าวของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ ซึ่งให้ความหมายของ "ประชาสังคม" ว่าเป็นเรื่องของความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ทั้งนี้ประชาสังคมมิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้นแต่รวมไปถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคันทัน แต่เป็นความผูกพันของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมืองกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของนางมาลัย น้อยจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 19 พฤษภาคม 2553) ว่า "เดี๋ยวนี้นี้พวกเราสามัคคีกันดี เพราะรู้ว่ามีปัญหาเหมือนกัน เวลาไปประชุมที่ไหนก็ไปด้วยกัน มีอะไรก็จะเล่าให้กันฟังอยู่เสมอ ๆ"

(2) เกิดความเป็นเอกภาพในสังคม

ความเป็นเอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสอดคล้องกลมกลืนกัน ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงความ เป็นเอกภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะจากบทบาททางการเมืองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบ มีความแตกต่างกันในเรื่องของฐานะ ความเป็นอยู่ รวมถึงครอบครัว การศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ความเป็นเอกภาพทางสังคมกลับมีมาก เพราะคนในกลุ่มมุ่งกระทำหรือแสดงออกทางการเมืองเพื่อส่วนรวมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ความรู้สึกของประชาชนว่าเป็นพวกเดียวกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการสื่อสารกันในทิศทางเดียวกัน การสร้างการยอมรับและมีจิตกร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความสมานฉันท์ของคนในกลุ่ม การส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ/คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ ก็ถือได้ว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นเอกภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของนางวิภา เตชะภู (สัมภาษณ์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2553) ว่า “พวกเราที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีการรวมตัวกัน และประชุมปรึกษาหารือกันเสมอ เพื่อเสนอปัญหาและ แนวทางการแก้ไขปัญหาให้ที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐได้นำไปพิจารณาแก้ไข”

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังพัฒนาปรับตัวให้เข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่ไปในทุกภูมิภาค การหยุดพัฒนาและปิดกั้นตนเองเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญคือกระแสการเป็นประชาธิปไตยที่ทำให้มีการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง ในนานาประเทศ ทั้งนี้ มีการพัฒนากระบวนการมุ่งสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็น มีการปกครองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล อันประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การมีนิติธรรม (Rule of Law) คุณธรรม (Ethics) มีความโปร่งใส (Transparency) มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง มีการกระจายโอกาสให้ประชาชนได้มีการรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจและติดตามตรวจสอบในกระบวนการทางนโยบายต่าง ๆ มีสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) และมีความคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน (Value for Money) ซึ่งทั้งหมดนี้ หากนำไปปฏิบัติถือว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมที่ประชาชนน่าจะพึงพอใจเพราะเกิดความสันติสุขโดยถ้วนหน้า ประเด็นเหล่านี้จัดเป็นการสร้างคุณภาพของการเป็นประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ดังนั้น อำนาจอธิปไตยที่ว่าด้วยอำนาจของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่จากที่ผ่านมาอำนาจดังกล่าวไม่ได้ตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่กลับตกอยู่กับชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครอง เช่น ข้าราชการ การกำหนดนโยบายของรัฐไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์กรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสาเหตุมาจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่ต้องการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในพื้นที่ที่ประชาชนได้อยู่อาศัยและทำกินมาก่อนจนต้องอพยพผู้คนดังกล่าวไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้ แต่ในขณะเดียวกันนั้น พื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้กลับมีปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร ภาครัฐจัดสรรที่ดินทับที่ทำกินของผู้ที่อาศัยอยู่ก่อนที่ประชาชนจะอพยพไปอยู่ ปัญหาการขาดความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องมาใช้พื้นที่ที่รัฐกันไว้เพื่อเป็นที่สาธารณประโยชน์ ต่อมาเมื่อประชาชนพบว่าพื้นที่ที่ตนได้ใช้ประโยชน์อยู่เป็นที่ ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ

แปลง อด 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งไม่สามารถครอบครองกรรมสิทธิ์ได้ ประชาชนดังกล่าวจึงเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ประชาชนจึงมีการแสดงบทบาททางการเมืองต่อภาครัฐเพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงเรียกร้องในกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ได้ใช้ประโยชน์อยู่ และต้องการให้ภาครัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุดังกล่าวด้วย

เมื่อได้ทำการศึกษาบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์จะพบว่า นับตั้งแต่ประชาชนได้รับการจัดสรรพื้นที่ของรัฐและภาครัฐประกาศให้พื้นที่ที่ประชาชนได้เข้าทำประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุ ทำให้ประชาชนมีการเรียกร้องขอความเป็นธรรมกับภาครัฐมาโดยตลอด และนับเป็นเวลาร่วมสิบกว่าปีที่ภาครัฐให้การแก้ไขปัญหาโดยเข้าดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง รวบรวมระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และชี้แจงข้อเท็จจริงดังกล่าวให้แก่ประชาชนได้รับทราบเท่านั้น แต่ปัญหากลัวยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร บทบาททางการเมืองของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวมากขึ้น จึงนำมาเป็นในการแก้ไขปัญหาในที่ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ (กปร. จังหวัดอุตรดิตถ์) และมติของที่ประชุมให้ความเห็นว่าการแก้ไขปัญหาจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาไปในทิศทางที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐที่เกิดขึ้นเริ่มจากการแต่งตั้งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงาน/คณะกรรมการการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนะตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาของรัฐ รวมถึงการเข้าร่วมการตรวจสอบสิทธิของประชาชนในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นผลกระทบต่อการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนที่สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะสรุปบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนดังกล่าว สรุปแยกประเด็นออกได้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1 บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ในส่วนของรูปแบบของบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สามารถแบ่งออกได้สองประเด็น คือ การศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เฉพาะกรณีของประชาชนที่ได้เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่า

ปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และศึกษาถึงผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เฉพาะกรณีของประชาชนที่ได้เข้าไปบุกรุกที่ ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สำหรับบทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์แบ่งเป็นกรุปแบบ ได้แก่ บทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบโดยการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกิน การรวมตัวกันของผู้ได้รับผลกระทบจากการเขื่อนสิริกิติ์จัดตั้งเป็นองค์กรภาคประชาชน การส่งตัวแทนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ และการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

1. บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบทบาททางการเมืองของประชาชนดังกล่าวเป็นไปเพื่อมีอิทธิพล ต่อการกำหนดนโยบายของภาครัฐในการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มสมาชิกตามที่ทางราชการประกาศให้ประชาชนดังกล่าวทราบว่าที่ดินที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุแปลง ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ และมีการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชน ที่ได้รับผลกระทบต่อหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีสาเหตุที่นำมาสู่การชุมนุมเรียกร้องด้วยกัน 6 ประการ คือ เพื่อสะท้อนปัญหาที่ดินหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะต้องการเรียกร้องในกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ทำกินของรัฐที่อ้างว่าตนหรือกลุ่มเข้าไปทำการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และต้องการให้รัฐเพิกถอนที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว เพื่อเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะนับจากวันที่ประชาชนได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินจากรัฐเป็นเวลาสามสิบกว่าปี ที่ประชาชนดังกล่าวประสบปัญหานานัปการ เช่น ปัญหาที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้เท่าที่ควร ที่ดินที่ได้รับจัดสรรเป็นที่ทับซ้อนกับเจ้าของเดิม ขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตร รวมถึงได้รับที่ดินไม่ครบ 15 ไร่ตามที่รัฐจัดสรรให้ ทำให้ประชาชนดังกล่าวต้องเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่รัฐกันไว้สำหรับใช้ประโยชน์ ซึ่งต่อมาภาครัฐประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ แปลงที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เพราะภาครัฐไม่สามารถได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวและต้องเช่าที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวต่อไป การเรียกร้องของประชาชนจึงมีมาโดยตลอด แต่ภาครัฐกลับเพิกเฉยและไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว มี

เพียงการชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้แก่ประชาชนได้รับทราบเท่านั้น การสร้างความชอบธรรมของประชาชนที่รัฐอ้างว่าเข้าไปทำการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว เป็นการกล่าวอ้างที่ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ประชาชนที่อ้างว่าที่ดินที่รัฐประกาศว่าเป็นที่ราชพัสดุ เป็นที่ที่ตนได้รับการจัดสรรจากรัฐหลังจากให้ตนอพยพมาอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว เป็นการเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพราะมีประชาชนบางคนไม่ได้เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง ที่ อด 505 และ 506 แต่อย่างใด แต่อยู่ในที่ที่ประกาศว่าเป็นที่ราชพัสดุตั้งแต่ พ.ศ. 2512 นอกจากนี้ประชาชนยังเห็นว่ารัฐควรใช้คำกล่าวที่ว่า “ประชาชนได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว” จะถูกต้องกว่า นอกจากนี้ยังเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะนโยบายของรัฐทำให้พวกตนต้องอพยพย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากิน ไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้แต่ไม่สามารถทำประโยชน์ในพื้นที่ได้

2. บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาททางการเมืองในรูปแบบหนึ่ง โดยประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีหนังสือร้องเรียนถึงรัฐบาล โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การยื่นหนังสือถึงนายอำเภอท่าปลา ยื่นหนังสือต่อนายปิยะ อังกินันท์ ที่ปรึกษา นายกรัฐมนตรี ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการวิสามัญออกเอกสารสิทธิที่ป่าสงวนและที่ราชพัสดุของรัฐสภา การมีหนังสือร้องเรียนถึงประธานสงเคราะห์ ยื่นหนังสือถึงนายอนุศักดิ์ เล็กอุทัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตถ์ รวมถึงการยื่นหนังสือต่อประธานกรรมการเกษตรและสหกรณ์ โดยมีประเด็นข้อเรียกร้องเพื่อให้รัฐทราบว่าการที่ทางราชการจัดพื้นที่ให้พวกตนเช่าในที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นที่ที่พวกตนได้ใช้ประโยชน์อยู่เดิมจะทำให้พวกตนได้รับความเดือดร้อน เพราะประชาชนดังกล่าวต้องยอมเสียสละที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และกับการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้คำมั่นว่าจะอำนวยความสะดวกให้ หากประชาชนย้ายไปอยู่ในพื้นที่ที่รัฐจัดให้ แต่กลับว่าพวกตนต้องคืนร่นเอง ค่าไฟก็ต้องเสีย และเสียในราคาแพง และที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบอกว่าจะทำการไถ่สำหรับปลูกบ้านอยู่อาศัยแต่ก็ไม่เป็นความจริง ดังนั้นประชาชนดังกล่าวต้องการให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิในที่ดินที่ตนได้ใช้ประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน

3. บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน เพราะประชาชนผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าวรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับความเป็นธรรมและจะขอให้พระองค์ท่านให้ความช่วยเหลือตน การยื่นถวายฎีกาฯ ของผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์รวม 2 ครั้ง ซึ่งกระทำโดยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับที่ดินต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งพระองค์ได้เสด็จไปที่บ้านห้วยคำ ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา และการยื่น

ถวายฎีกาไปยังสำนัก ราชเลขาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องฎีการ้องทุกข์ของประชาชน

4. บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรภาคประชาชนเพื่อให้มีบทบาทในการยื่นข้อเรียกร้องและข้อเสนอในณะแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ทั้งนี้การรวมตัวของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เป็นองค์กรภาคประชาชนซึ่งเป็นเครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน ซึ่งมีหลักในการทำงาน 4 ประการ คือ ภาคราชการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามกฎหมายและนโยบาย ภาคการเมืองมีบทบาทในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายพื้นฐานสำคัญที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ความเป็นปึกแผ่น ความเป็นเอกภาพของภาคประชาชน การดำเนินงาน การประสานงานมุ่งไปสู่การแสวงหาทางออกร่วมกันในหนทางข้างหน้า เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนชาวจังหวัดอุตรดิตถ์อย่างยั่งยืน เครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่ดินให้ประชาชน (ภาคประชาชน) มีบทบาทสำคัญต่อการเสนอปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ บทบาททางการเมืองขององค์กรภาคประชาชนที่ปรากฏคือเป็นผู้ประสานงานกับผู้รับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจกับประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามความเป็นจริง การประสานงานกับสำนักงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐ และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเข้ามามีส่วนร่วมและรับทราบการพิจารณาของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายอย่างต่อเนื่อง มีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลหลักฐานความเป็นมาของชุมชน และรายละเอียดข้อเท็จจริงของผู้ครอบครองที่ดินแต่ละราย การกำหนดแนวทางในการประสานงานการติดต่อเร่งรัดการพิจารณาของคณะกรรมการ/คณะทำงานในชุดต่าง ๆ รับบทบาทในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำข้อเท็จจริงมาพิจารณาร่วมกัน มีบทบาทในการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน การติดตามการดำเนินงาน ทั้งในส่วนจังหวัด ในระดับกรม กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนติดตามแนวนโยบายของรัฐบาลต่อปัญหาดังกล่าว การสร้างความเข้าใจและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินให้มีกระบวนการและมีมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่าย มีการประชุมสร้างความเข้าใจแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่น ชาวบ้านผู้ได้รับความเดือดร้อน ทั้งที่เป็นทางการ ได้แก่ ในที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและการสร้างความเข้าใจในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น ตามพิธีงานต่าง ๆ เป็นต้น

5. บทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ โดยการส่งตัวแทนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ เข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการและคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ ถือว่าเป็นบทบาททางการเมืองของประชาชนในรูปแบบหนึ่ง หากพิจารณาโครงสร้างของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัด ไม่ปรากฏว่าเคยมีประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ดินเข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการดังกล่าวแต่อย่างใด จังหวัดอุตรดิตถ์ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมในการเป็นคณะกรรมการ และคณะกรรมการ ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ และที่สำคัญคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการ/คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาปัญหาร่วมกับคณะกรรมการอื่น ๆ การเสนอข้อเท็จจริง การตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ร่วมกับคณะกรรมการรายงานผลและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการ/คณะกรรมการ การเดินสำรวจข้อมูล การลงมติให้ความเห็นชอบร่วมกันของคณะกรรมการ/คณะกรรมการในแต่ละฝ่ายที่ได้รับแต่งตั้ง

6. บทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา โดยการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ถือว่าเป็นบทบาททางการเมืองรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเข้าไปมีบทบาทสำคัญที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ โดยภาครัฐจัดการประชุมประชาคมขึ้นในพื้นที่เพื่อให้ประชาคมร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ และจากการตรวจสอบของประชาชนด้วยกันเองว่าเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินดังกล่าวหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยคณะกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ และตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐาน ที่เกี่ยวข้อง

5.2 ผลกระทบจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน สิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัด อุตรดิตถ์

5.2.1 ผลกระทบภายนอก

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หากพิจารณาผลกระทบภายนอกกลุ่ม หรือหมายถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกกลุ่มของผู้ได้รับผลกระทบแล้ว สามารถแบ่งผลกระทบภายนอกกลุ่มออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ผลกระทบทางการเมือง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือความต้องการร่วมกันของกลุ่มในการผลักดันให้ภาครัฐเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์อันเป็นผลจากนโยบายของรัฐที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการที่ประชาชนได้มีความตื่นตัวทางการเมืองและผลักดันตนเองให้เข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทในทางการเมืองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น จึงนำมาซึ่งการเรียกร้องหรือการแสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ จนส่งผลกระทบต่อทางการเมือง คือ ภาครัฐได้นำปัญหาของนายคมจักร เกื้อนเอี่ยม และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มาประชุมและพิจารณาหาทางแก้ไข ดังกรณีที่ประชาชนมีหนังสือร้องเรียนถึงนายกรัฐมนตรีขอให้ ทางราชการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่งผลให้สำนักงานรัฐมนตรีมีหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทำการตรวจสอบข้อร้องเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยกรมที่ดินตรวจสอบข้อเท็จจริงและแจ้งผลการตรวจสอบให้สำนักงานรัฐมนตรีทราบ ว่าประชาชนดังกล่าวเป็นราษฎรในเขตอำเภอท่าปลา และได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ซึ่งได้เข้าไปอยู่ในเขตพื้นที่ที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และเรื่องดังกล่าวนำเข้าสู่ในที่ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ และมีการประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริงในเวลาต่อมา การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์เข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดิน โดยเริ่มจากการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานแก้ไขปัญหาการ บุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ภาครัฐ การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม หรือตามช่องทางที่รัฐเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็น เช่น ทางเว็บไซต์ของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ การร่วมปฏิบัติงานในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง การลงประชามติในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้ความเห็นชอบกับข้อมูลการใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุแปลง ที่ อต 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อภาครัฐในการเปิดโอกาสการรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาจากประชาชนและทุกภาคส่วน มีการบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของภาครัฐในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม ภาคประชาชนให้ความร่วมมือในเรื่องข้อมูลข้อเท็จจริง รวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกภาคส่วน นักการเมืองให้

คำปรึกษาแก่ประชาชน รวมถึงเป็นกระบอกเสียงของประชาชนต่อที่ประชุมทางการเมืองในระดับชาติ และรวมถึงการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจัดทำรายละเอียดและบัญชีผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินราชพัสดุ

ขณะเดียวกันปัญหาความขัดแย้งของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมเกิดขึ้นในช่วงแรกของการมีบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ไม่พอใจที่ภาครัฐประกาศให้พื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุ ประชาชนดังกล่าวไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการชี้แจงเหตุผล ทำให้การทำงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหา โดยอ้างว่าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสิทธิ์ดังกล่าว เป็นต้น ผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งหากประชาชนเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการใช้อำนาจของรัฐ ประชาชนย่อมมีสิทธิในการอุทธรณ์ผลการพิจารณาได้เช่นกัน หลังจากการที่ประชาชนมีบทบาททางการเมืองแล้ว ผลกระทบทางการเมืองประการหนึ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ ภาครัฐมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม เพราะการทำงานของหน่วยงานภาครัฐของไทย มีการวางกรอบนโยบายจากส่วนกลางในการพัฒนา รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เท่าที่ควร เมื่อภาครัฐมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกแล้ว จึงนำมากำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในทุก ๆ ขั้นตอน และประชาชนเกิดความมั่นใจในกระบวนการที่ภาครัฐและประชาชนร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่ชัดเจน และการขยายโอกาสทางการเมืองของนักการเมืองบางคนก็ถือเป็นผลกระทบทางการเมืองแบบหนึ่งที่มีนักการเมืองใช้โอกาสของปัญหา เป็นส่วนสนับสนุนบทบาททางการเมืองของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน จนอาจส่งผลกระทบต่อได้รับเลือกเป็นนักการเมืองอีกในโอกาสต่อไป

2) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพราะหากเกิดปัญหาทางด้านใดด้านหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าจ้างบุคลากรในการทำงาน การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำแผนที่ และการอ่าน แปลผลภาพถ่ายทางอากาศ เป็นต้น

3) ผลกระทบทางด้านสังคมจากบทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้คนในสังคมเริ่มเปิดกว้างในการติดตามข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

เพราะข้อมูลข่าวสารบางประการกระทบถึงสิทธิของประชาชนโดยตรง อาทิ ประกาศการจัดกลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งหากประชาชนตรวจสอบแล้วปรากฏว่าไม่ถูกต้อง ประชาชนดังกล่าวสามารถยื่นคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบผลกระทบทางทางสังคมต่อมาคือเกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน เพราะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานในการนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ นอกจากนี้การให้ประชาชนได้ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบสิทธิในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้ประชาชนเริ่มเข้าใจปัญหาการทำงานของภาครัฐที่เกิดขึ้นว่าปัญหาดังกล่าวต้องใช้เวลาในการทำงานเพื่อให้การทำงานที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายความร่วมมือของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงดีขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่นำมาพูดคุยกันในสังคม ทั้งในส่วนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงรวมถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องด้วย

5.2.2 ผลกระทบภายใน

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ หากพิจารณาผลกระทบภายในกลุ่ม หรือที่เราหมายถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายใน ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในกลุ่มของผู้ได้รับผลกระทบแล้ว สามารถแบ่งผลกระทบภายในกลุ่มได้ 3 ด้าน คือ

1) ผลกระทบทางด้านการเมือง เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดการพัฒนาของผู้นำในบทบาททางการเมืองด้านอื่น ๆ ดังกรณีของนายสมาน รินสาร กำนันตำบลจรมิ ที่ได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำตามโครงสร้าง มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ การได้รับมอบหมายจากประชาชนดังกล่าวให้เป็นผู้ดำเนินการยื่นถวายฎีกาไปยังสำนักราชเลขาธิการ และการเข้าร่วมประชุมต่าง ๆ จนเป็นที่ยอมรับและได้รับเลือกจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์ในเวลาต่อมา นอกจากนี้ผู้คนในสังคมของผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ได้รับการพัฒนาไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนมีความสนใจ แสดงความรู้สึก การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองต่อปัญหาการบุกรุกที่ ราชพัสดุแปลง ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

2) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ จากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ในแต่ละครั้งย่อมมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามมา อาทิ ค่ารถโดยสาร ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง ค่าอาหาร ค่าจัดทำเอกสาร รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น และผลกระทบในการสร้างความตระหนักในเรื่องที่ดินทำกิน เพราะประชาชนที่ประสบปัญหาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ทำกินเป็นต้นทุนสำคัญ หากไม่

มีที่ดินเป็นของตนเองแล้ว ประชาชนต้องไปเช่าที่ดินในการประกอบอาชีพและสูญเสียค่าใช้จ่ายจากการเช่าที่ดินดังกล่าว ต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตรย่อมสูงขึ้นตามมา รายได้ย่อมลดลงด้วยเช่นกัน

3) ผลกระทบทางด้านสังคม ส่งผลให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มของสมาชิกที่ร่วมแสดงบทบาททางการเมืองต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพราะประชาชนมีการรวมตัวกันที่เกิดจากความต้องการรวมกัน มีการร่วมมือกัน และรู้สึกผูกพันกันในฐานะประชาชนที่ประสบปัญหาาร่วมกัน และมีถิ่นฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความเป็นเอกภาพทางสังคม เพราะสังคมดังกล่าวถึงแม้จะมีความแตกต่างในเรื่องฐานะ ความเป็นอยู่ ครอบครัวย การศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ประชาชนดังกล่าวมีความรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีความสมานฉันท์ของคนในกลุ่ม และส่งผลให้มีการดำเนินการที่เป็นเอกภาพ

5.2 อภิปรายผล

จากการทำวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์พบว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ได้มีบทบาททางการเมืองในหลายรูปแบบ ส่งผลให้เกิดผลกระทบทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม ซึ่งมีผลกระทบทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้มีการศึกษาอย่างละเอียด เช่น การเข้าไปสังเกตการณ์ในที่ประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์เขตอำเภอท่าปลา และประชาชนชนที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐตามกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งยังศึกษาเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทความผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับงานวิจัยจะพบข้อมูลดังต่อไปนี้

บทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นการแสดงออกหรือการกระทำตามหน้าที่ของบุคคล หรือสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้กระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ของสังคมของบุคคลนั้นเป็น มูลฐาน (โสภา ชูพิกุลชัย 2522 : 45) บทบาททางการเมืองดังกล่าวจึงเป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ของตน ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญของอำนาจทางการเมือง การใช้สิทธิคือการยอมให้เสรีภาพที่จะปฏิบัติภายในขอบเขตสิทธิ นั้น ส่วนหน้าที่คือการกำหนดให้บุคคลใดหรือกลุ่มใดสามารถใช้สิทธิที่ดินมีอยู่อย่างเสรี รวมทั้ง

การคุ้มครองป้องกันรักษาสิทธิของตนด้วย ฉะนั้น สิทธิและหน้าที่จึงเป็นสิ่งที่ป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เมื่อใดสิทธิเกิดขึ้น หน้าที่ก็จะเกิดตามสิทธินั้น (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2536 : 33)

บทบาททางการเมืองของประชาชน โดยการชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องถือเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่จะสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบต่อหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจันทนา สุทธิจारी (2524 : 412-414) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันใน แต่ละระบบการเมืองและบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม การชุมนุมเรียกร้องถือเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ซึ่งเป็นการรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบาย หรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบายหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้มาชุมนุม และจากกรณีการชุมนุมเรียกร้องของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ก็เพื่อต้องการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น การเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ การสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนหรือกลุ่ม การเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น การเสนอความเห็นต่อภาครัฐ และเป็นการลดความขัดแย้งที่ประชาชนได้รับผลกระทบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บทบาททางการเมืองโดยการยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐ ถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนได้พยายามแสดงออกทางการเมืองผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ สอดคล้องกับแนวคิดของฮันดิงตันและ โดมินิเกซ (Dominiquez and Huntington 1975 : 55) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยการกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อให้โน้มน้ำหนักหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง การใช้ความรุนแรง (ศนิชา เหล่าชัย 2546 : 12)

บทบาททางการเมืองของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ขอพระราชทานความเป็นธรรมเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของบทบาททางการเมืองของประชาชน ซึ่งเรื่องการถวายฎีการ้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศที่ผ่านมาเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนซึ่งหมดหนทางในชีวิต และรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับความเป็นธรรมจะขอให้พระองค์ท่านช่วย การยื่นถวายฎีกาของประชาชนที่ประสบปัญหาจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ทั้งสองครั้ง ถือเป็นการร้องทุกข์ที่ส่งถึงพระหัตถ์ของพระราชินี และเป็นการส่ง

ที่เป็นทางการคือทำเป็นหนังสือไปที่สำนักราชเลขาธิการ ซึ่งตามหลักการแล้วเมื่อสำนักราชเลขาธิการได้รับเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวแล้วก็จะสำเนาเรื่องเป็น 2 ชุด เพื่อนำถวายส่งให้พระเจ้าอยู่หัว และส่งให้รัฐบาลเพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้พิจารณาช่วยเหลือต่อไป

การรวมตัวของประชาชนเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งในประเทศไทยจะเห็นได้ว่าบทบาททางการเมืองขององค์กรภาคประชาชนนับได้ว่าเป็นพลังที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างประชาธิปไตย และการปฏิรูปการเมือง การสนับสนุนกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญ เพราะประชาธิปไตยไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่การไปลงคะแนนเสียงเลือกเท่านั้น แต่ประชาธิปไตยยังหมายถึงความยุติธรรม ความเสมอภาค และสังคมที่ยั่งยืน (กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง 2532 : 22-23) ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจสำคัญๆ ของสังคมมาจากประชาชน โดยมอบหมายให้ตัวแทนดำเนินการแทนตน เพราะทุกคนไม่สามารถจะตัดสินใจปัญหาทุกอย่างได้โดยตรง การรวมตัวของประชาชนในนามเครือข่ายประสานความร่วมมือการแก้ไขปัญหาที่คืนให้ประชาชนของ ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์และได้รับการจัดสรรพื้นที่ของรัฐ ซึ่งบทบาททางการเมืองขององค์กรภาคประชาชนที่ปรากฏคือเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งมีประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเข้าเรียนรู้ขั้นตอนและร่วมกันผลักดันการแก้ไขปัญหาของประชาชนเป็นองค์กรภาคประชาชน ซึ่งเชื่อมโยงกับทุกคน ทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน เพื่อแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาให้ประชาชน เป็นองค์กรภาคประชาชนซึ่งมีความมานะพยายามในการประสานงานและเร่งรัดการทำงานของภาคราชการ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด กระทรวง ทบวง กรม ไปจนถึงรัฐบาล

การส่งตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้าเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมกำหนดให้ส่วนราชการจะต้องจัดหาหรือสนับสนุนกลไกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น ดังความในมาตรา 78 (5) ซึ่งบัญญัติให้รัฐต้อง “จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและ การให้บริการ สาธารณะ เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน” และในมาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ อย่างครบวงจรเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ จนถึงการติดตามตรวจสอบ จากการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการและคณะกรรมการถือเป็นการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานในหลักการของประชาธิปไตย ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความรู้ มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุและผลในการค้นหาความจริงออกมาเป็นข้อตกลง

ที่มีหลักเกณฑ์ ตลอดจนสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อความสุขของส่วนร่วมได้ มนุษย์มีความเป็นอิสระและมีเสรีภาพที่จะสามารถเลือกใช้ชีวิตของตนในการ ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และจะต้องรับผิดชอบในการกระทำอย่างนั้นของตนเองด้วย ขอมรับว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันทั้งทางกฎหมายและทางการเมือง กล่าวคือ กฎหมายคุ้มครองคนทุกคนเหมือนกันทุกคน ควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกันโดยไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ กำเนิด เพศ หรือชาติกำเนิด ใดๆ อำนาจทางการเมืองของรัฐ เกิดขึ้นจากการให้ความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง การตัดสินใจปัญหาสำคัญของสังคมมาจากประชาชน โดยมอบหมายให้ตัวแทนดำเนินการแทนตน เพราะทุกคนไม่สามารถจะตัดสินใจปัญหาทุกเรื่องได้โดยตรง (เอกสารกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง 2532 : 22-23 และ Erwin 3534 : 14) การมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานองค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาหลายสิบปี ทั้งที่ภาครัฐเองพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการชี้แจง ทำความเข้าใจ การเข้าไปปรับพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้แก่ผู้อพยพจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เพื่อให้ประชาชนที่บุกรุกที่ราชพัสดุแปลง อด 505 และ 506 กลับเข้าไปอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว แต่กลับไม่บรรลุเป้าหมาย ประชาชนยังไม่พอใจในการแก้ไขปัญหของภาครัฐ จนในที่สุดภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนส่งตัวแทนเข้าร่วมในการประชุมการแก้ไข ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญที่ตัวแทนจะนำปัญหา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนข้อเท็จจริงของประชาชนที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ไปเสนอในที่ประชุม และบทบาทดังกล่าวยังถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล 2545 : 26) โดยที่ให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์มีโอกาสเข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็น ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา (วัชร ไชยสาร 2545 : 62)

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์โดยการเข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ทั้งนี้การประชุมประชาคมถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสิทธิทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยทุกคนยึดถือกฎกติกาเดียวกัน การประชุมประชาคมยังเป็นการสะท้อนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทราบถึงปัญหาความต้องการของประชาชนผ่านการประชุมประชาคม ในหมู่บ้านเสนอปัญหาความต้องการแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผ่านตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ

เข้าสู่การประชุมในระดับประชาคมตำบล และอำเภอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนในชุมชนยอมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าคนต่างถิ่น การทำให้ชุมชนรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยภาครัฐเป็นหน่วยงานเสริมด้วยงบประมาณบางส่วน (อำพร กุดแถลง 2547 : บทคัดย่อ)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เฉพาะกรณีของประชาชนที่ได้เข้าไป บุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่งผลให้ภาครัฐ ประชาชน องค์กรที่เกี่ยวข้องเกิดการตื่นตัวในการต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น เพราะบทบาททางการเมืองของประชาชนดังกล่าวส่งผลต่อภายในและภายนอกกลุ่ม ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาครัฐตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญา เวสารัชช์ (2542 : 45) กล่าวถึงความหมายของการบริหารจัดการที่ดีซึ่งหมายถึงกลไกการทำงานของหน่วยงานใดๆ ไม่ว่าจะรัฐบาล ระบบราชการ หรืออะไรก็ตามที่มีรูปแบบวิธีการบริหารจัดการ ที่ดีโดยพิจารณาถึงสามเรื่องหลักๆ ได้แก่ หลักการที่ดี วิธีการที่ดี และผลลัพธ์ที่ดีมีคุณภาพด้วยคือจะต้องมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล เป็นธรรม โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทางการเมืองในเรื่องของการบูรณาการการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุกฝ่าย ซึ่งปัญหาการบุกรุกที่ ราชพัสดุแปลง ที่ อด 505 และ 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาของภาครัฐ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอท่าปลานักการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์ จากการบูรณาการการแก้ไขปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลิวอิส โคเซอร์ (Lewis Coser อ้างใน ภูทงศ์ กุณทุลบุตร: 2532) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งอธิบายความขัดแย้งในรูปของการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (Conflict Functionalism) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการ บูรณาการทางสังคม และชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งนำไปสู่ความกลมเกลียวและการบูรณาการ และกล่าวว่าการขัดแย้งกับกลุ่มภายนอก จะนำไปสู่ความกลมเกลียวภายในที่แน่นแฟ้นการรวมอำนาจ และการเคลื่อนย้ายทรัพยากร ความขัดแย้งนำไปสู่กระบวนการรวมตัวกัน และแสวงหาพันธมิตร

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าบทบาททางการเมืองของประชาชนในการเรียกร้องความเป็นธรรมต่อรัฐย่อมมีผลกระทบต่อภาคในการช่วยผลักดัน เปรื่องรัดการช่วยเหลือ การชี้แจงทำความเข้าใจ การให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้ามาตรวจสอบอำนาจรัฐ และรวมถึงการให้ประชาชนได้เข้ามามี

ส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ปัญหาการเรียกร้องความเป็นธรรมจากการกำหนดนโยบายของรัฐ ทั้งการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ การอพยพประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่สร้างเขื่อนสิริกิติ์ การจัดสรรที่ดินของรัฐ และรวมถึงการประกาศพื้นที่ที่ประชาชนได้เข้าทำประโยชน์เป็นที่ราชพัสดุ ถือว่าเป็นการกำหนดนโยบายที่กระทบสิทธิโดยตรง การเปิดโอกาสให้ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงถือว่าการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เป็นธรรม และโปร่งใสตามหลักสำคัญของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

5.3 ข้อเสนอแนะ

บทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ศึกษากรณีการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐในที่ราชพัสดุอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ดังกล่าวข้างต้น เป็นการทำให้เข้าใจเรื่องบทบาททางการเมืองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ซึ่งประชาชนแสดงออกมาเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้ภาครัฐให้ความสนใจกับปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหาโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองกับปัญหาจากการที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ตามแนวทางที่ทำการศึกษาก็จะสามารถเข้าใจบทบาททางการเมืองของประชาชนนั้นมาทำการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาของประชาชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาจากนโยบายของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว การชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนเป็นเพียงแนวทางหนึ่งของภาครัฐที่จะตอบปัญหาที่เกิดขึ้นให้แก่ประชาชนได้รับทราบเท่านั้น แต่การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับภาครัฐ กลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยการแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานในการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนได้รับผลกระทบ การบูรณาการการแก้ไขปัญหาพร้อมกับทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาทุกขั้นตอน จะทำเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาก็คือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนลดความขัดแย้ง ความคลาแคลงใจ และลดการต่อต้านของประชาชนต่อภาครัฐ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. รัฐควรให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทั้งที่เป็นเรื่องของการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ระดับชาติต่อไปด้วย

2. การกำหนดนโยบายของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ควรอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3. รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของภาครัฐให้ประชาชนรับทราบ และสามารถติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานของภาครัฐในทุก ๆ ด้าน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของประชาชนที่มีต่อปัญหาที่ดินในพื้นที่อื่นว่าจะมีผลการวิจัยเช่นเดียวกันหรือไม่ เพื่อนำผลวิจัยมาปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริม อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐได้จริงหรือไม่ เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ของรัฐต่อไป

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่เกิดขึ้นจากบทบาททางการเมืองของประชาชนที่มีต่อปัญหาที่ดินในพื้นที่ว่ามีสาเหตุ และปัจจัยสำคัญอะไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

การปกครอง, กรม (2532) **หลักการขั้นมูลฐานประชาธิปไตย** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์อาสาศึกษา
ดินแดน

จรรยา สุภาพ (2534) **หลักรัฐศาสตร์** กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช.

จุมพล หนีมพานิช (2548) **พัฒนาการเมืองไทย : อำมาตยาธิปไตย ธนาธิปไตย หรือประชาธิปไตย**
กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จันทนา สุทธิจารี (2524) **การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาธิปไตย** กรุงเทพฯ
สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543) **การปฏิรูประบบราชการ** กรุงเทพฯ สถาบันนโยบายศึกษา

ธีรยุทธ บุญมี (2541) **รัฐธรรมนูญแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู่หายหน้าประเทศไทย** กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์
สายธาร

_____ (2543) **Road Map ประเทศไทย** กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์สายธาร.

_____ (2547) **ประชาสังคม** กรุงเทพฯ สายธาร

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา
ชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ศักดิ์
โสภา

ปรีดี เกษมทรัพย์ (2536) **ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง** กรุงเทพฯ วิทยุชุมชน

ปรีชญา เวสารัชช์ (2537) **กระจายอำนาจกับการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นไทยในอนาคต :
แนวโน้มการกระจายอำนาจของรัฐ เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการกระจาย
อำนาจกับการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นไทยในอนาคต. ป.ม.ท.**

_____ (2525) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** กรุงเทพฯ อักษรเจริญ

พนม ลีมาเรีย (2524) **กลุ่มสัมพันธ์ กาฬสินธุ์ จินตทัศน์การพิมพ์**

_____ (2546) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** กรุงเทพฯ อักษรเจริญ

พจน์ วรกวิน (2522) **จิตวิทยาสังคม** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด

พัทธา สายหู (2516) **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางสังคม** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์พิมพ์เนส

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516) **สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา** กรุงเทพฯ โรงพิมพ์แพร่พิทยา

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2541) **ประชาสังคมทรรศนะนักคิดในสังคมไทย** กรุงเทพฯ มติชน

- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) การมีส่วนร่วมของประชาชน วารสารพัฒนาชุมชน. 27 (2
กุมภาพันธ์) 24-30
- ..... (2546) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.
2546 กรุงเทพฯ ฝ่ายโรงพิมพ์ สำนักงาน ก.พ.
- ระพี สุวรรณะชญ (2526) บทบาทที่เป็นจริง บทบาทคาดหวังและความเครียดในชนบท กรุงเทพฯ โรง
พิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ..... ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
พ.ศ. 2542 กรุงเทพฯ ฝ่ายโรงพิมพ์ สำนักงาน ก.พ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2536) การบริหารงานพัฒนาชนบท การพัฒนาขีดความสามารถในการ
บริหารงานพัฒนาสภาพตำบล : สาเหตุและแนวทางแก้ไข กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- วัชรวิชัย สาร (2545) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองภาคประชาชน รัฐสภาสาร ปีที่ 50
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ (2539) พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และจิตติพงษ์ ธรรมนุสรณ์ (2522) จิตวิทยาสังคม ม.ป.ท. นนทบุรี ชัยศิริกา
รพิมพ์
- สงวนศรี วิรัชชัย (2527) จิตวิทยาเพื่อการศึกษา กรุงเทพฯ ศึกษาพร
- สุชา จันทร์เอม (2539) จิตวิทยาทั่วไป กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สุพัตรา สุภาพ (2522) สังคมวิทยา กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แพรวพิทยา
- เสกสรร ประเสริฐกุล (2552) การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย กรุงเทพฯ
สำนักพิมพ์ วิชาษา
- เสน่ห์ จามริก (2530) รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย กรุงเทพฯ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์
- โสภณ ชูพิกุลชัย (2522) จิตวิทยาสังคมประยุกต์ กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน (2541) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2540 กรุงเทพฯ กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ..... (2551) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
กรุงเทพฯ กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- อุทัย หิรัญโต (2526) สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์โอเดียนส
โตร์

บทความ

เกษียร เตชะพีระ (2548) “ธรรมรัฐ/ธรรมาภิบาลกลายเป็นรัฐ” *มติชนสุดสัปดาห์*, (23 ธันวาคม 2548)

: 6

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2540) “ประชาสังคม ทรรศนะนักคิด” *มติชน*, (5 มิถุนายน 2540) : 93-118

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2546) “การเมืองภาคประชาชน : พลวัตและการประเมิน” *เอกสารการ*

ประชุมทางวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 4 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร วันที่ 8-10 พฤศจิกายน 5 ปีของการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เอกสารสรุปการแก้ไขปัญหาคาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (2546) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ หน้า

3-10

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

กัลยา เนติประวัตติ (2544) “การยอมรับรูปแบบการจัดองค์การทางสังคมแบบใหม่ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีในองค์การภาครัฐ : ศึกษากรณีสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข” *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*

ชูชัย สุภวงส์ (2542) “องค์การบริหารส่วนตำบลในแนวทางประชาคมตำบล” *นันทบุรี :*

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

ชีนสุข ฤกษ์งาม (2537) “บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของพ่อในมุมมองของวัยรุ่น :

ศึกษากรณีนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” . วิทยานิพนธ์

ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527) “พัฒนาการความคาดหวังและบทบาทของการพัฒนาคณะกรรมการ

พัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ” กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น

บรรเจิด อนุเวช (2543) “การมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ของ

องค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เดช อิงคสิทธิ์ (2542) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

ทรงพล ตุ่มทอง (2542) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น :

ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาล ตำบลศรีราชา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

- หัตถดาว บุญपाल (2530) “ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาของหัวหน้าครัวในเขตพื้นที่ ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นภคณ จริยะกุล (2542) “ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัด ฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2548) “กลไกตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” รายงานการศึกษาวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
- ปรัชญา ศรีภา (2540) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน กรณีการศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปภาณี จิตวิวัฒนา (2523) “รายงานการวิจัย เรื่องสาเหตุและผลของความเครียดในบทบาทของครูผู้สอนวิชาทางสังคมศาสตร์ในวิทยาลัยครู” คณะกรรมการแห่งชาติ. ม.ป.ท. ม.ป.ท.
- แพทยา แก้วพวง (2533) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พนม ลีอารีย์ (2538) “ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิชา บุญยะเวชชีวิน (2543) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา
- วิศรา รัตนสมัย (2543) “การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สกกล แก้วปวงคำ (2543) “บทบาทของปลัดอำเภอในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัษรามคำแหง
- สมบุรณ์ กนกหงส์ (2544) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์” รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สากล สถิตวิทยานันท์ (2522) “การศึกษาลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การอพยพ และสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของหมู่บ้านในพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา” คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สามารถ ก้อนจันทร์ (2541) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี 2527” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุภาภรณ์ งามสูงเนิน (2547) “บทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ (กต.ตร.สถานีตำรวจ) ในการมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ศึกษาเฉพาะกรณี กองตำรวจนครบาล 5.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคม-สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุรปริษา ลาภบุญเรือง (2530) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุพล พุฒคำ (2522) “บทบาทของสภาการศึกษาท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อดิน รพีพัฒน์ (2532) “บทบาทของวิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนาชนบท” ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) “ส่วนร่วมที่มีใช้รัฐ: ความหมายของประชาสังคม” โครงการวิจัยและการพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

อำพร กุดแถลง (2547) “ประชามกับกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชน : ศึกษากรณีอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สัมภาษณ์

นายเกรียงศักดิ์ นิยมสืบ (2553, 21 พฤษภาคม) ปลัดอำเภอท่าปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ที่ทำการปกครองอำเภอท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

- นายคมจักร เกื้อนเอี่ยม (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 130 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นางคุณาภรณ์ ยันตะพันธ์ (2553, 1 มิถุนายน) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแฝก สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแฝก อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายคำ ขันมูล (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 83 หมู่ที่ 3 ตำบลหาดล้า อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายคำ ใจยาเปียงแก้ว (2553, 21 พฤษภาคม) กำนันตำบลร่วมจิต สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายเซ็น จันทร์ทอง (2553, 28 พฤษภาคม) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 ตำบลท่าปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ตำบลอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายนวน คำเทพ (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 29 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายบุญนุก อินจันทร์ (2553, 22 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 126 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายประสาท นำแจ้ง (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 105/1 หมู่ที่ 3 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายปรารภ ทะยะ (2553, 20 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 18/1 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายผาย กันทิยา (2553, 23 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 23 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายผัด ตีบด้วง (2553, 19 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 120 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

- นางเพชรรัตน์ เกิดแก้ว (2553, 21 พฤษภาคม) เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอท่าปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ สำนักงานที่ดินอำเภอท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายพิชัย ปาปะลิตร์ (2553, 18 พฤษภาคม) นักพัฒนาสังคมชำนาญการ(นิคมลำน้ำน่าน) สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ สำนักงานพัฒนาสังคมหน่วยที่ 72 (นิคมลำน้ำน่าน) จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายไพบุลย์ โรจนะวิชานนท์ (2553, 14 มิถุนายน) เจ้าจังหวัดอุตรดิตถ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
- นางมาลัย น้อยขัน (2553, 19 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 125 หมู่ที่ 2 ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นางสาวรุจิภัทร โอวาสัทธี (2553, 20 พฤษภาคม) ส.จ.อำเภอท่าปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ตำบลร่วมจิต อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นางวันทนา ผ่านคำ (2553, 22 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 86 หมู่ที่ 3 ตำบลหาดลำ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายวิฑูล นะธา (2553, 29 พฤษภาคม) นายกเทศมนตรีตำบลจริม สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นางวิภา เตชะภู (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ 55 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายถ้ำพัง วงษ์ชัย (2553, 22 พฤษภาคม) กำนันตำบลหาดลำ สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ตำบลหาดลำ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายสมศักดิ์ ชุ่มแจ่ม (2553, 1 มิถุนายน) หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอท่าปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ ที่ทำการปกครองอำเภอท่าปลา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- นายสภา จันทร์กระจ่าง (2553, 18 พฤษภาคม) นักพัฒนาสังคมชำนาญการ(นิคมลำน้ำน่าน) สัมภาษณ์ โดยนางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ สำนักงานพัฒนาสังคมหน่วยที่ 72 (นิคมลำน้ำน่าน) จังหวัดอุตรดิตถ์

นายสมบูรณ์ สิงห์โปทา (2553, 21 พฤษภาคม) ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์
สัมภาษณ์โดยนางวริษาภรณ์ ขวัญวงศ์ 103 หมู่ที่ 11 ตำบลท่าปลา อำเภотаปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์

นายสมาน รินสาร (2553, 28 พฤษภาคม) ส.จ.อำเภотаปลา สัมภาษณ์ โดยนางวริษาภรณ์
ขวัญวงศ์ ตำบลจริม อำเภотаปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

นายสาธัญ โชติภรณ์ (2553, 25 พฤษภาคม) นายช่างสำรวจสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์
สัมภาษณ์โดยนางวริษาภรณ์ ขวัญวงศ์ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ จังหวัด
อุตรดิตถ์

ร.ต.ไสว นาชัย (2553, 28 พฤษภาคม) นายก อบต.หาดล้า สัมภาษณ์ โดยนางวริษาภรณ์ ขวัญ
วงศ์ ตำบลหาดล้า อำเภотаปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

นายเอกวัฒน์ มานะแก้ว (2553, 25 พฤษภาคม) ธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ สัมภาษณ์ โดยนางวริ
ษาภรณ์ ขวัญวงศ์ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ” ค้นคืนวันที่ 2 มิถุนายน 2553 จาก [http://www.oknation.net/
blog/salid/2009/10/13/entry-1](http://www.oknation.net/blog/salid/2009/10/13/entry-1)

“ประวัติเขื่อนสิริกิติ์” ค้นคืนวันที่ 2 มิถุนายน 2553 จาก [http://www.sirikitdam.egat.com/
skhis1.php](http://www.sirikitdam.egat.com/skhis1.php)

“ประวัติและข้อมูลทั่วไปอำเภотаปลา” ค้นคืนวันที่ 2 มิถุนายน 2553 จาก [http://www.amphoe.
com/menu.php](http://www.amphoe.com/menu.php)

“วัฒนธรรมทางการเมือง” ค้นคืนวันที่ 30 พฤษภาคม 2553 จาก [http://www.idis.ru.ac.th/report/
index.php](http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php)

“การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์”
ค้นคืนวันที่ 30 พฤษภาคม 2553 จาก [http://dit.dru.ac.th/home/005
/Exellent/Benjawan_less-2.doc](http://dit.dru.ac.th/home/005/Exellent/Benjawan_less-2.doc)

“คณะกรรมการการเลือกตั้ง, สำนักงาน” ค้นคืนวันที่ 30 พฤษภาคม 2553 จาก
<http://www.ect.go.th/newweb/th/ect>

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Allport, G. W., Vernon, P. E., & Lindzey, Q. (1960). **A scale for measuring the dominant interest in personality** Boston : Houghton Mifflin.
- Baron, R. A. (1998). **Psychology** 4th ed. Boston : Allyn & Bacon
- Berio, David K.(1966). **The Process of Communication** New York : Holt , Rinchart & Winsto.
- Broom L., and P,Selznick. (1970). **Socichology** New York : Harper Row Publisher.
- Cohen, Bruce J. (1979). **Introduction to Sociology** New York : Mc Graw-Hill
- Cohen, J. M., and Uphoff, N.T. (1980). **Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity through Specificity** **World Development** Vol. 8 No. 3 : 223.
- Dahl, Robert A. (1971). **Polyarchy : Participation and Opposition** New Haven : Yale University Press.
- Mathews, David. (1996). **Elements of Strong Civil Sociery and Healthy Public Life** Kattering Fondation April.
- Erwin, William. (1976). **Participation Management : Concept Theory and the Implementation** Atlanta : Georgia State University Press.
- Graff, Rickie Clinton. (1989). **Community Attitudes Toward Education and of Participation in School Affairs** Dissatation Abstracts International. 49(7) : 1633-A ; January
- Huntington, S.P. and G.I. Dominguez. (1975). **Political Development Hand book of Political Science : Macro Political Theory** New York : Fred Greenstein and Nelson Ploshby.
- Joseph Schumpeter. (1942). **Capitalism, Socialism and Democracy** New York : Harper & Row.
- Keith, Davis D. (1972). **Human Behavior at Work-Human Relation and Organizational Behavior** New York : McGraw-Hill Book Company.
- Landis, Judson R. (1986). **Sociology : Concepts and Characteristics** 6th ed. USA : Wadsworth
- Lawdermilk, Max and Lartos, Robert W. (1980) **Toworda a participating for Intergrated Rural Developmen, Rural Sociology** 46 (4) : 694-700 ; January
- Levinson, D. J. (1964). **Role Personality and Social Structure** New York : Macmillan.

- Mathews, David. (1996). **Elements of a Strong Civil Society and Healthy Public Life** Ohio : Kettering Foundation.
- Murray, Henry A. (1968). **Exploration in Personality** New York : Science Edition.
- Reeder, William W, Lome. (1974). **Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State** New York : Cornell University.
- Sorensen, George. (1998). **Democracy and Democratization : Process and Prospects in a Changing World** Boulder, Colorado : Westview Press.
- Young K., and R. W. Mach. (1968). **Socichology and Social life** New York : American Book.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรพื้นที่ทำกินให้ เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2553

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....อายุ ..... ปี

หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ .....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

อาชีพ.....

การศึกษา.....

1. ภูมิหลังประวัติของท่านหรือครอบครัวก่อนการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

ที่อยู่ (อธิบายพอสังเขป) .....

.....

... ลักษณะที่พักอาศัย.....

.....

... อาชีพดั้งเดิม.....

.....

2. เหตุใดท่านหรือครอบครัวจึงย้ายภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่อยู่ในปัจจุบัน

เพราะ.....

.....

.....

3. ท่านหรือครอบครัวได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านได้รับการจัดสรรที่ดินของรัฐที่มอบให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์หรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

5. จากข้อ 4 หากท่านได้รับที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ท่านรู้สึกพอใจหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6. กรณีที่ท่านพบปัญหาจากการได้รับที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ท่านทำอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านหรือครอบครัวเป็นผู้เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 หรือ แปลง 506 อำเภอท่าปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์ หรือไม่

ถ้าตอบ ใช่ เหตุใดท่านจึงเข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุดังกล่าว

.....

.....

.....

ถ้าตอบว่า ไม่ใช่ ท่านคิดว่าผู้ที่เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุดังกล่าว ด้วยเหตุผลใด

.....

.....

.....

8. กรณีที่ท่านเป็นผู้บุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 หรือ แปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ท่านทราบได้อย่างไรว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ แปลง 505 หรือ แปลง 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ใครเป็นผู้แจ้งให้ท่านทราบ และทางภาครัฐได้แจ้ง/ชี้แจง หรือทำความเข้าใจให้ท่านทราบหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

9. ท่านต้องการให้ภาครัฐเข้าไปแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าวอย่างไร

.....
.....
.....

10. ท่านมีบทบาทอย่างไร ในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 , 506 อำเภอท่าปลา ดังกล่าว และใครเป็นผู้ดำเนินการแสดงบทบาทในการแก้ปัญหาดังกล่าว

( ) ชุมนุมเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

( ) ยื่นถวายฎีกา

.....
.....
.....

( ) ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

( ) เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรภาคประชาชน

.....
.....
.....

( ) ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของจังหวัดอุตรดิตถ์ (กบร. จังหวัดอุตรดิตถ์)

.....
.....

( ) เข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

.....
.....

( ) อื่น ๆ.(ระบุ) .....

.....

11. ผลกระทบจากการแสดงบทบาทของท่านในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา ตามที่ปรากฏในข้อ 10 ดังกล่าว มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. ท่านคิดว่า การแสดงบทบาทของประชาชนฯ ต่อภาครัฐ มีผลต่อการกำหนดนโยบาย หรือ กำหนด แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

13. ท่านมีความเห็น หรือข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 , 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อน

สิริกิติ์ ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรพื้นที่ทำกินให้

เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2553

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....อายุ ..... ปี

ตำแหน่ง.....สังกัด

.....

อำเภอ.....จังหวัดอุตรดิตถ์

หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ .....

1. ระยะเวลาที่ท่านทำงานอยู่ในสังกัดที่ท่านทำงานอยู่ในปัจจุบัน เป็นเวลา.....ปี.....

เดือน

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการ

จัดสรร

พื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

.....
 .....
 .....
 .....

3. ท่านมีบทบาทอย่างไรต่อปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

.....
.....
.....

4. ท่านทราบหรือไม่ว่า เดิมภาครัฐมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาดังกล่าว

อย่างไร และการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นที่พอใจของประชาชนที่ได้รับผลกระทบหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

5. ท่านทราบหรือไม่ว่า ปัจจุบันภาครัฐมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาดังกล่าวอย่างไร และการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นที่พอใจของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่าการจัดสรรที่ดินของรัฐให้แก่ประชาชนภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

7. ท่านคิดประชาชนที่เข้าไปบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และมีกร

เรียกร้องให้ภาครัฐออกเอกสารสิทธิในที่ราชพัสดุดังกล่าว เป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

8. ท่านคิดว่า การให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยกับภาครัฐ เป็น

การแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

9. ท่านคิดว่า การแสดงบทบาทของประชาชน โดยการมีหนังสือร้องเรียน การชุมนุมเรียกร้อง การยื่นถวายฎีกา การเสนอแนะของตัวแทนประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในที่ประชุมของ คณะกรรมการการแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐ (กบอ.จังหวัด) ฯลฯ มีผลกระทบต่อภาครัฐอย่างไร

( ) ด้านการเมือง (เช่น การกำหนดนโยบาย, ความขัดแย้ง

ฯลฯ).....

.....
.....
.....

( ) ด้านเศรษฐกิจ

.....
.....
.....

( ) ด้านสังคม

.....
.....
.....
.....

11. ท่านคิดว่า ใครบ้างที่มีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่
ราชพัสดุ

แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และมีบทบาทอย่างไร

.....
.....
.....

12. ท่านมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3

แบบสัมภาษณ์ นักการเมืองในจังหวัดอุดรดิตถ์ เขตอำเภอท่าปลา

เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505.506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2553

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....อายุ ..... ปี

หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ .....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

การศึกษา.....

อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....

1. ระยะเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นเวลา.....ปี.....เดือน

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรร

พื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

.....

.....

.....

3. ท่านมีบทบาทอย่างไร ในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505 , 506 อำเภอท่าปลา ดังกล่าว และใครเป็นผู้นำในการแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

( ) ชุมชนเรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

.....

.....

( ) ขึ้นถวายฎีกา

.....
.....

( ) ขึ้นหนังสือร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

.....
.....

( ) เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรภาคประชาชน

.....
.....

( ) ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของจังหวัด
อุดรดิตต์ (กบร. จังหวัดอุดรดิตต์)

.....
.....

( ) เข้าร่วมการประชุมประชาคมเพื่อตรวจสอบสิทธิในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้

.....
.....

( ) อื่น ๆ

(ระบุ).....

.....
.....

4. ผลกระทบจากการแสดงบทบาทของท่านในเรื่องปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506
อำเภอท่าปลา ตามที่ปรากฏในข้อ 3 ดังกล่าว มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

5. ท่านคิดว่า สาเหตุของปัญหาการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลง 505, 506 อำเภอท่าปลา คืออะไร

.....
.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่านักการเมืองควรมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาการการบุกรุกที่
ราชพัสดุดังกล่าวอย่างไร

.....
.....
.....

7. ท่านคิดว่า ปัญหาดังกล่าวควรมีจะมีใครหรือหน่วยงานใดเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
บ้าง

.....
.....
.....

8. ท่านคิดว่าภาครัฐควรแก้ไขปัญหาของประชาชนอำเภอท่าปลาที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรร
พื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่มีการบุกรุกที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506
อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อย่างไร

.....
.....
.....

9. ท่านมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข
แผนที่

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ศส 0522 22(บ)ว 465

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ตำบลบางพล อำเภอบางกร่าง
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขกความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายปรารภ ทะยะ

เนื่องด้วยนางวิชาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลงานทางทางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การส่งเสริมที่ดินสิริศักดิ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในกรณีนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน ภาชนะ จึงเรียนมาเพื่อขกความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษานำบันทึกเกี่ยวกับข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยการทำแบบสอบถาม 5 วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและดำเนินการกลับมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ จุฬารัตน์ บรรณอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

กศ 0522 22(ก) ว 463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้นักศึกษานำข้อสอบเทีลค เร่วิจัย

เรียน นายสมศักดิ์ ชุ่มแจ่ม

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลทางทหารเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำกรวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อลาออกนามอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาค้นคว้าอิสระนำข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสืบภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ อุไรพร พรหมสิทธิ์)
ประธานกรรมการประจำคณะวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2503-8156-9
โทรสาร 0-2503-3575

ศบ 0522 22เนบร 463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจารีราช
กำแพงนครชุม อําเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอดความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางวันมรธา ผ่านคำ

เนื่องด้วย นางวันมรธา ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจารีราช กำลังจัดการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการขนส่งมวลชนทางรางเมืองชลกาประ พชนอำเภอนาปลาด จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้รบัผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเ็นจะขอขอรขมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอดความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยเคารพกับกฏหมาย คานว วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Gr. Hanc

(รองศาสตราจารย์ ฐาปกรณ์ พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

สธ 08211.2100.1416

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเสนอขอทุนระยะสั้นแก่นักศึกษาคำขออนุมัติเพื่อการวิจัย

เรียน นายวิฑูล นະถน

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การสำรวจเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง ส05. 506

ในการที่นักศึกษาท่านนี้จะขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อแสดงความขอบคุณและ ในกรณีอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยลดสัมภาระ ๑ วัน วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมาก โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Dr. Hinc

(รองศาสตราจารย์ รุปรุกล พรหมเอี่ยม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2501-8356-9
โทรสาร 0-2501-3575

คร ๒522 22(บ)ว 46๕

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางมูล อำเภอบางกร่าง
จังหวัดฉะเชิงเทรา 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ใช้สิทธิ์เกี่ยวกับข้อมูลเอกสารวิจัย

เรียน นายคำ ขันมูล

เนื่องด้วย นาง วริษากรณ์ ข วิทยวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาเกี่ยวกับวีดิทัศน์ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้งการสำรวจเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ร าชพัสดุแปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจึงจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุเคราะห์ให้นักศึกษาร่วมในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยกร สัมภาษณ์ ตาม วันเวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ แห่งนี้ จะได้รับความกรุณาจากท่านและ ขอแสดงความขอบคุณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Dr. Ninc

รองศาสตราจารย์ สุไมรวล พรหมอินทร์
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-2504-8356-๗
โทรสาร ๐-2503-5575

กษ 0522 ต.ร.ก.ว. 463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาค้นข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายนवल คำเทพ

เนื่องด้วย นางสาววิภากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้โครงการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชทัณฑ์ แปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาดังกล่าวเป็นจะต้องขอทราบข้อมูลเพื่อนำมาวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวขอทราบข้อมูลดังกล่าวโดยการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ฐปนวรรณ พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ร.ร. ๒๕๕๓ ๑๓๒๒ ๑๔๒๖

มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้า
จันทบุรี อ.ฉะเชิงเทรา
จังหวัดจันทบุรี ๒๒๒๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้กู้ยืมเกี่ยวกับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายเซ็น จันทร์ทอง

เนื่องด้วย นางวิภากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าจันทบุรี กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การแสดงบทบาททางการเมือง
ของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจาก
การสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง ๕๐๕, ๕๐๖

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมา
เพื่อขอลงนามอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยขอ
ทราบ ณ เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ รับว่าจะได้รับความรู้จากท่านและ
ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ฐาปกรรต เพรามกิบทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๕๐๔-๘๓๕๖-๑
โทรสาร ๐-๒๕๐๓-๓๕๗๕

ศธ ๐๕๖๖ ๒๒(บ)ร ๕๒๕

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เรียน นายลำเพ็ญ วงษ์ชัย

เนื่องด้วย นายวิชากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลงานทางวิชาการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้ประสบกระบวนการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุเลขที่ ๕๐๕, ๕๐๖

ในกรณีนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องร่วมขอความร่วมมือเพื่อนำกรณวิจิจจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาลำดับการเก็บข้อมูลเพื่อกรณวิจัยดังกล่าว โดยเคารพสัมภามณ์ ลาม ยัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ม.จ.ส.ท. จะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(๕) *Handwritten signature*

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ พรหมอินทร์
ประธานบรรณการประจำภาควิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

คร. 0522 22(บ) 3463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ผ่านถนนพหล อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลงนามขอใบทะเบียนนักศึกษาเพื่อการศึกษา

เรียน นายเอกวัฒน์ นานะแก้ว

เนื่องด้วย นายวิทยากร ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง 505, 506

ในคราวนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอลงนามขอใบทะเบียนการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอลงนามขอใบทะเบียน ในคราวนี้ขอเรียนให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลดังกล่าวโดยดำเนินการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่ท่านสะดวก ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอแสดงความนับถือโดยเสมอมา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอใบทะเบียน

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ สุพรรณพร พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0 2503-3575

ณ 0522 27000 465

เลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
วังมณเฑียรปุณณ อําเภอปทุมธานี
จันทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความเห็นชอบเรื่องให้เด็กนักเรียนกับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสาธิต ไซศิริกร

เนื่องด้วย นางปริยากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ดำรงจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการเผยแพร่บทเพลงทางการเมืองของประชาชนในเขตท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการจัดสรรที่ดินล่ามของรัฐบาลจังหวัดอุตรดิตถ์ กรณีที่รหัสนักศึกษา 505.506

ในการนี้ นักศึกษาข้างต้นจะต้องการขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความเห็นชอบ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยดังกล่าว โดยขอความเห็นชอบ ภายในเวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชาฯ รับว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ รุปรุจ พรมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-2503-8356-9
โทรสาร ๐-2503-3375

สท ๓๕๒๒ ๒๒๓๗.๖ 46๕

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ลำลูกบัวบุรี อําเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายชัยวุฒิ พงษ์สุภา

เนื่องด้วย นาวารวียาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การแสวงหาบทบาทการเมืองของประชาชนอำเภอท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่นาถินของรัฐ ภายใต้งบประมาณที่โอนสิทธิ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสืบค้น ณ วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชา รัฐศาสตร์ แร้วว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

St. Hinc

(รองศาสตราจารย์ ฐาปนรศ พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์

สาขาวิชา รัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8336-๗
โทรสาร 0-2503-3575

กส 0522 22000 1465

สาขาวิชาสัตสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายพิชัย ปาปะลิตร์

เนื่องด้วย นางวิภากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสัตสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสวงหาบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้โครงการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง S05, 506

ในการนี้นักศึกษาข้างในจะต้องการขอกุมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยแก่ท่าน สาขา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในกรณีอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยทราสัญลักษณ์ ลาน วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชาสัตสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและหากอนุคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนขอโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Gr. HMC

(รองศาสตราจารย์ รุ่งประภากร พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาสัตสตร์

สาขาวิชาสัตสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ศธ 0522 22(ก) 463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลาหยุดราชการให้แก่นักศึกษาดำเนินการยื่นข้อร้องเรียน

เรียน นายสมบูรณ์ สิงห์ไปทา

เนื่องด้วย นางวริยากรล์ นวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา ดำเนินจัดการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนคำต่อท่าปลาลังเวดคุลครดิคต์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การสำรวจเพื่อนลริคิต์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 508, 506

ในกรณีนี้ขอเรียนแจ้งไปละ คือ ขอเรียนข้อมูลเพื่อนำการ วิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในกรณีอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการยื่นข้อร้องเรียนวิจัยดังกล่าวโดยการสืบภาษณ์ ลม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมาก โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ชูประเวศ ทวีพานอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8156-9
โทรสาร 0-2503-3575

ศษ ๑๕๒๒ ๒๖(บ) ๖ 46๕

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ลำปางบางมูล อําเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 111๖๐

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสภา จันทร์กระจ่าง

เนื่องด้วย นางวริษาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสวงหาบทบาทของกรมการเมืองประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการฉ้อแสรมพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การสำรวจเดือนสิริคดี กรณีที่รททสฎ.แปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในกรณีอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว ใดผลการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ฐาปนรศก พรวานอินทร์)
ประธานคณะกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

สท 0522 22110 1466

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์

ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลงนามขอความเห็นชอบการขึ้นบัญชีคุณวุฒิการวิจัย

เรียน นางนารัตน์ เกตุแก้ว

เนื่องด้วย นางวิภากรดี ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสวงหาบทบาทการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การสำรวจที่ดินสิริสิทธิ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อนำกรวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาลำเนินการกับข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยการสัมภาษณ์ ลงบันทึกเวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ฐปนรรค พรหมอินทร์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

สท 0522 220111 ว. A.C.S

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายบุญนิก คำปลั่ง

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการร่างเงื่อนไขสิทธิที่ดินที่ราชพัสดุแปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาข้างต้น จะต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ ลง วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ปณรต พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

Handwritten signature

ศธ 0522 22(11)ว 468

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายประสาธ น้าแจ้

เนื่องด้วย นางวริษาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลงานทางวิชาการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาคำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

๙๓ hnc

(รองศาสตราจารย์ ฐปณกร พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ศธ 0522.22(บ)/ว 468

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายคมจักร เตือนเอี่ยม

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์: กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอลความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

4t hnc

(รองศาสตราจารย์ ฐาปนรศ พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ศธ (522 22(บ):ว 468

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจริราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสมาน รินสาร

เนื่องด้วย นางวริษากรณ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจริราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอกความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ ตาม วันเวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Dr. Hinc

(รองศาสตราจารย์บูรพร พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

สธ ๐๕๒๒.๒๒(๒) ๖ 4 68

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายผวย กันทิษา

เนื่องด้วย นางวิภาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงผลบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Pr. Winc

(รองศาสตราจารย์ ฐปณรัต พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

สธ 0522.22/มท 466

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
สำนักบมพต อําเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางวิภา เศษะดู

เนื่องด้วย นางสาววิภากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังกล่าวการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงความบทบาททางการเมืองของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังห วัดคุณวิวัฒน์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ เลข 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอลงนามอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยตรง สัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Dr. NWC

(รองศาสตราจารย์ อุปนายก ประธานอนุชม)
ประธานกรรมการประจำคณะวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ศธ 0522 22(พ)ว 468

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
 ตำบลบางมูล อำเภอลำลูกเกด
 จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเข้ารับการฝึกงานเพื่อการศึกษา

เรียน นางมาลัย น้อยขันธ์

เนื่องด้วย นางวริยากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการตอบสนองบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการลดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อนำมาทำวิจัยจากท่าน สาขา จึงเรียนมาเพื่อขอลงนามอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาเข้ารับการฝึกงานเพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัยดังกล่าว โดยเรียนมาตามวัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความสะดวกจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

Dr. HMC

(รองศาสตราจารย์ ฐาปนรวิวร พรหมอินทร์)
 ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
 โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
 โทรสาร 0-2503-3575

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอลงนามอนุเคราะห์ให้นักศึกษานำข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายผด คืบค้วง

เนื่องด้วย นาวาวิชากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอคุณ อนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษานำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยกระชับภายใน ๗ วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชาฯ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(๙) *HMC*

(รองศาสตราจารย์บุญประเสริฐ ทรนถาวร)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2504-3575

ทบ 0522 221 นน 466

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจารีราช
ตำบลบางมูล อำเภอบางกรี่
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลงนามขอแนะนำให้นักศึกษาค้นข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ร.ต.ไสว นาชัย

เนื่องด้วย นางวิภากรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจารีราช กำลังจัดทำ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่องการเสด็จมณฑลทางทหารเมืองของประชาชนอำเภอท่าเสา จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้การดำเนินงานเพื่อสิทธิคดี กรณีที่ราชพัสดุ แปลง 505, 506

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอลงนามขอแนะนำให้นักศึกษาค้นข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าว โดยการสืบหาแผนที่ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอแสดงความนับถือ โทษด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอแนะนำ

ขอแสดงความนับถือ

Gr. Hinc

(รองศาสตราจารย์ รุจน์พรก พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ศท 0522 22(บ) 1463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม 2553

เรื่อง ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายใบนักศึกษากับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายไพบูลย์ โรจนะวิชานนท์

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแปลกฎหมายทางเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้โครงการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุแปลง 505, 506

ในการนี้นักศึกษาดังกล่าวจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อนำมาวิจัย เกี่ยวกับสาขาฯ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ฐาปนระภา บรรณอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504 8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

L

ทศ 0522 22(ก)ว 463

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

6 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์ให้นักศึกษากลับห้องเมื่อการวิจัย

เรียน นางสาวจุฬิทร โอวาสีทธิ |

เนื่องด้วย นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายหลังจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราคาวัสดุแพง 505,506

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอรบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขา จึงเรียนมาเพื่อขอกวาทอนุเคราะห์ ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(Signature)

(รองศาสตราจารย์ปวีณา พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

เลข ๑๕๒๒ ๒๒๓๓๖ ๖๔๖๕

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
ศาลากลางพุด อําเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓

อว ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ยน นายคำ ใจขแป็องแก้ว

เนื่องด้วย นางวริยากรณ์ ขำจูงวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ กำลังจัดการศึกษากับกวีอิสระ เรื่องการแสดงผลงานทางวิชาการเมืองประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ให้ได้รับผลกระทบจากการจัดสรรพื้นที่ทำกินของรัฐ ภายใต้ผังรสร้างเขื่อนสิริกิติ์ กรณีที่ราชพัสดุ แปลง ๕๐๕, ๕๐๖

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯ จึงเรียนมาขอความอนุเคราะห์ ในกรณีอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยดังกล่าวโดยนาย เกษมศักดิ์ ตาม วัน เวลาที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมาก ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(Signature)

รองศาสตราจารย์ ฐาปนรศ พรหมอินทร์
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

วิชารัฐศาสตร์

โทร ๐-๒๕๐๔-๕๕๕๖-๗

โทร ๐-๒๕๐๓-๓๕๗๕

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางวริยาภรณ์ ขวัญวงศ์
วัน เดือน ปี เกิด	30 พฤษภาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2546
สถานที่ทำงาน	ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มงานปกครอง ศาลากลางจังหวัด อุตรดิตถ์
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ